

ΑΡΙΣΤΕΡΗ ΑΝΑΣΥΝΤΑΞΗ
ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΘΕΩΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
www.anasyntaxi.gr

Νικηφόρου 8, 10437 Αθήνα
τηλ.- fax 210 52.41.932
email:
contactus@anasyntaxi.gr

Εκδίδεται από την Αστική μη κερδοσκοπική Εταιρεία
ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΕΡΕΥΝΕΣ-ΜΕΛΕΤΕΣ

Διευθύνεται από Συντακτική Επιτροπή

Εξώφυλλο: Γιώτα Κωνσταντακοπούλου
Εκτύπωση: Κώστας Φερέτος, Δερβενίων 30 τηλ. 210 3300646

Τιμή τεύχους: 5 ευρώ
Ετήσια συνδρομή (4 τεύχη): 20 ευρώ
Συνδρομή εξωτερικού: 30 ευρώ

Αριθμός τεύχους: **33**
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2007 - ΜΑΡΤΙΟΣ 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Ανακοίνωση της Συντακτικής Επιτροπής.....σελ.5
- Η «κριτική του Προγράμματος της Γκότα» του Μαρξ και οι διαστρεβλώσεις της
του Κώστα Μπατίκα.....σελ.7
- "Ήταν ο Λένιν υπεύθυνος για την κυριαρχία της γραφειοκρατίας στην ΕΣΣΔ; Κριτική στις "νέες" αντιλενινιστικές επινοήσεις
του Ο.Π.....σελ.27
- Ο φαύλος κύκλος του αριστερού εθνικισμού :
Μενσιβικισμός-σταλινισμός-“Μαρξ”
του Χρήστου Βλόσιουσελ.55
- Συζήτηση για τον σοσιαλισμό και την καπιταλιστική παλινόρθωση.....σελ.93

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

*Ανοίγουμε διάλογο για τα 90χρονα της Οκτωβριανής επανάστασης
και τα 90 χρόνια από την ίδρυση της ΓΣΕΕ και του ΚΚΕ*

Τον περασμένο Νοέμβρη η παγκόσμια εργατική τάξη γιόρτασε τα 90χρονα της Οκτωβριανής Επανάστασης.

Φέτος, το Νοέμβρη του 2008, η εργατική τάξη της Ελλάδας γιορτάζει τα 90 χρόνια από την ίδρυση της ΓΣΕΕ και το ΚΚΕ.

Η πανελλαδική συνένωση του Ελληνικού συνδικαλιστικού κινήματος στη Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας και η ταυτόχρονη ίδρυση του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος Ελλάδας (ΣΕΚΕ) , του μετέπειτα ΚΚΕ, αποτέλεσαν την πρώτη μεγάλη νίκη της εργατικής τάξης της χώρας μας, ήταν η έμπρακτη επιβεβαίωση της απόφασής της να συγκροτηθεί σε τάξη για τον εαυτό της, να οργανώσει την ταξική της πάλη ενάντια στον καπιταλισμό, για την κοινωνική της απελευθέρωση.

Από τότε η εργατική τάξη της Ελλάδος είναι ενεργητικά παρούσα στο κοινωνικο-πολιτικό γίνεσθαι της χώρας, και η νεότερη νεοελληνική ιστορία είναι στενά συνυφασμένη με την δράση του εργατικού κινήματος, με την δράση της κοινωνικής και πολιτικής αριστεράς. Κάνοντας πλέον δεν μπορούσε να αγνοήσει το εργατικό κίνημα και η αστική τάξη και ο ιμπεριαλισμός ήταν αναγκασμένοι να το παίρνουν σοβαρά υπόψη τους.

Από το 1918 και δώθε, όλα τα ζητήματα, οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά, ήταν ζητήματα ταξικών συσχετισμών ανάμεσα στην αστική και την εργατική τάξη ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργασία, ήταν ζητήματα σκληρής ταξικής πάλης ανάμεσα στις δύο αυτές τάξεις. Είναι για αυτό εξηγήσιμη η προσπάθεια της άρχουσας τάξης να μην επιτρέψει την ταξική συνειδητοποίηση των εργατών, να εμποδίσει και να καταστρέψει την ταξική αυτοτέλεια του εργατικού κινήματος γιατί από αυτό εξαρτάται η ίδια η ύπαρξή της ιδιωτικής ιδιοκτησίας και της αστικής κυριαρχίας. Και μην μπορώντας να πετύχει τους στόχους της με “ειρηνικά” μέσα κατέφυγε στην ώμη βία και τρομοκρατία, στην ένοπλη καταστολή. Το εργατικό κίνημα της Ελλάδας πέρασε στην 90χρονη ιστορία του από την αρχική του συγκρότηση μέσα από την φωτιά και το σίδερο. Πρόκειται για μια ηρωϊκή και συνάμα τραγική

ιστορία. Η αστική τάξη “είδε το χάρο με τα μάτια της”, και ότι τελικά έσωσε το καθεστώς της, αυτό δεν οφείλεται κυρίως, στους “δυσμενείς συσχετισμούς” για την εργατική τάξη. Οφείλεται στο ότι το εργατικό κίνημα ξέχασε τις αρχικές διακηρύξεις του “να βρίσκεται εκτός πάσης αστικής επιρροής”, που είχαν διατυπωθεί με πρωτοβουλία των κομμουνιστών στις αποφάσεις του ιδρυτικού συνεδρίου της ΓΣΕΕ.

Αυτή η αστική επιρροή ευθύνεται και για την σημερινή κατάσταση του συνδικαλιστικού και πολιτικού κινήματος της εργατικής τάξης.

Η ιστορία της ΓΣΕΕ και του Κομμουνιστικού κινήματος της Ελλάδας αφορούν ολόκληρη τη εργατική τάξη. Την συνολική εργατική τάξη αφορά και η αναζήτηση διεξόδου από τα σημερινά αδιέξοδα του εργατικού κινήματος.

Έχοντας υπόψη ότι η επαναστατική ανασύνταξη του εργατικού και κομμουνιστικού κινήματος αποτελεί ζωτικό ζήτημα για την σύγχρονη εργατική τάξη, η Συντακτική Επιτροπή του περιοδικού μας αποφάσισε να ανοίξει συζήτηση:

α) Για τα 90χρονα της Οκτωβριανής Επανάστασης.

β) Για τα 90χρονα της ΓΣΕΕ και του ΚΚΕ και για τα καθήκοντα που απορρέουν για το σύγχρονο εργατικό κίνημα στο δρόμο της επανάστασης και της κοινωνικής απελευθέρωσης.

Θα δημοσιεύσουμε στα επόμενα 3 τεύχη του περιοδικού μας ως το τέλος του 2008 κείμενα οποιουδήποτε συντρόφου ή φίλου θέλει να πάρει μέρος στην συζήτηση.

(Παρακαλούμε μόνο, τα κείμενα να μην υπερβαίνουν τις 4500 λέξεις.)

Η Συντακτική Επιτροπή

Η «κριτική του Προγράμματος της Γκότα» του Μαρξ και οι διαστρεβλώσεις της

του Κώστα Μπατίκα

Στα μέσα της δεκαετίας του '30 του 20ού αιώνα ο Στάλιν και η ηγεσία του ΚΚΣΕ διακήρυξαν, ως γνωστό, πανηγυρικά μπροστά σε όλο τον κόσμο, ότι στην Σοβιετική Ένωση νίκησε οριστικά ο σοσιαλισμός - α' φάση της Κουμμουνιστικής κοινωνίας. Εξυπακούεται ότι τη διακήρυξή τους αυτή τη θεωρούσαν απόλυτα συμβατή με τη μαρξιστική θεωρία και το λενινισμό και πέρα για πέρα σύμφωνη με όσα ανέπτυξε ο Μαρξ στο έργο του «Παρατηρήσεις στο σχέδιο προγράμματος του γερμανικού κόμματος», που είναι γνωστό με το όνομα «κριτική του προγράμματος του Γκότα».

Αλλά ποιος είναι «ο σοσιαλισμός - α' φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας που νίκησε οριστικά στη Σοβιετική Ένωση» το 1935; Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά του;

Η βάση αυτού του «σοσιαλισμού» είναι η κρατική ιδιοκτησία στα μέσα παραγωγής και η συνεταιριστική ιδιοκτησία στην αγροτική οικονομία, καθώς τότε η συντριπτική πλειοψη-

φία των μέσων παραγωγής είχε περάσει στα χέρια του κράτους και είχε ολοκληρωθεί η κολλεκτιβοποίηση στην αγροτική οικονομία.

Είναι ένας «σοσιαλισμός» όπου, η παραγωγή οργανώνεται στη βάση ενός κεντρικού κρατικού σχεδιασμού, υπάρχουν εμπορευματοχρηματικές σχέσεις και συνεχίζει να δρα ο νόμος της αξίας. Η διανομή γίνεται με βάση την αρχή «στον καθένα ανάλογα με την ποσότητα και την ποιότητα της εργασίας του».

Είναι ένας «σοσιαλισμός» όπου υπάρχουν τάξεις και ταξικές διακρίσεις, όπου μάλιστα, σύμφωνα με το Στάλιν, «η ταξική πάλη οξύνεται». Όσο κι αν αυτή η ρήση του Στάλιν περί όξυνσης της ταξικής πάλης στο σοσιαλισμό, στόχευε στο να δικαιολογήσει την καταστολή της μαρξιστικής και λενινιστικής αντίληψης και τη φυσική εξόντωση των φορέων της, εκείνο που έμεινε - και το χρησιμοποιούν οι απανταχού οπαδοί του ακόμη και σήμερα - είναι, ότι στο

σοσιαλισμό – α' φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας «οξύνεται η ταξική πάλη»!!!

Είναι τέλος, ένας «σοσιαλισμός» με πολιτικό κράτος, το κράτος της δικτατορίας του προλεταριάτου.

Αυτή η αντίληψη του Στάλιν περί σοσιαλισμού – α' φάσης της κομμουνιστικής κοινωνίας έγινε από τότε η επικρατούσα αντίληψη στο κομμουνιστικό κίνημα, και σήμερα κυριαρχεί καθώς την προβάλουν τα πιο διαφορετικά ρεύματα σκέψης στη σύγχρονη Αριστερά σ' Ανατολή και Δύση, αρχίζοντας από τους πιστούς οπαδούς του Στάλιν και φτάνοντας ως τους εκπροσώπους του ακαδημαϊκού μαρξισμού. Στην Ελλάδα την αντίληψη αυτή εκπροσωπούν από κοινού το ΚΚΕ, η πλειοψηφία των οργανώσεων της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς και αριστεροί πανεπιστημιακοί καθηγητές. Όλοι αυτοί παρουσιάζουν τη σταλινική εκδοχή του σοσιαλισμού ως γνήσιο μαρξισμό και συνήθως, για να θεμελιώσουν «μαρξιστικά» την άποψή τους, δεν παραλείπουν να επικαλούνται την «κριτική του προγράμματος της Γκότα», παραθέτουν συγκεκριμένα αποσπάσματα απ' αυτήν, και με περισσή σοφία βγάζουν το αυθαίρετο συμπέρασμα ότι η πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας για την οποία μιλούσε ο Μαρξ (αυτή που ονομάστηκε και σοσιαλισμός από το Λένιν και τους μπολσεβίκους), είναι μια κοινωνία με κρατική ιδιοκτησία και εμπορευματοκορηματικές σχέσεις, μια κοινωνία με τάξεις και ταξικές διακρίσεις, μια κοινωνία, το κρά-

τος της οποίας είναι η δικτατορία του προλεταριάτου.

Προσδιορίζουν δηλαδή το σοσιαλισμό ως μια περίοδο μετάβασης από τον καπιταλισμό στον κομμουνισμό, ταυτίζοντας τη μεταβατική περίοδο των επαναστατικών μετασχηματισμών με το σοσιαλισμό – α' φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας. Και όλα αυτά στο όνομα του Μαρξ, του μαρξισμού και του λενινισμού.

Ποια σχέση μπορεί να έχουν όλα αυτά με τον επιστημονικό σοσιαλισμό του Μαρξ, του Ενγκελς και του Λένιν;

Τι πραγματικά είπε ο Μαρξ στην «Κριτική του Προγράμματος της Γκότα»;

Πριν προχωρήσουμε στην απάντηση αυτών των ερωτημάτων θα θέλαμε να σημειώσουμε και τούτα:

1) Χάριν συνεννόησης πρέπει να πούμε ότι στο έργο του Μαρξ και του Ενγκελς οι όροι σοσιαλισμός και κομμουνισμός έχουν ταυτόσημη έννοια. Όταν χρησιμοποιούνται για να προσδιορίσουν τη μελλοντική κοινωνία σημαίνουν και οι δύο την κομμουνιστική κοινωνία. Οι ιδρυτές του μαρξισμού ονομάζουν τη μελλοντική κοινωνία συνήθως κομμουνιστική, αλλά ενίοτε και σοσιαλιστική. Σοσιαλισμός και σοσιαλιστική κοινωνία στα κείμενα των Μαρξ-Ενγκελς δεν είναι η πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας, είναι η συνολική κομμουνιστική κοινωνία.

Το «σοσιαλισμός – α' φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας» δεν χρησιμοποιήθηκε ποτέ από τους Μαρξ-Ενγκελς, είναι μεταγενέστερη ορολο-

γία και χρησιμοποιήθηκε από το Λένιν και τους μπολσεβίκους, προφανώς στην προσπάθεια ξεκαθαρίσματος και της ίδιας της ορολογίας, από τα μπερδέματα της Β' Διεθνούς. Στα χρόνια της Β' Διεθνούς, ο όρος κομμουνισμός εκτοπίστηκε από το λεξιλόγιο του πρακτικού εργατικού κινήματος και εμφανιζόταν περιθωριακά μόνο σε κάποια θεωρητικά έργα. Παντού είχε επικρατήσει ο όρος σοσιαλισμός. Ο Λένιν, λοιπόν, ονόμασε την πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας και σοσιαλισμό, προφανώς για να τονίσει ότι ο σοσιαλισμός δεν είναι η μεταβατική περίοδος πριν την πρώτη φάση του κομμουνισμού, και για να εναρμονιστεί με τη μαρξιστική ορολογία. Ο σοσιαλισμός – α' φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας του Λένιν είναι «η πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας» του Μαρξ, και δεν πρόκειται για κανενός είδους μεταβατικής περιόδου, είναι ήδη κομμουνισμός, ανολοκλήρωτος κομμουνισμός.

2) Όσα εξέθεσε ο Μαρξ στην «Κριτική του Προγράμματος της Γκότα» δεν ήταν κεραυνός εν αιθρία, δεν τα εξέφραζε για πρώτη φορά, ήταν όλα ήδη αποτυπωμένα στο προηγούμενο έργο του και ιδιαίτερα στο «ΚΕΦΑΛΑΙΟ». Το μόνο καινούργιο που προσέθεσε εδώ και διατύπωσε για πρώτη φορά καθαρά είναι ο

σαφής διαχωρισμός των δύο φάσεων της κομμουνιστικής κοινωνίας, που όμως σε επί μέρους ζητήματα τον είχε υπαινιχτεί σε προηγούμενα έργα του.

Ας έρθουμε τώρα στο κείμενο της «Κριτικής». Ο Μαρξ στις «παρατηρήσεις του πάνω στο σχέδιο Προγράμματος» δεν αποσκοπεί στο να εκθέσει το συνολικό του έργο, αλλά με βάση αυτό ασκεί κριτική στους συντάκτες του που σε σοβαρά και σημαντικά ζητήματα νοθεύουν το μαρξισμό, πισωγυρίζουν το κίνημα, προβάλλοντας απόψεις του μικροαστικού σοσιαλισμού. Δεν είναι τυχαίο ότι αγανακτεί με τα πισωγυρίσματα από το κατακτημένο θεωρητικό επίπεδο του κινήματος και τους κατηγορεί ότι «ανοσιουργούν όταν προσπαθούν από τη μια να επιβάλουν ξανά στο κόμμα μας σαν δόγματα έννοιες που είχαν κάποιο νόημα μίαν ορισμένη εποχή, που κατόπτησαν όμως τώρα απαρχαιωμένες, άχρηστες φράσεις, ενώ, από την άλλη, διαστρέφουν ξανά με νομικά και άλλα κουραφέξαλα, τόσο συνηθισμένα στους δημοκράτες και τους γάλλους σοσιαλιστές, τη ρεαλιστική αντίληψη, που με τόσους κόπους τη διδάχτηκε το κόμμα, μα που σήμερα, έχει ριζώσει μέσα του»¹. Τους κατηγορεί δηλαδή γιατί νοθεύουν τον επιστημονικό σοσιαλισμό που με τόσους κόπους

¹ Κ.Μαρξ: «Κριτική του προγράμματος της Γκότα» ΔΙΑΛΕΧΤΑ, τ.ΙΙ, σ.15. Όλα τα αποσπάσματα είναι παρμένα απ' αυτή την ελληνική έκδοση. Χρησιμοποιώ όμως και τη γερμανική έκδοση (MEW τ.19). Όπου υπάρχουν μη ακριβολογημένες διατυπώσεις στη μετάφραση τις διορθώνω σιωπηρά με βάση το πρωτότυπο, όπου αυτό είναι αναγκαίο σημειώνω ιδιαίτερα τις αλλαγές που έκανα.

κατακτήθηκε.

Ο Μαρξ δεν σκοπεύει να παραθέσει εδώ ολόκληρη την αντίληψή του για την πορεία της επανάστασης από τη νίκη της στην πρώτη της πράξη (ανατροπή της αστικής τάξης, τσάκισμα του αστικού κράτους, εγκαθίδρυση της δικτατορίας του προλεταριάτου) ως την κατάκτηση της πλήρους κομμουνιστικής κοινωνίας. Τα θεωρεί αυτονόητα μιας και η μαρξιστική αντίληψη για όλα αυτά τα ζητήματα «έχει ριζώσει μέσα στο κόμμα». Στοχεύει μόνο στο να αποτρέψει την προοπτική ενός γενικού προγραμματικού μπερδέματος του κόμματος.

Ο Μαρξ επενθυμίζει απλά αυτή την πορεία, θυμίζει ότι η κομμουνιστική κοινωνία δεν προκύπτει αμέσως με την κατάκτηση της εξουσίας από το προλεταριάτο, αλλά ύστερα από μια μακρόχρονη μεταβατική περίοδο επαναστατικών μετασχηματισμών. Γράφει:

«Ανάμεσα στην κεφαλαιοκρατική και την κομμουνιστική κοινωνία βρίσκεται η περίοδος της επαναστατικής μετατροπής της μιας στην άλλη, και σ' αυτή την περίοδο αντιστοιχεί μια πολιτική μεταβατική περίοδος, που το κράτος της δεν μπορεί να είναι τίποτα άλλο παρά τη επαναστατική δικτατορία του προλεταριάτου» (σ. 24).

Κατηγορεί τους συντάκτες του σχεδίου ότι δεν ασχολούνται ούτε με το κράτος της μεταβατικής περιόδου ούτε με το κράτος της κομμουνιστικής κοινωνίας. «Το πρόγραμμα λοιπόν δεν απασχολείται ούτε με τούτη τη δικτατορία, ούτε με το μελλοντικό

κράτος της κομμουνιστικής κοινωνίας» (σ. 24).

Ώστε, λοιπόν, εδώ, κράτος της μεταβατικής περιόδου και το μελλοντικό κράτος της κομμουνιστικής κοινωνίας είναι δύο εντελώς διαφορετικά πράγματα. Τι είναι η δικτατορία του προλεταριάτου και ποιο θα είναι σύμφωνα με το Μαρξ το μελλοντικό κράτος στην πρώτη και στην ανώτερη φάση του κομμουνισμού, θα το δούμε παρακάτω.

Πρώτα πρέπει να εξετάσουμε τις δύο φάσεις της κομμουνιστικής κοινωνίας, την κατώτερη και την ανώτερη, όπως τις διαχωρίζει ο Μαρξ και να δούμε ποια είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πρώτης φάσης της κομμουνιστικής κοινωνίας.

Ο Μαρξ γράφει:

«Μέσα στη συντροφική κοινωνία, τη θεμελιωμένη στην κοινοκτημοσύνη των μέσων παραγωγής, οι παραγωγοί δεν ανταλλάσσουν τα προϊόντα τους. Το ίδιο και η εργασία που έχει ξοδευτεί για την παραγωγή προϊόντων δεν παρουσιάζεται εδώ σαν αξία αυτών των προϊόντων, σαν μια εμπράγματη ιδιότητα που έχουν, γιατί τώρα σε αντίθεση με την κεφαλαιοκρατική κοινωνία, οι ατομικές εργασίες υπάρχουν άμεσα και όχι πια έμμεσα σαν συστατικά στοιχεία της συνολικής εργασίας» (σ. 12).

Εδώ πρόκειται ξεκάθαρα για μια κοινωνία όπου τα μέσα παραγωγής αποτελούν κοινή ιδιοκτησία των παραγωγών και όπου δεν υπάρχουν πλέον εμπορεύματα, αλλά προϊόντα, όπου οι εμπορευματοχρηματικές σχέσεις και ο νόμος της αξίας έχουν καταργη-

θεί. Αλλά ποια είναι αυτή η κοινωνία; Είναι ολοφάνερα η πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας. Ο Μαρξ είναι σαφής όταν αμέσως σε συνείχεια με το παραπάνω απόσπασμα γράφει:

«Εδώ έχουμε να κάνουμε με μια κομμουνιστική κοινωνία, όχι όπως έχει εξελιχθεί πάνω στη δική της βάση, μα αντίθετα όπως ακριβώς προβάλλει από την κεφαλαιοκρατική κοινωνία, με μια κομμουνιστική κοινωνία, λοιπόν, που από κάθε άποψη, οικονομικά, ηθικά, πνευματικά, είναι γεμάτη με τα σημάδια της παλιάς κοινωνίας, που από τους κόλπους της βγήκε» (σ. 13).

Αυτή η περικοπή θα μπορούσε να αφήσει στον απρόσεκτο αναγνώστη την εντύπωση ότι ο Μαρξ τοποθετεί αυτή την κοινωνία στο αμέσως διάστημα μετά την επαναστατική ανατροπή και την κατάκτηση της εργατικής εξουσίας. Αλλά δεν είναι καθόλου έτσι! Ο Μαρξ αφού ασχοληθεί για λίγο με τα ζητήματα διανομής σ' αυτή την κοινωνία, θα επανέλθει αμέσως παρακάτω για να πει:

«Μα αυτές οι ελλείψεις δεν μπορούν να αποφευχθούν στην πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας, όπως έχει ακριβώς βγει **ύστερα από τα μακρόχρονα κοιλοπνήματα**, (η έμφαση δική μας) από την κεφαλαιοκρατική κοινωνία» (σ. 14).

Αυτά τα μακρόχρονα κοιλοπνήματα είναι ακριβώς η περίοδος μετάβασης, το κράτος της οποίας είναι η δικτατορία του προλεταριάτου. Η πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας δεν προκύπτει αμέσως μετά

την ανατροπή του καπιταλισμού αλλά ως αποτέλεσμα μιας ολόκληρης μεταβατικής περιόδου επαναστατικών μετασχηματισμών, όπου η ιδιωτική ιδιοκτησία αρχικά καταργείται και μετατρέπεται σε ιδιοκτησία του εργατικού κράτους για να εξαφανιστεί μετασχηματιζόμενη σε κοινή ιδιοκτησία των παραγωγών. Όπου οι τάξεις οδηγούνται στην εξάλειψή τους και το μεταβατικό κράτος της δικτατορίας του προλεταριάτου στην απονέκρωσή του.

Με την ανατροπή της αστικής τάξης και την εγκαθίδρυση της εργατικής εξουσίας η κομμουνιστική κοινωνία στην πρώτη της φάση (ο σοσιαλισμός) δεν είδε ακόμα το φως της ημέρας, δεν γεννήθηκε ακόμα, βρίσκεται σε εμβρυακή κατάσταση που, όπως και στη φύση, είναι μια μεταβατική κατάσταση.

Όστε, η πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας είναι αταξική, ακρατική, βασίζεται στην κοινοκτημοσύνη και έχουν καταργηθεί οι εμπορευματοχρηματικές σχέσεις και ο νόμος της αξίας. Στην περιγραφή των χαρακτηριστικών αυτής της πρώτης φάσης είναι αφιερωμένος ο βασικός όγκος της «Κριτικής...». Ο Μαρξ πολύ λίγα λέει εδώ για την περίοδο μετάβασης και «για την ανώτερη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας».

Ας δούμε συγκεκριμένα:

1) Η βάση της πρώτης φάσης της κομμουνιστικής κοινωνίας

Ο Μαρξ γράφει ότι η πρώτη φάση είναι μια κομμουνιστική κοινωνία όχι

όπως έχει εξελιχθεί πάνω στη δική της βάση. Για αυτήν «τη δική της βάση» αναφέρει απλά ότι είναι «θεμελιωμένη στην κοινοκτημοσύνη των μέσων παραγωγής» (σ. 12). Αναφέρει επίσης στα πεταχτά ότι σ' αυτή την κοινοκτημοσύνη μετατρέπονται τα μέσα παραγωγής κατά τη μεταβατική περίοδο των επαναστατικών μετασχηματισμών. Στο σημείο 3 του σχεδίου προγράμματος που μιλούσε για «ανύψωση των μέσων εργασίας σε κοινό κτήμα της κοινωνίας» κάνει μια σύντομη μόνο παρατήρηση, όταν γράφει:

«Ανύψωση των μέσων εργασίας σε κοινό κτήμα» θα πρέπει βέβαια να σημαίνει τη «μετατροπή τους σε κοινό κτήμα». Όμως αυτό μόνο έτσι στα πεταχτά». (σ.10).

Δεν αναλύει παραπέρα την αντίληψή του για την οικονομική βάση της πρώτης φάσης της κομμουνιστικής κοινωνίας, μιας βάσης που παραμένει η ίδια και στην ανώτερη φάση του κομμουνισμού και είναι η κοινοκτημοσύνη, η κοινή ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής από τους άμεσους παραγωγούς, η ιδιοκτησία των ισότιμων συνεταιρισμένων παραγωγών. Δεν θεωρεί σκόπιμο να επαναλάβει όλα όσα είχε πει σχετικά στο προηγούμενο έργο του.

Σ' όλο το προηγούμενο έργο τους οι

Μαρξ και Ένγκελς είχαν ξεκαθαρίσει ότι η «κοινή ιδιοκτησία των ισότιμων συνεταιρισμένων παραγωγών»* είναι το τέρμα της κοινωνικοποίησης των μέσων παραγωγής, είναι η κοινωνική ιδιοκτησία με την πλήρη έννοια της. Δεν είναι πλέον η κοινωνική ιδιοκτησία με την κρατική της μορφή. Η κρατική ιδιοκτησία της μεταβατικής περιόδου, είναι έμμεσα κοινωνική, τα μέσα παραγωγής έχουν μεταφερθεί στα χέρια του κράτους που τα διαχειρίζεται στο όνομα της κοινωνίας. Η κοινή ιδιοκτησία είναι άμεσα κοινωνική ιδιοκτησία, ανήκει άμεσα στους παραγωγούς. Στην πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας, όπως και στην ανώτερη, οι παραγωγοί έχουν μεταξύ τους ισότιμες σχέσεις ως προς τα μέσα παραγωγής. Δεν υπάρχουν εκεί ταξικές διαφορές, όλοι τους είναι μόνο εργάτες, μόνο παραγωγοί. Αλλά για να είναι ισότιμοι ως προς τα μέσα παραγωγής δεν αρκεί μόνο αυτό. Πρέπει να μην υπάρχουν διαφορές και στον τεχνικό καταμερισμό εργασίας, να μην υπάρχουν διαφορές στη θέση τους στην οργάνωση της παραγωγής, να μην υπάρχουν δηλαδή διευθύνοντες και διευθυνόμενοι ούτε φυσικά διοικούντες και διοικούμενοι.

Διοικούντες και διοικούμενοι, διευθύνοντες και διευθυνόμενοι υπάρ-

*Αναλυτική αναφορά για την κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής, για την κρατική ιδιοκτησία της μεταβατικής περιόδου, την κοινή ιδιοκτησία της κομμουνιστικής κοινωνίας και όλα τα συναφή προβλήματα του επαναστατικού μετασχηματισμού και της ίδιας της κομμουνιστικής κοινωνίας στις δύο της φάσεις, στο βιβλίο μου «Επαναστατική μετάβαση στο σοσιαλισμό-κομμουνισμό» που θα κυκλοφορήσει προσεχώς.

χουν αναγκαστικά στη μεταβατική περίοδο. Στην πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας (σοσιαλισμό) δεν υπάρχουν πλέον διοικούντες και διοικούμενοι καθώς αυτές οι κατηγορίες υποδηλώνουν την ύπαρξη πολιτικού κράτους και αυτό έχει πλέον απονεκρωθεί. Αλλά δεν υπάρχουν πλέον ούτε μόνιμοι διευθύνοντες και διευθυνόμενοι. Όλοι μπορούν να κάνουν τη δουλειά του διευθυντή και όλοι μπορούν τη μια στιγμή να ασκούν διευθυντική δουλειά και την άλλη «να σύρουν το καρότσι». «Στο σοσιαλισμό όλοι θα διοικούν εναλλάξ και κανένας πια δεν θα διοικεί»² λέει ο Λένιν στο «Κράτος και Επανάσταση». Η ποιοτική διαφορά της «κοινής ιδιοκτησίας των ισότιμων παραγωγών» από την «ιδιοκτησία του εργατικού κράτους» είναι τεράστια και θεμελιακής σημασίας.

Αυτό δεν το κατανοούσε ο Στάλιν και δεν τον κατανοούν και σήμερα όσοι εκλαϊκεύουν και προπαγανδίζουν τους σταλινικούς θεωρητικούς ακροβατισμούς. Και επειδή η πραγματική κίνηση της κοινωνικής ζωής δεν συμβάδιζε με τις αντεπιστημονικές κατασκευές του, έφτασε στο σημείο (αυτή η θεωρητική αυθεντία) να εκστομίσει κατά των ιδρυτών του μαρξισμού κατάπτυστες κατηγορίες περί συγχύσεων και μη ακριβολογημένων διατυπώσεων!! Ας αναφερθούμε σε ορισμένες από αυτές :

Όταν στη Σοβιετική Ένωση διακη-

ρύχθηκε πανηγυρικά η οριστική νίκη του σοσιαλισμού-πρώτης φάσης της κομμουνιστικής κοινωνίας, αυτό έγινε στο όνομα του μαρξισμού και εν μέσω βροντόφωνων και παρατεταμένων ΖΗΤΩ στο Μαρξισμό-Λενινισμό. Φυσικά, και μετά τη φυσική εξόντωση βασικών στελεχών της μαρξιστικής και λενινιστικής πτέρυγας του κόμματος, δεν σταμάτησαν να υπάρχουν άνθρωποι που διαβάζοντας τα έργα των Μαρξ-Ένγκελς διαπίστωναν ότι «ο σοσιαλισμός που είχε νικήσει» δεν συμβάδιζε με όσα εκείνοι είχαν πει για το σοσιαλισμό. Έτσι διαπίστωναν ότι ο μαρξικός σοσιαλισμός δεν προέβλεπε εμπορευματικές σχέσεις και την ύπαρξη του νόμου της αξίας. Αντί να αναρωτηθούν μήπως ήταν λάθος η ίδια η διακήρυξη περί νίκης του σοσιαλισμού, αυτοί ζητούσαν να καταργηθούν οι εμπορευματικές σχέσεις. Ο Στάλιν απέδωσε παρόμοιες αντιλήψεις στην ανεπαρκή μόρφωση των στελεχών και ανέλαβε να τους διαφωτίσει.

«Κάθε χρόνο», γράφει στα *Οικονομικά Προβλήματα του Σοσιαλισμού στην ΕΣΣΔ* στις αρχές της δεκαετίας του 1950, «έρχονται χιλιάδες καινούργια νεαρά στελέχη, που φλέγονται από την επιθυμία να μας βοηθήσουν, που φλέγονται από την επιθυμία να δείξουν την αξία τους, όμως δεν έχουν επαρκή μαρξιστική διαπαιδαγώγηση, δεν ξέρουν πολλές αλή-

²Λένιν : “Κράτος και Επανάσταση”, Άπαντα τ.33, σ.116 εκδ. Σύγχρονη Εποχή

θεις που είναι πολύ γνωστές σ' εμάς, και είναι αναγκασμένοι να περιπλανιούνται στα σκοτάδια»³. Ανέλαβε λοιπόν να τους οδηγήσει στο φως, ανέλαβε να τους αποκαλύψει «τις πολλές αλήθειες που είναι γνωστές σε εμάς» και γράφει για την εμπορευματική παραγωγή στο σοσιαλισμό:

«Μερικοί σύντροφοι υποστηρίζουν ότι το κόμμα δεν έκανε σωστά που διατήρησε την εμπορευματική παραγωγή ύστερα από την κατάληψη της εξουσίας και την εθνικοποίηση των μέσων παραγωγής στη χώρα μας. Έχουν τη γνώμη πως το κόμμα έπρεπε από τότε κιόλας να βάλει τέρμα στην εμπορευματική παραγωγή. Για το ζήτημα αυτό αναφέρονται στον Ένγκελς που λέει:

“Μόλις η κοινωνία πάρει στα χέρια της τα μέσα παραγωγής, θα καταργηθεί η εμπορευματική παραγωγή και μαζί μ' αυτήν και η κυριαρχία των προϊόντων πάνω στους παραγωγούς (βλ. Αντι-Ντύριγκ)”. Οι σύντροφοι αυτοί κάνουν σοβαρό λάθος.

Ας αναλύσουμε τη διατύπωση του Ένγκελς. Δεν μπορούμε τη διατύπωση αυτή να τη θεωρήσουμε εντελώς καθαρή και ακριβόλογη, γιατί δεν μας ξεκαθαρίζει, αν πρόκειται να πάρει στα χέρια της η κοινωνία όλα τα μέσα παραγωγής είτε μονάχα ένα μέρος των μέσων παραγωγής, αν, δηλαδή, θα γίνουν κοινωνική ιδιοκτη-

σία όλα τα μέσα παραγωγής είτε μονάχα ένα μέρος των μέσων παραγωγής. Αυτό σημαίνει ότι τη διατύπωση του Ένγκελς μπορεί κανείς να την καταλάβει και με τους δύο τρόπους.

Σ' άλλο σημείο του Αντι-Ντύριγκ ο Ένγκελς μιλάει για κυριαρχία πάνω σε “όλα τα μέσα παραγωγής”, για κυριαρχία πάνω σε “όλο το σύνολο των μέσων παραγωγής”. Αυτό σημαίνει ότι ο Ένγκελς, στη διατύπωσή του αυτή, έχει υπόψη του την εθνικοποίηση όχι ενός μέρους των μέσων παραγωγής, αλλά όλων των μέσων παραγωγής όχι μονάχα στη βιομηχανία αλλά και στην αγροτική οικονομία»⁴.

Αυτό, βέβαια, σημαίνει, ότι ο Στάλιν δεν κατάλαβε απολύτως τίποτα γι' αυτό που εννοούσε ο Ένγκελς, λέγοντας «Μόλις η κοινωνία πάρει στα χέρια της τα μέσα παραγωγής». Απόδειχνε έτσι, ότι ποτέ δεν ξεπέρασε την καουτσική αντίληψη περί κοινωνικοποίησης. Η «κοινωνικοποίησή» του των μέσων παραγωγής έφτανε όπως και εκείνη του Κάουτοκι ως την εθνικοποίηση, ως την κρατικοποίησή τους, δεν πήγαινε παραπέρα. Και επειδή δεν κατανοούσε τη μαρξική έννοια της πλήρους κοινωνικοποίησης των μέσων παραγωγής, φυσικό ήταν να εφευρίσκει αντιφάσεις, συγχύσεις, μη ακριβολογημένες διατυ-

³ I.B. Στάλιν : “Οικονομικά Προβλήματα του Σοσιαλισμού στην ΕΣΣΔ”

εκδ Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1998, σ.34

⁴ I.B. Στάλιν : ό.π. σ.35-36

πώσεις στα κείμενα των ιδρυτών του μαρξισμού.

Ο Ένγκελς, όταν έλεγε, «η κοινωνία παίρνει στα χέρια της τα μέσα παραγωγής», εννοούσε φυσικά μια κατάσταση πέρα από την «εθνικοποίηση», πέρα από το «πέραςμα όλων των μέσων παραγωγής στα χέρια του προλεταριακού κράτους». Αυτό το πέραςμα όλων των μέσων παραγωγής στα χέρια του κράτους το θεωρούσε ως την τελευταία πράξη του κράτους ως κράτους. Από εκεί και πέρα οι κρατικές λειτουργίες αποκοιμούνται στον ένα μετά τον άλλο τομέα και φθάνουμε στην ακρατική, αταξική κοινωνία όπου τα μέσα παραγωγής ανήκουν άμεσα στους ισότιμους παραγωγούς. Τότε και μόνο τότε «η κοινωνία», όχι «το προλεταριακό κράτος στο όνομα της κοινωνίας», παίρνει στα χέρια της τα μέσα παραγωγής και η διαδικασία κοινωνικοποίησης τους φτάνει στο νικηφόρο τέρμα της. Και αυτό το νικηφόρο τέρμα είναι ο σοσιαλισμός – α' φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας που σηματοδοτεί το τέλος της μεταβατικής περιόδου των επαναστατικών μετασχηματισμών και την αρχή της κομμουνιστικής κοινωνίας. Τώρα ανοίγεται διάπλατα ο δρόμος για τη σοσιαλιστική οργάνωση της εργασίας. Η σοσιαλιστική οργάνωση της εργασίας στην ολοκληρωμένη της μορφή δεν είναι πριν απ' αυτό το σημείο δυνατή κατά το Μαρξ: «Η

σοσιαλιστική οργάνωση της εργασίας ξεπηδά από την επαναστατική πορεία μετατροπής της κοινωνίας» (σ. 21).

Ο Στάλιν, βιάστηκε να πανηγυρίσει την έλευση αυτής της πρώτης φάσης της κομμουνιστικής κοινωνίας πρόωρα, όταν τα πραγματικά καθήκοντα της μετάβασης έμπαιναν στην ημερήσια διάταξη, επιβεβαιώνοντας έτσι πλήρως τον Ένγκελς, που πριν ακόμη από το 1848, είχε κατηγορήσει ορισμένους εκπροσώπους του μικροαστικού σοσιαλισμού ότι συμφωνούν με τα μέτρα μετάβασης, τα ταυτίζουν όμως με την τελική νίκη της επανάστασης και έτσι μεταπορίζονται στο στρατόπεδο της αντεπανάστασης!*

(Εδώ πρέπει βέβαια να πούμε ότι παρά το γεγονός ότι οι θεωρητικές επιδόσεις του Στάλιν ήταν μέτριες έως κάτω του μετρίου, δεν ήταν αυτές που κυρίως ευθύνονται για την προδοσία του επιστημονικού σοσιαλισμού των Μαρξ-Ένγκελς – Λένιν, όπως αυτή συντελέστηκε μετά το θάνατο του Λένιν. Το γνωσιολογικό στοιχείο έπαιξε ασφαλώς το δικό του ρόλο, αλλά το καθοριστικό δεν ήταν αυτό, ήταν οι ταξικοί συσχετισμοί. Ο Στάλιν μετά το 1924 προσαρμόστηκε στις επιθυμίες των διοικητικών και διευθυντικών στρωμάτων της σοβιετικής κοινωνίας που έπαιρναν το πάνω χέρι, στη γνωστή μας γραφειοκρατία, και μετατράπηκε βαθμιαία σε θεωρητικό εκπρόσωπο και πολιτικό

*περισσότερα στο υπό έκδοση βιβλίο μου

εκφραστή τους, από εκπρόσωπο του προλεταριάτου, που ήταν τα πρώτα χρόνια της επαναστατικής του δράσης. Ο Στάλιν δεν ήταν εντελώς μαρξιστικά αμόρφωτος. Γνώριζε π.χ. τα βασικά, και ήξερε ως το 1924 και υπερασπιζόταν τη θέση ότι ο σοσιαλισμός είναι μία αταξική και ακρατική κοινωνία, μια κοινωνία που μπορεί να επιτευχθεί μόνο παγκόσμια.

Το 1924 μιλούσε ακόμα τη μπολσεβίκικη γλώσσα, όταν έλεγε: "Η δικτατορία του προλεταριάτου δεν είναι αυτοσκοπός. Η δικτατορία είναι το μέσο, ο δρόμος προς το σοσιαλισμό. Και τι είναι σοσιαλισμός; Σοσιαλισμός είναι το πέρασμα από την κοινωνία με δικτατορία του προλεταριάτου στην κοινωνία χωρίς κράτος"⁵. Και το Γενάρη του 1926 θα αναφέρει ως ένα από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της δικτατορίας του προλεταριάτου τη «χρησιμοποίηση της εξουσίας του προλεταριάτου για την οργάνωση του σοσιαλισμού, για την εξάλειψη των τάξεων, για το πέρασμα στην αταξική κοινωνία, στη σοσιαλιστική κοινωνία»⁶.

Όταν ο Στάλιν διακήρυττε την πλήρη νίκη του σοσιαλισμού – πρώτης φάσης της κομμουνιστικής κοινωνίας, εκπροσωπούσε απολύτως τα συμφέροντα της γραφειοκρατίας.

Αυτή ήταν ικανοποιημένη με αυτό που ήδη υπήρχε και ένας σοσιαλισμός όπως τον εννοούσαν οι Μαρξ-Ένγκελς και Λένιν, δηλαδή μια αταξική και ακρατική κοινωνία σήμαινε και την καταστροφή των διοικητικών και διευθυντικών στρωμάτων. Την ταξική άποψη αυτών των στρωμάτων εκπροσωπούσε ο Στάλιν και όταν λίγο αργότερα, το 1939 διατύπωνε την άποψη ότι όχι μόνο στην πρώτη φάση αλλά και στην ανώτερη, στον πλήρη κομμουνισμό, θα έχουμε κράτος!!

«Εμείς προχωράμε παραπέρα, μπροστά, προς τον κομμουνισμό», γράφει ο Στάλιν το 1939 και διερωτάται: «Θα διατηρηθεί άραγε στη χώρα μας το κράτος μας και στην περίοδο του κομμουνισμού;» Ναι! απαντάει: «Ναι, θα διατηρηθεί, αν δεν έχει εξαιρεθεί η καπιταλιστική περικύκλωση αν δεν έχει εξαιρεθεί ο κίνδυνος στρατιωτικών επιθέσεων από τα έξω. Και μάλιστα είναι ευνόητο ότι οι μορφές του κράτους μας θα αλλάζουν και πάλι, ανάλογα με τις αλλαγές της εσωτερικής κατάστασης. Όχι, δεν θα διατηρηθεί και θα απονεκρωθεί, αν εκλείψει η καπιταλιστική περικύκλωση, αν θα αντικατασταθεί από μια σοσιαλιστική περικύκλωση»⁷. Όστε λοιπόν όχι μόνο σοσιαλισμό αλλά και πλήρη κομμουνισμό θα έχουμε σε

⁵Ι.Β. Στάλιν : "Ερωτήσεις και απαντήσεις" (ομιλία στο Πανεπιστήμιο Σβερντλόφ), Άπαντα τομ. 7, σελ.175-176 εκδ. ΚΕ του ΚΚΕ.

⁶Ι.Β. Στάλιν : "Πάνω στα ζητήματα του Λενινισμού" Άπαντα τομ.8 σ.36

⁷Ι.Β Στάλιν : "Απολογισμός στο 18ο συνέδριο του κόμματος" Άπαντα τ.14, σ.441, εκδ. Σύγχρονη Εποχή 2004.

μια χώρα!!

Εφάρμοζε στην πράξη, δηλαδή, την ταξική προσταγή των ανεξέλεγκτων διοικητικών και διευθυντικών στρωμάτων, της σοβιετικής κοινωνίας, που απαιτούσαν να τεθεί τέρμα στις μαρξιστικολενινιστικές φλυαρίες των μπολσεβίκων περί αταξικής και ακρατικής κοινωνίας.)

Σε αντίθεση με ότι νόμιζε ο Στάλιν και νομίζουν και σήμερα οι σύγχρονοι οπαδοί του, σύμφωνα με τον Μαρξ και τον Ένγκελς, **η βάση της πρώτης φάσης της κομμουνιστικής κοινωνίας (σοσιαλισμός) είναι όχι η ιδιοκτησία του εργατικού κράτους αλλά η κοινή ιδιοκτησία των άμεσων παραγωγών!**

Πάνω σ' αυτή τη βάση η εργασία γίνεται άμεσα κοινωνική, οι εμπορευματοχρηματικές σχέσεις και ο νόμος της αξίας μπαίνουν οριστικά στο μουσείο της ιστορίας.

2) Η διανομή στο σοσιαλισμό

Ο Μαρξ θα αφιερώσει σχετικά μεγάλο κομμάτι της «Κριτικής...» στο πρόβλημα της διανομής. Το κάνει για να ξεδιαλύνει τη σύγχυση του σχεδίου επ' αυτού του ζητήματος, που εκλαϊκευε τις λασσαλικές ιδέες και χρησιμοποιούσε λασσαλικές διατυπώσεις περί «δίκαιης κατανομής του εσόδου εργασίας».

Ξεκαθαρίζει, ότι το ζήτημα της διανομής στο σοσιαλισμό (όπως και σε κάθε άλλο τρόπο παραγωγής) δεν είναι το βασικό, καθώς αποτελεί «μονάχα συνέπεια της κατανομής των ιδίων των όρων παραγωγής» και

κατατάσσει στο ρεύμα του «χυδαίου σοσιαλισμού» την αντίληψη που θεωρεί και χειρίζεται τη διανομή ανεξάρτητα από τον τρόπο παραγωγής και έτσι «παρουσιάζει το σοσιαλισμό σαν να περιστρέφεται κυρίως γύρω στη διανομή».

Γράφει, κριτικάροντας τους συντάκτες του σχεδίου:

«Ήταν γενικά λάθος να δώσουν τόση σημασία στη λεγόμενη διανομή και να τονίζουν κυρίως αυτήν.

Η κάθε φορά διανομή των μέσων κατανάλωσης είναι μονάχα συνέπεια της κατανομής των ιδίων των όρων παραγωγής. Αυτή πάλι η κατανομή εκφράζει το χαρακτήρα του ίδιου του τρόπου παραγωγής. Ο κεφαλαιοκρατικός τρόπος παραγωγής λ.χ. στηρίζεται στο ότι οι εμπράγματοι όροι παραγωγής είναι μοιρασμένοι σε μη εργαζόμενους με τη μορφή ιδιοκτησίας στο κεφάλαιο και με τη μορφή γαιοκτησίας, ενώ η μάζα είναι μονάχα ιδιοκτήτης του προσωπικού όρου παραγωγής, της εργατικής δύναμης. Εφόσον τα στοιχεία της παραγωγής έχουν κατανεμηθεί έτσι, προκύπτει από μονάχη της η σημερινή διανομή των μέσων κατανάλωσης. Αν οι εμπράγματοι όροι είναι συνεταιριστική ιδιοκτησία των ιδίων των εργατών, τότε προκύπτει επίσης μια διαφορετική από τη σημερινή διανομή των μέσων κατανάλωσης. Ο χυδαίος σοσιαλισμός (κι απ' αυτόν πάλι ένα μέρος από τους δημοκράτες) κληρονόμησε από τους αστούς οικονομολόγους την αντίληψη να θεωρεί και να χειρίζεται τη διανομή ανεξάρτητα από τον τρόπο παραγωγής, και έτσι

να παρουσιάζει το σοσιαλισμό σαν να περιστρέφεται κυρίως γύρω στη διανομή» (σ. 15).

Ο Μαρξ κατηγορεί τους συντάκτες ότι παρά το ότι αυτά τα ζητήματα έχουν λυθεί προ πολλού από το μαρξισμό, αυτοί γυρίζουν το κόμμα προς τα πίσω: «Αφού όμως από πολύ καιρό έχει αποσαφηνιστεί η πραγματική σχέση, γιατί να γυρίζουμε ξανά προς τα πίσω;» (σ. 16).

Ποια είναι, λοιπόν, η αρχή της διανομής στο σοσιαλισμό – α' φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας; Στην κοινωνία δηλαδή όπου οι εμπράγματοι όροι είναι συνεταιριστική ιδιοκτησία, έχει επομένως καταργηθεί ο κοινωνικός καταμερισμός εργασίας που χαρακτήριζε τον καπιταλισμό.

Ο Μαρξ αφού θα ξεκαθαρίσει ότι στο σοσιαλισμό δεν διανέμεται το «ακέραιο έσοδο της εργασίας» μιας και απ' αυτό πρέπει να αφαιρεθούν α) όσα χρειάζονται για την αντικατάσταση των μέσων παραγωγής που καταναλώθηκαν β) ένα πρόσθετο μέρος για την επέκταση της παραγωγής, γ) ένα εφεδρικό απόθεμα για καταστροφές από φυσικές αιτίες,

Από το υπόλοιπο που θα μείνει πρέπει πάλι να αφαιρεθούν:

- 1) Τα γενικά διαχειριστικά έξοδα που δεν ανήκουν στην παραγωγή.
- 2) Αυτό που προορίζεται για την ικανοποίηση κοινωνικών αναγκών (σχολεία, ιδρύματα υγείας κλπ.)
- 3) Αποθέματα για τους ανίκανους προς εργασίας.

Το υπόλοιπο από το «έσοδο εργασίας» μοιράζεται στους παραγωγούς. Πως; Ο Μαρξ είναι σαφής: «ανάλογα με την προσφερόμενη εργασία»!! *

Τι ακριβώς σημαίνει η μαρξική σοσιαλιστική αρχή διανομής "ανάλογα με την εργασία" και τι σχέση έχει με την αρχή της γραφειοκρατίας "ανάλογα με την ποσότητα και ποιότητα της εργασίας;"

Κατ' αρχήν η μαρξική διανομή "ανάλογα με την εργασία" δεν είναι ισότιμη διανομή καθώς "το ίσο δίκαιο μπαίνει πάντα σε έναν αστικό περιορισμό". Ο Μαρξ γράφει: «Το δίκαιο των παραγωγών είναι ανάλογο με την προσφερόμενη εργασία.** Η ισότητα βρίσκεται στο ότι μετρούν με το ίδιο μέτρο, με την εργασία» (σ.14) Μετρούν δηλαδή με τις ώρες

* Οι Μαρξ - Ένγκελς στο αρχικό τους έργο, όταν αναφέρονται στη διανομή στη μελλοντική κοινωνία έκαναν λόγο για διανομή ανάλογα με τις ανάγκες. Ο Μαρξ όταν επεξεργαζόταν το Κεφάλαιο διαπίστωσε ότι αυτή η αρχή δεν είναι δυνατή στα πρώτα στάδια της κομμουνιστικής κοινωνίας. Γι' αυτό έκανε εκεί στο "Κεφάλαιο" λόγο για την αρχή με βάση την προσφερόμενη εργασία στα πρώτα βήματα του κομμουνισμού. Περισσότερα βλ. στο υπό έκδοση βιβλίο μου.

**Η μετάφραση στα ΔΙΑΛΕΧΤΑ είναι εδώ επηρεασμένη από την αρχή που πρόβαλε η σοβιετική γραφειοκρατία. Γράφει : "Το δίκαιο των παραγωγών είναι ανάλογο με την απόδοση της εργασίας". Ο Μαρξ γράφει "είναι ανάλογο με την προσφερόμενη εργασία". (Das Recht der Produzenten ist ihren Arbeitslieferungen proportionell)

εργασίας !! Έτσι, στις 6-8 ώρες εργασίας που στην εποχή του Μαρξ θα έπρεπε να εργάζονται οι παραγωγοί (αν υπήρχε σοσιαλιστική κοινωνία - σήμερα θα αρκούσαν 2-3 ώρες εργασίας του καθενός αν παγκόσμια είχαμε σοσιαλιστική κοινωνία), σ'αυτές λοιπόν τις 6-8 ώρες ή τις 2-3 σήμερα, οι παραγωγοί δεν θα απολάμβαναν ισότιμη διανομή ! Διότι στον ίδιο αυτό χρόνο εργασίας "ο ένας υπερέχει από τον άλλον φυσικά ή πνευματικά, προσφέρει λοιπόν στον ίδιο χρόνο πιο πολύ δουλειά" και το "ίσο δίκαιο είναι άνισο δίκαιο για άνιση εργασία" (σ.14)

Στην πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας (σοσιαλισμός) λοιπόν, μια κοινωνία που δεν έχει ακόμα «εξελιχθεί πάνω στη δική της βάση», μια κοινωνία που «είναι γεμάτη με τα σημάδια της παλιάς κοινωνίας, που από τους κόλπους της βγήκε» **(ύστερα από τα κοιλοπονήματα της μεταβατικής περιόδου)** «ο κάθε ατομικός παραγωγός – ύστερα από τις κρατήσεις – παίρνει πίσω, ακριβώς ό,τι της δίνει. Από που της έδωσε είναι η ατομική του ποσότητα εργασίας» (σε ώρες!!) (σημ.Κ.Μπ.) «Π.χ. η κοινωνική εργάσιμη μέρα αποτελείται από το άθροισμα των ατομικών ωρών εργασίας. Ο ατομικός εργάσιμος χρόνος του κάθε παραγωγού είναι το τμήμα της κοινωνικής εργάσιμης μέρας που πρόσφερε ο ίδιος, είναι το μερτικό του σ' αυτή. Παίρνει από την κοινωνία μια απόδειξη ότι πρόσφερε τόση και τόση εργασία (ύστερα από αφαίρεση της εργασίας του για κοινά αποθέμα-

τα) και μ' αυτή την απόδειξη παίρνει από την κοινωνική παρακαταθήκη μέσωσιν κατανάλωσης τόσα, όσα αντιστοιχούν στη δουλειά που ξόδεψε. Την ίδια ποσότητα εργασίας, που έδωσε στην κοινωνία με μια μορφή την παίρνει πίσω με άλλη μορφή» (σ. 13).

Ο Μαρξ εδώ, φροντίζει να διαλευκάνει και το ζήτημα «τι γίνεται αν στις ίδιες ώρες δουλειάς υπάρχει ίση ποιότητα εργασίας. Χρησιμοποιεί εδώ (σε αντίθεση με παραπάνω που έκανε λόγο για την αρχή «ανάλογα με την προσφερόμενη εργασία» (Ihren Arbeitslieferungen proportional) τον όρο «ίση απόδοση της εργασίας» (bei gleicher Arbeitsleistung), για να πει ότι και στην περίπτωση ίσης απόδοσης της εργασίας, πάλι η διανομή είναι άνιση. Διότι, «ο ένας εργάτης είναι παντρεμένος, ο άλλος όχι, ο ένας έχει περισσότερα παιδιά από τον άλλο κλπ., κλπ. Με ίση απόδοση της εργασίας και επομένως με ίση συμμετοχή στο κοινωνικό καταναλωτικό απόθεμα (Konsumtionsfonds), ο ένας παίρνει στην πραγματικότητα περισσότερα από τον άλλο, ο ένας είναι πλουσιότερος από τον άλλο κλπ. Για να αποφευχθούν όλες αυτές οι ελλείψεις, θα έπρεπε το δίκαιο να είναι μάλλον άνισο, αντί να είναι ίσο» (σ. 14).

Αλλά αυτές οι ελλείψεις δεν μπορούν να αποφευχθούν στην πρώτη φάση της Κομμουνιστικής Κοινωνίας! Μόνο στην ανώτερη φάση του κομμουνισμού η διανομή θα γίνεται με βάση την αρχή "στον καθένα ανάλογα με τις ανάγκες του".

Τι σχέση, λοιπόν, έχει η μαρξική σοσιαλιστική αρχή διανομής «ανάλογα με την εργασία» με τη γραφειοκρατική «ανάλογα με την ποσότητα και ποιότητα της εργασίας»; ΚΑΜΙΑ ΑΠΟΛΥΤΩΣ!!

Το «ανάλογα με την ποσότητα και την ποιότητα της εργασίας» εφευρέθηκε για να δικαιολογήσει την κλοπή του κοινωνικού πλούτου από τα διοικητικά και διευθυντικά στρώματα (προφανώς η ποιότητα της εργασίας τους κατατάσσονταν σε ανώτερα επίπεδα απ' αυτήν του τονναδόρου, του μηχανουργού, του δάσκαλου κλπ., για να μην πούμε της καθαρίστριας, της μαγειρίσσας κλπ.).

Εμείς, βέβαια, δεν κατηγορούμε τους γραφειοκράτες γιατί δεν εφαρμόσαν τη σοσιαλιστική αρχή διανομής στη μεταβατική περίοδο. Αυτό δεν μπορούσε να γίνει (!!)

τουλάχιστον στα αρχικά στάδια της μεταβατικής περιόδου!

Τους κατηγορούμε όμως ότι νόθευσαν τη μαρξιστική αρχή για να δικαιολογήσουν την παρασιτική τους ύπαρξη και για να σφετεριστούν τις επαναστατικές κατακτήσεις της εργατικής τάξης!

Ο Μαρξ δεν πρόβλεψε για τη μεταβατική περίοδο τη σοσιαλιστική αρχή της διανομής! Στη μεταβατική περίοδο οι εργαζόμενοι πληρώνονται, όπως και στον καπιταλισμό, με μισθό. Εκείνο, όμως, που ο Μαρξ και ο Ένγκελς είπαν ρητά και κατηγορηματικά για τη μεταβατική περίοδο είναι, ότι οι διοικούντες και διευθύνοντες, όλοι οι εκπρόσωποι στο εργατικό κράτος και την οργάνωση της

παραγωγής πρέπει να είναι **«αιρετοί και ανά πάσα στιγμή ανακλητοί, να πληρώνονται με το μέσο μισθό του εργάτη, και οι πράξεις τους να είναι σε πλήρη διαφάνεια και δημοσιότητα»!!**

Μόνο σ' αυτή την περίπτωση, κατά τους ιδρυτές του μαρξισμού, οι διοικούντες και διευθύνοντες της μεταβατικής περιόδου δεν θα μπορέσουν να μετατραπούν σε όργανα πάνω από την κοινωνία, σε δυνάστες του λαού, σε γραφειοκράτες. Αλλά η σοβιετική γραφειοκρατία που μπόρεσε να ξεφύγει από τον έλεγχο της εργατικής τάξης, να μετατραπεί σε όργανο έξω και πάνω από την κοινωνία, είχε ανάγκη από τη διαστρέβλωση των μαρξιστικών και λενινιστικών αρχών (πάντα βέβαια στο όνομα του μαρξισμού και του λενινισμού) για να δικαιολογήσει την παρασιτική και αντεπαναστατική της ύπαρξη.

Το σύγχρονο επαναστατικό προλεταριάτο οφείλει να θέσει τέρμα στις αστικές γραφειοκρατικές διαστρεβλώσεις, αν θέλει να κάνει ξανά ελκυστικό στις πλατιές μάζες το σοσιαλισμό, που οι αντεπαναστατικές δυνάμεις του έφτιαξαν ένα στρεβλό πρόσωπο! Απ' αυτή την άποψη, όλοι όσοι βλέπουν το σοσιαλισμό-α' φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας όπως την έβλεπε ο Στάλιν, όλοι όσοι κάνουν λόγο για μια σοσιαλιστική κοινωνία με βάση την κρατική ιδιοκτησία, με εμπορευματοχρηματικές σχέσεις και το νόμο της αξίας σε ισχύ, ένα σοσιαλισμό με πολιτικό κράτος, όλοι όσοι φλυαρούν περί διανομής με βάση «την ποσότητα και

ποιότητα της εργασίας», το θέλουν είτε όχι τοποθετούνται στο στρατόπεδο της αντεπανάστασης!! Και φυσικά παρά τις διακηρύξεις, καμιά σχέση δεν έχουν με το μαρξισμό και το λενινισμό!!

3) Ο σοσιαλισμός είναι αταξική κοινωνία

Στην πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας (σοσιαλισμός) δεν υπάρχουν πλέον ταξικές διακρίσεις, ούτε τάξεις. Πρόκειται για μια αταξική κοινωνία. Ο Μαρξ είναι σαφής στην «Κριτική...»

Το ότι κατά το Μαρξ η πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας (σοσιαλισμός) είναι μια κοινωνία χωρίς τάξεις, δεν βγαίνει μόνο απ' όσα λέει για τη «συντροφική κοινωνία» κλπ. Εκεί που κάνει λόγο για τη διανομή και για το «ίσο δικαίο των παραγωγών» που «είναι άνισο, δικαίο για άνιση εργασία», προσθέτει ότι αυτό το δικαίο **«δεν αναγνωρίζει ταξικές διαφορές, γιατί ο καθένας είναι μόνο εργάτης όπως κι ο άλλος»** (σ. 14).

4) Το κράτος στην πρώτη φάση της Κομμουνιστικής κοινωνίας

Στο σχέδιο του Προγράμματος, το οποίο ο Μαρξ υποβάλλει σε κριτική, υπήρχε μια διατύπωση που έλεγε ότι «το Γερμανικό Εργατικό Κόμμα, επιδιώκει με όλα τα νόμιμα μέσα να πετύχει το ελεύθερο κράτος» (σ. 19) και επιπλέον γινόταν λόγος για «πνευματική και ηθική βάση του

κράτους» (σ. 26).

«Ελεύθερο κράτος – τι είναι αυτό;» απορεί ο Μαρξ και γράφει:

«Δεν είναι καθόλου σκοπός των εργατών...να κάνουν το κράτος ελεύθερο. Στη γερμανική αυτοκρατορία το "κράτος" είναι σχεδόν τόσο "ελεύθερο", όσο και στη Ρωσία. Ελευθερία είναι να μεταβάλλουμε το κράτος από όργανο που στέκεται πάνω από την κοινωνία, σε όργανο πέρα για πέρα υποταγμένο στην κοινωνία» (σ. 23).

Ο Μαρξ κατηγορεί τους συντάκτες του σχεδίου για «ξώπετες σοσιαλιστικές ιδέες», αφού βλέπουν το κράτος ως «ανεξάρτητη οντότητα», έξω από την κοινωνία που αποτελεί κάθε φορά τη βάση του κράτους. Γράφει: «Το Γερμανικό Εργατικό Κόμμα – τουλάχιστον αν υιοθετήσει το πρόγραμμα αυτό - δείχνει πόσο οι σοσιαλιστικές ιδέες του είναι ξώπετες, όταν εξετάζει το κράτος πιο πολύ σαν ανεξάρτητη οντότητα, που έχει τις δικές του "πνευματικές, ηθικές, ελεύθερες βάσεις", αντί να θεωρεί την υπάρχουσα κοινωνία (κι αυτό ισχύει για κάθε μελλοντική κοινωνία) σα βάση του υπάρχοντος κράτους (ή του μελλοντικού κράτους όταν πρόκειται για μελλοντική κοινωνία)» (σ. 23).

Βάση του σημερινού κράτους είναι «η σημερινή κοινωνία, είναι η κεφαλαιοκρατική κοινωνία». Στη βάση της κεφαλαιοκρατικής κοινωνίας το Κράτος στις διάφορες χώρες παίρνει διαφορετικές μορφές, αλλά έχει παντού κοινά χαρακτηριστικά.

«Ωστόσο, τα διάφορα κράτη των

διαφόρων πολιτισμένων χωρών, παρ' όλη τους την πολυποικίλη διαφορά στη μορφή, έχουν τούτο το κοινό, ότι στέκονται στο έδαφος της σύγχρονης αστικής κοινωνίας, που είναι μόνο περισσότερο ή λιγότερο κεφαλαιοκρατικά εξελιγμένα. Και γι' αυτό έχουν κοινά μερικά ουσιαστικά χαρακτηριστικά» (σ. 24).

Μόνο με βάση αυτά τα κοινά χαρακτηριστικά μπορούμε να συγκρίνουμε το σημερινό κράτος της αστικής κοινωνίας με το κράτος του μέλλοντος. «Μ' αυτήν την έννοια μπορεί κανείς να μιλάει για "σημερινό κράτος" (Staatswesen) σε αντίθεση με το μέλλον, όπου θα έχει απονεκρωθεί η σημερινή του ρίζα, η αστική κοινωνία» (σ.24).

Ο Μαρξ, λοιπόν, κάνει λόγο για το σημερινό αστικό κράτος και για το μελλοντικό κράτος στην κομμουνιστική κοινωνία. Αλλά θυμίζει ότι υπάρχει και ένα άλλο κράτος, το κράτος της μεταβατικής περιόδου από την καπιταλιστική στην κομμουνιστική κοινωνία. Σ' αυτή τη μεταβατική περίοδο αντιστοιχεί μια **πολιτική μεταβατική περίοδος**, το κράτος της οποίας είναι η δικτατορία του προλεταριάτου.

Ο Μαρξ κατηγορεί την ηγεσία του Γερμανικού κόμματος γιατί κινείται μέσα στα πλαίσια του "σημερινού εθνικού κράτους". Τους κατηγορεί επίσης, όπως είδαμε παραπάνω, ότι στο συμβιβαστικό σχέδιο προγράμματος που συμφώνησαν με τους λασσαλικούς, δεν ασχολούνται καθόλου ούτε με το κράτος της δικτατορίας του προλεταριάτου, ούτε με το

κράτος στη μελλοντική κομμουνιστική κοινωνία.

Επρόκειτο για πλήρη εγκατάλειψη του μαρξισμού, για αγνόηση του μαρξιστικού προγράμματος όπως το είχαν εκπονήσει οι Μαρξ-Ένγκελς από την εποχή του «Κομμουνιστικού Μανιφέστου» και όπως το επεξεργάστηκαν και το συμπλήρωσαν στα μετέπειτα έργα τους, ως το 1875.

Και ποια καθήκοντα καθόριζε για το επαναστατικό προλεταριάτο το μαρξιστικό αυτό πρόγραμμα;

«Δεν αρκεί το προλεταριάτο να πάρει στα χέρια του την εξουσία, πρέπει να τσακίσει το αστικό κράτος». Αυτή την προοπτική προέβλεπε για το "σημερινό κράτος".

Με την ανατροπή της αστικής τάξης και το τσάκισμα του αστικού κράτους, το προλεταριάτο οδηγεί την προλεταριακή επανάσταση ως τη «νίκη της στην πρώτη της πράξη» και εγκαινιάζει έτσι τη μεταβατική περίοδο των επαναστατικών μετασχηματισμών. Σ' αυτή τη μεταβατική περίοδο, υπάρχει ακόμα μια πολιτική μεταβατική περίοδος (σε αντίθεση με την κομμουνιστική κοινωνία όπου η πολιτική, το κράτος, η δημοκρατία, έχουν απονεκρωθεί). Υπάρχει ακόμα πολιτικό κράτος, το κράτος της δικτατορίας του προλεταριάτου.

Τι ακριβώς είναι αυτό το κράτος της δικτατορίας του προλεταριάτου; Ο Μαρξ το περιέγραψε με σαφήνεια και λεπτομερώς, όταν ανέλυε την εμπειρία της παρισινής κομμούνιας.

Είναι ένας ανώτερος τύπος κράτους, η ανώτατη και τελευταία βαθμίδα πολιτικού κράτους. Είναι η ανώτατη

και τελευταία βαθμίδα της πολιτικής δημοκρατίας. Οι αρχές συγκρότησής του είναι: α) αιρετότητα όλων των κρατικών οργάνων, β) ανακλητότητα, γ) πλήρης δημοσιότητα των πράξεων των υπεύθυνων κρατικών υπαλλήλων, δ) πληρωμή τους με βάση το μέσο μισθό του εργάτη!!

Αυτό είναι το πολιτικό κράτος που μεταβλήθηκε από «όργανο που στέκει πάνω από την κοινωνία, σε όργανο πέρα για πέρα υποταγμένο στην κοινωνία» (σ. 23), για το οποίο μιλούσε ο Μαρξ στην «Κριτική...» του. Είναι ένα «μισοκράτος», το μόνο που μπορεί να απονεκρωθεί. Και απονεκρώνεται, όταν οι επαναστατικοί μετασχηματισμοί φτάσουν στο νικηφόρο τέρμα τους, όταν η δικτατορία του προλεταριάτου έχει νικήσει παγκόσμια ή τουλάχιστον στις βασικότερες χώρες του κεφαλαίου, και όταν αυτό το κράτος της δικτατορίας του προλεταριάτου με τη διευρυμένη διεθνική του βάση έχει πάρει στα χέρια του όλα τα μέσα παραγωγής. Αυτό ακριβώς το σημείο της κοινωνικής εξέλιξης θεωρεί ο Ένγκελς ως την τελευταία πράξη του κράτους, ως κράτους.

Έτσι φτάνουμε στην κομμουνιστική κοινωνία, όπου το κράτος έχει απονεκρωθεί, όπου η πολιτική δημοκρατία παραχωρεί την θέση της στην αυτοδιοίκηση των παραγωγών.

Η κομμουνιστική κοινωνία είναι μια ακρατική κοινωνία. Αυτό το υποστηρίζουν οι ιδρυτές του μαρξισμού από την πρώτη στιγμή που άρχισαν να «γίνονται μαρξιστές». Και θα το υποστηρίξουν σε όλο το μετέπειτα έργο

τους.

Τι όμως καινούργιο φέρνει ο Μαρξ στην «Κριτική του Προγράμματος της Γκόττα»;

Είπαμε παραπάνω ότι ο Μαρξ είχε υπαινιχθεί στο προηγούμενο έργο του μια σειρά διαφοροποιήσεις στην πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας σε σχέση με την ανώτερη, με τον ολοκληρωμένο κομμουνισμό. Το ίδιο έγινε και με τα ζητήματα του κράτους. Είπαμε παραπάνω ότι είχε υπαινιχθεί στο «ΚΕΦΑΛΑΙΟ» ότι η διανομή δεν μπορεί να είναι ίδια στην πρώτη και στην ανώτερη φάση, και είδαμε πως καθόρισε τη διανομή στις δύο φάσεις της κομμουνιστικής κοινωνίας.

Το ίδιο συνέβηκε και με το ζήτημα του κράτους.

Στην «Κριτική...» ο Μαρξ θέτει το ερώτημα: «Ποιες μεταβολές θα υποστεί το κράτος στην κομμουνιστική κοινωνία; Μ' άλλα λόγια, ποιες κοινωνικές λειτουργίες απομένουν εκεί που να είναι ανάλογες με τις σημερινές κρατικές λειτουργίες;» (σ. 24). Είναι σίγουρος ότι στην κομμουνιστική κοινωνία πολιτικό κράτος δεν θα υπάρχει πια. Αλλά διερωτάται μήπως υπάρχουν ακόμα κάποιες λειτουργίες που να θυμίζουν «σημερινές κρατικές λειτουργίες». Και απαντάει: «Σ' αυτό το ερώτημα μπορεί να απαντήσει κανείς μόνο επιστημονικά και δεν πλησιάζουμε ούτε κατά ένα δαχτυλάκι στο πρόβλημα όσες χιλιάδες φορές κι αν συνθέσουμε τη λέξη λαός με τη λέξη κράτος» (σ. 24).

Και επιστημονικά αντιμετωπίζει το ζήτημα: Στην πρώτη φάση της κομ-

μουνιστικής κοινωνίας όπου πρέπει ακόμα να επιτηρηθεί η άνιση διανομή δηλαδή το «ίσο δίκαιο που εξακολουθεί να είναι κατ' αρχήν αστικό δίκαιο», θα υπάρξει ένα υπόλειμμα κράτους, ένα διαχειριστικό (όχι πολιτικό) κράτος με το οποίο οι αυτοδιοικούμενοι παραγωγοί θα επιτηρούν τη διανομή, που μιας και δεν έχουμε ακόμα αφθονία αγαθών, πρέπει να γίνεται στη βάση συγκεκριμένων κανόνων (ανάλογα με την εργασία), και θα ρυθμίζουν την κατανομή των όρων εργασίας στην παραγωγική διαδικασία.

Αυτό το υπόλειμμα κράτους θα απονεκρωθεί στην ανώτερη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας «όταν με την ολόπλευρη ανάπτυξη των ατόμων θα έχουν αναπτυχθεί και οι παραγωγικές δυνάμεις και θα αναβλύζουν πιο άφθονα όλες οι πηγές του κοινωνικού πλούτου, τότε μόνο θα μπορεί να ξεπεραστεί ολότελα ο στενός ορίζοντας του αστικού δικαίου και θα γράψει η κοινωνία στη σημαία της:

«Από τον καθένα ανάλογα με τις ικανότητές του, στον καθένα ανάλογα με τις ανάγκες του» (σ. 14-15).

Αυτή τη μαρξιστική θέση έκφραζε επακριβώς ο Λένιν όταν έγραφε στο «Κράτος και Επανάσταση»:

«Στη σοσιαλιστική κοινωνία, το κράτος απονεκρώνεται... όμως δεν έχει ακόμα απονεκρωθεί εντελώς, γιατί παραμένει η περιφρούρηση του «αστικού δικαίου» που καθαγιάζει

την πραγματική ανισότητα. Για την ολοκληρωτική απονέκρωση του κράτους χρειάζεται ο ολοκληρωμένος κομμουνισμός».⁸

Συνοψίζουμε :

Η πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας (σοσιαλισμός), όπως την παρουσιάζει ο Μαρξ στην *Κριτική του Προγράμματος της Γκότα* είναι μια κοινωνία που βασίζεται στην κοινή ιδιοκτησία των ισότιμων συνεταιρισμένων παραγωγών. Είναι μια κοινωνία όπου δεν υπάρχουν ταξικές διακρίσεις, καθώς οι τάξεις έχουν καταργηθεί. Είναι μια κοινωνία όπου η εργασία έγινε άμεσα κοινωνική, οι εμπορευματοχρηματικές σχέσεις και ο νόμος της αξίας έχουν καταργηθεί. Μια κοινωνία όπου το πολιτικό κράτος έχει απονεκρωθεί και το μόνο που απομένει ακόμα είναι ένα υπόλειμμα διαχειριστικού "κράτους" με το οποίο οι αυτοδιοικούμενοι παραγωγοί ρυθμίζουν την κατανομή των όρων εργασίας στην παραγωγή και επιτηρούν την άνιση διανομή μιας και δεν υπάρχει ακόμα αφθονία αγαθών που να επιτρέπει την εφαρμογή της αρχής της διανομής ανάλογα με τις ανάγκες.

Ο σοσιαλισμός-πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας του Μαρξ (όπως και του Ένγκελς και του Λένιν) είναι το νικηφόρο τέλος των επαναστατικών μετασχηματισμών της μεταβατικής περιόδου, αρχίζει

⁸Λένιν : «Κράτος και Επανάσταση» Άπαντα τ' 13, σ.95, εκδ. Σύγχρονη Εποχή

εκεί που, και όταν, τελειώνει η επαναστατική πορεία μετάβασης, μια πορεία που εκτυλίσσεται και ολοκληρώνεται σε παγκόσμιο επίπεδο. Δεν πρόκειται για τη *μεταβατική περίοδο από τον καπιταλισμό στον κομμουνισμό*, είναι ήδη κομμουνισμός, ανολοκλήρωτος κομμουνισμός.

Είναι στην ευχέρεια του καθενός να δεχτεί ή να απορρίψει την επιστημονική αυτή αντίληψη των κλασικών του Μαρξισμού περί σοσιαλισμού. Ο καθένας μπορεί να ισχυριστεί ότι οι κλασικοί έσφαλαν, τότε όμως πρέπει με επιστημονικά επιχειρήματα να αποδείξει τα σφάλματά τους. Σε καμία όμως περίπτωση δεν είναι επιτρεπτό να επικαλούνται κάποιοι τον Μαρξισμό και να τον διαστρέβλωνουν παρουσιάζοντας τον μικροαστικό ως επιστημονικό σοσιαλισμό, εκλαμβάνοντας την σταλινική αντίληψη ως γνήσιο μαρξισμό και λενινισμό. Αυτά που ο Στάλιν θεώρησε ως σοσιαλισμό, δεν είναι - στην καλύτε-

ρη περίπτωση - παρά ορισμένα στοιχεία της μεταβατικής περιόδου. Ο σοσιαλισμός του Στάλιν είναι ο σοσιαλισμός του Κάουτσκι και όχι αυτός του Μαρξ-Ενγκελς και του Λένιν. Η αποκατάσταση της μαρξιστικής αντίληψης στα θεμελιώδη αυτά ζητήματα είναι ζωτικής σημασίας για τον σύγχρονο εργατικό κίνημα και αποτελεί αναγκαίο όρο για μια νικηφόρα αντεπίθεση του.

Χωρίς μια πλήρη διαλεύκανση, μια εκ θεμελίων αποκατάσταση του μαρξισμού στα κεφαλαιώδη ζητήματα της επανάστασης, της μεταβατικής περιόδου και της ίδιας της κομμουνιστικής κοινωνίας, ούτε ένα βήμα δεν θα μπορέσει να κάνει το εργατικό κίνημα στην κατεύθυνση της κοινωνικής απελευθέρωσης της εργατικής τάξης. Ο σοσιαλισμός θα παραμένει ένα μακρινό και ουτοπικό όραμα, ένα νεφελώδες και άπιαστο όνειρο ή μια παντελώς δυσφημισμένη υπόθεση.

Ήταν ο Λένιν υπεύθυνος για την κυριαρχία της γραφειοκρατίας στην ΕΣΣΔ ;

Κριτική στις “νέες” αντιλενινιστικές επινοήσεις

του Ο.Π.

A. Εισαγωγή

90 χρόνια από την Οκτωβριανή Επανάσταση, φίλοι και εχθροί, εκ νέου πήραν θέση μάχης.

Αναμφίβολα η ζυγαριά παγκοσμίως έχει γείρει προς την επικράτηση μιας εχθρικής θεώρησης στους κύκλους των υποτιθέμενων ειδικών, ιστορικών και πολιτικών αναλυτών. Η Οκτωβριανή κατ' αυτούς ούτε έπρεπε να γίνει ούτε φυσικά διατηρεί την επικαιρότητα της στο σήμερα. Το παράδοξο φυσικά για αστούς διανοούμενους θα ήταν να ισχυρίζονταν κάτι το διαφορετικό. Διότι στις διάφορες σοβιετολογικές και ιστορικές σχολές όπου γης κάθε άλλο παρά προϋπόθεση είναι η γνώση ή αποδοχή του μαρξισμού και λενινισμού. Τουναντίον το πέταγμα τους ως μιας καλοπροαίρετης πλην όμως ουτοπικής ιδεολογίας που οδηγεί στον ολοκληρωτισμό για τον μαρξισμό και μιας αντιδημοκρατικής τακτικής και πονηρής προπαγάνδας για τον λενινισμό τους είναι μάλλον επιβεβλημένη και επαρκής.

Στην αντίπερα όχθη, επ' αφορμή της 90χρονης επετείου, στους κόλπους της αριστεράς

παρατηρήθηκε οργασμός εκδηλώσεων και άρθρων. Οι εν λόγω δραστηριότητες διέπονταν κατά μεγάλο βαθμό από γνωστές προβληματικές αναλύσεις και διαστρεβλώσεις, που ενώ ανακυκλώνονται εσαεί βαπτίζονται ως νέες.

Υπήρξαν οι αναλύσεις που αρνούσαν την ύπαρξη της γραφειοκρατίας επί περιόδου Στάλιν και εμμένουν στο ότι η διαρκής επανάσταση ήταν αντιμαρξιστικό κατασκεύασμα. Παραλλαγές της παρουσίαζαν μια εν πολλοίς άκριτη αποδοχή της περιόδου ως το 1956 και την μετέπειτα αναθεώρηση του “ορθού δρόμου” με έναν σχεδόν μεταφυσικό τρόπο από τον Χρουτσώφ.

Επίσης υπήρξαν οι αναλύσεις που κινούνταν στα πλαίσια ενός θεωρητικού συνονθυλεύματος, μιας κατά κύριο λόγο αριστεριστικής οπτικής που επικαλείται όμως τον μαρξισμό και εν μέρει τον λενινισμό και εντόπιζαν την απαρχή και ρίζα ενός “ιδιότυπου εκμεταλλευτικού καθεστώτος” στον ίδιο τον λενινισμό.

Πρόκειται για μια ανάλυση που διασταυρώνει έναν υποτιθέμενο

εγγενή σπόρο του κακού στον Μπολσεβικισμό με τις εξωγενείς (ως προς τον πρώτο) ασφυκτικές αντικειμενικές καταστάσεις του καπιταλισμού της εποχής στην Ρωσία και παγκοσμίως, τον εμφύλιο, την καταστροφή κτλ.

Το άρθρο δεν επιχειρεί να απαντήσει γενικώς ούτε στις αστικές θέσεις ούτε στους απολογητές της σοβιετικής κυρίαρχης γραφειοκρατίας.

Επιχειρεί να αποτελέσει μια αναιρέση διαδεδομένων κριτικών ως προς τα πρώτα χρόνια της Σοβιετικής Ρωσίας που αποτέλεσαν κατά μεγάλο κομμάτι της αριστεράς την αρχική στρέβλωση της μετέπειτα πορείας της ΕΣΣΔ. Το άρθρο χωρίστηκε σε ενότητες που κάθε μια της φέρει συνοπτικά ως τίτλο μια από αυτές τις κριτικές για την μετεπαναστατική πορεία της Σοβιετικής Ρωσίας:

β.1. Οι θεωρητικές "αδυναμίες" των Μαρξ και Λένιν

Διαβάζουμε στις προσφάτως επανεκδοθείσες αποφάσεις του 1ου συνεδρίου των συντρόφων του ΝΑΡ:

[“Οι κλασικοί Μαρξ-Ενγκελς...αναγκαστικά όσον αφορά τη μεταβατική περίοδο κατέφυγαν σε άκρως αφηρημένα σχήματα, σε γενικές έννοιες και εκφράσεις...”“Ο Λένιν και οι Μπολσεβίκοι...απλοποίησαν όμως τα γενικά και αφηρημένα συμπεράσματα των κλασικών για τους νόμους που διέπουν τον

κοινωνικό οικονομικό χαρακτήρα της μετάβασης...”]

Ευθύς εξαρχής φωτογραφίζονται οι “ένοχοι” λοιπόν ... ήταν που ήταν γενικά και αφηρημένα αυτά που γράφανε οι Μαρξ-Ενγκελς ήρθαν και οι Μπολσεβίκοι και τα απλοποίησαν περαιτέρω και απόγινε το κακό!

Ο ισχυρισμός όμως ότι οι Μαρξ-Ενγκελς έγραφαν αφηρημένα για την μεταβατική περίοδο γίνεται μάλλον στην βάση της μη μελέτης ή κατανόησης τους. Όχι μόνο είχαν μελετήσει τις ιστορικές μεταβατικές περιόδους μεταξύ των διαφορετικών τρόπων παραγωγής-κοινωνιών(π.χ. φεουδαρχίας στον καπιταλισμό) αλλά είχαν επίσης μελετήσει όλες τις επαναστάσεις παρελθοντικές και σύγχρονες τους. Μελέτησαν την Γαλλική το 1789, τις επαναστάσεις του 1830, του 1848 και πρωτίστως την Κομμούνα του Παρισιού το 1871. Καθόλου τυχαία ή αφελώς κατέληξαν , και έγραφαν για την “δικτατορία του προλεταριάτου” και την “διαρκή επανάσταση”, ήταν το προϊόν μιας ενδελεχούς μελέτης και άντλησης συμπερασμάτων.

Το αυτό ισχύει και για τον Λένιν που συν τοις άλλοις είχε και την ιστορική εμπειρία της επανάστασης του 1905 στην Ρωσία. Συμπερασματικά παρόλο του ομολογουμένως κοσμοϊστορικά πρωτόγνωρου της νικηφόρας σοσιαλιστικής επανάστασης το 1917 υπήρχε ήδη μια σημαντική παρακαταθήκη επαναστατικής θεωρίας ως προς την μεταβατική περίοδο.¹

Όπως και αν έχει η εντύπωση που αποκομίζει κανείς είναι ότι οι Μπολσεβίκοι "καλά μας τα λέγαν, άλλα όμως κάναν" ως σαν να πρόδωσαν τις ίδιες τους τις αντιλήψεις.

Ο Λένιν δεν είχε καμία αυταπάτη ότι η μεταβατική περίοδος θα είναι μια εύκολη και ευθεία γραμμή, αντιθέτως ήταν ιδιαίτερα δηκτικός σε όσους κατέφευγαν σε φωνασκίες περί αντιφάσεων-προδοσιών στο δύσκολο αυτό έργο.

[“Χοντροκέφαλοι Μενσεβίκοι πρώτης κλάσεως, που περίμεναν να φέρουν τον “πλήρη” σοσιαλισμό ομαλά, ευγενικά, εύκολα και απλά”]²

Η μεταβατική περίοδος στην Ρωσία εμπεριέχει κατά τον Λένιν ανοησίες-λάθη, υποχωρήσεις-θυσίες, επαναστατική και μεταρρυθμιστική δράση από την πολιτική ηγεσία της επανάστασης.

Δεκάδες φορές ανέφερε και διαπίστωσε λάθη στην οικοδόμηση μετά την κατάληψη της εξουσίας, ειδικότερα ως προς τον “πολεμικό κομμουνισμό”.

[“Ας υπάρξουν λάθη, θα είναι τα λάθη μιας νέας τάξης που θα δημιουργεί ένα νέο τρόπο ζωής”]³

[“Όταν αναλάβαμε τη διακυβέρνηση της χώρας, δεν ήταν δυνατό, βέβαια παρά να κάνουμε πολλά λάθη...Εμείς όμως λέμε: από τα λάθη διδασκόμαστε...διδασκόμαστε με την αυτοκριτική”]⁴

Συμφασμένη με το παραπάνω σημείο είναι άλλη μια ορθή εκτίμηση, γνωστή πολύ πιο πριν την

Οκτωβριανή επανάσταση, που επιβεβαιώθηκε πλήρως και στην περίπτωση της Ρωσίας. Η σοσιαλιστική επανάσταση έχει να αντιμετωπίσει τα “σημάδια”⁵, τις “βρομιές”⁶ τον “σταύλο του Αυγεία”⁷ της παλιάς κοινωνίας που εξακολουθούν να υπάρχουν σε όλα τα επίπεδα της υπό διαμόρφωση νέας κοινωνίας. “Σταύλος” μάλιστα, που περιείχε κόπρο για την περίπτωση της Ρωσίας όχι τόσο ενός αστικοδημοκρατικού καθεστώτος αλλά και ενός φεουδαρχικού όπως αναφέρει ο Λένιν.

Είχαμε λοιπόν μια αναγκαία υποχώρηση που μάλιστα βαπτίζονταν ως τέτοια με το όνομα της από τον Λένιν, και όχι αντίφαση.

β.2. Ο “οικονομιστής”+ βολонταριστής + καουτσικιστής Λένιν !

[“κάτω από το βάρος των κυρίαρχων οικονομιστικών-παραγωγιστικών αντιλήψεων τέθηκε το επείγον ζήτημα της οργάνωσης της οικονομίας”...]

“Η πολιτική αυτή που δίνει το προβάδισμα στην οικονομική-παραγωγική αποτελεσματικότητα και στην τεχνική της βάση εντείνεται ακόμη περισσότερο καθώς ο Λένιν καλεί σε εφαρμογή “των πολυάριθμων επιστημονικών και προοδευτικών στοιχείων που περιέχει το σύστημα Ταιηλορ” ...

“επηρεάστηκε σε σημαντικό βαθμό αρνητικά από τις γενικές τάσεις για φετιχοποίηση του “αυτόνομου”

αποφασιστικού ρόλου της πολιτικής και ειδικά για φετιχοποίηση της "κομματικής" πολιτικής. Αποσπάστηκε από την "πολιτική" των οικονομικοπαραγωγικών σχέσεων και την αντίστοιχη επαναστατική δράση της τάξης, στο καθοριστικό πεδίο της παραγωγής... οι τάσεις αυτές κυριαρχούσαν στο σοσιαλδημοκρατικό κίνημα, ειδικά της Γερμανίας... και της γενικότερης επίδρασης της αστικής πολιτικής".

"Οι αντιφάσεις στην πρακτική και στη σκέψη του Λένιν και των Μπολσεβίκων, που προϋπήρχαν και εμφανίστηκαν δραματικά στην Α' φάση της Οκτωβριανής Επανάστασης... αποτέλεσαν μια βάση για το μετέπειτα εκφυλισμό της επαναστατικής κατεύθυνσης"] (NAP, Θέσεις 1ου συνεδρίου)

Η ανάλυση των υποχωρήσεων της Οκτωβριανής Επανάστασης συχνά πυκνά καταφεύγει σε υιοθέτηση διαφόρων -ισμών που ενώ αξιώνουν δάφνες λενινιστικής ή μαρξιστικής εγκυρότητας τοποθετούνται σε πλήρη αναντιστοιχία με αυτό που διακηρύττουν.

Κλασική περίπτωση είναι η στρεβλή και αυθαίρετη χρήση της έννοιας του "οικονομισμού" από διανοούμενους στις παρυφές του ΓΚΚ (Αλτουσέρ-Μπετελέμ) που υιοθετείται επίσης από σημερινές οργανώσεις της αριστεράς (ΑΡΑΣ-ΑΡΑΝ).

Κατά τον Αλτουσέρ "οικονομισμός" ορίζεται η επιρροή της αστικής ιδεολογίας εντός του κομμουνιστικού κινήματος (με κύριο εκπρόσωπο την

Δεύτερη Διεθνή, τον Κάουτσκι και τον Στάλιν σε αντίθεση με τον Λένιν και τον Μάο) που θέλει τα πάντα να εξαρτώνται σε τελική ανάλυση απ' τις παραγωγικές δυνάμεις.⁸

Κατά τον Λένιν στο "Τι να κάνουμε" οικονομισμός ήταν μια οργανωμένη τάση του εργατικού κινήματος, που περιόριζε θεωρητικά τις φιλοδοξίες της εργατικής τάξης στην οικονομική πάλη δηλαδή στην αύξηση των μισθών και τις καλύτερες συνθήκες εργασίας. Ισχυριζόμενοι ότι η πολιτική πάλη είναι υπόθεση της φιλελεύθερης αστικής τάξης. Οι Ρώσοι οικονομιστές αρνούνταν τον πρωτοπόρο ρόλο του κόμματος μαζί με την εργατική τάξη, θεωρώντας ότι το κόμμα απλώς θα παρατηρούσε την αυθόρμητη διαδικασία του κινήματος. Από σεβασμό στο αυθόρμητο του εργατικού κινήματος, οι οικονομιστές ήταν ενάντιοι στην σημασία της επαναστατικής θεωρίας και της ταξικής συνείδησης, αντιπαραθέτοντας ότι η σοσιαλιστική ιδεολογία θα ανέκυπτε μέσα από το αυθόρμητο κίνημα.

Αυτό περιέγραφε ο Λένιν ως οικονομισμό το 1902⁹. Μετέπειτα θα χρησιμοποιήσει τον όρο "ιμπεριαλιστικός οικονομισμός" για έναν νέο οικονομισμό που εμφανίστηκε κατά την δεύτερη δεκαετία του 20ου αιώνα ως προς την άρνηση υιοθέτησης του αιτήματος της αυτοδιάθεσης των εθνών (από σειρά στελεχών του κομμουνιστικού κινήματος μεταξύ αυτών του Μπουχάριν και της Ρόζας) και άλλων πολιτικών αιτημάτων με το

πρόσχημα ότι ο "παγκόσμιος καπιταλισμός" αποτελεί μια ενιαία οικονομικό-κοινωνική δομή¹⁰.

Βάσει των παραπάνω η πρώτη επισήμανση είναι ότι άλλο περιγράφει σαν οικονομισμό ο Λένιν κι άλλο ο Αλτουσέρ ! Μια δεύτερη επισήμανση είναι ότι αυτό που ακροθιγώς πλην λανθασμένα βαπτίζει ως οικονομισμό ο Αλτουσέρ είναι η μηχανιστική ντετερμινιστική αντίληψη της Β' Διεθνούς όπως εκφράστηκε και στην Οκτωβριανή Επανάσταση κυρίως από τους Μενσεβίκους. Μια απίστευτα τυπολατρική σύλληψη του μαρξισμού που συμπυκνωνόταν στην αέναη κλάψα "ότι δεν είμαστε ώριμοι για τον σοσιαλισμό, ότι το αντικειμενικό οικονομικό υπόβαθρο για τον σοσιαλισμό δεν υπάρχει στην χώρα μας". Εξου και οι μενσεβίκοι διαφωνούσαν με την Οκτωβριανή επανάσταση ως μια πρόωρη επανάσταση.

Παίρνοντας οι Μενσεβίκοι το απόσπασμα του Μαρξ:

["Καμία κοινωνική τάξη πραγμάτων δεν πεθαίνει, προτού όλες οι παραγωγικές δυνάμεις για τις οποίες υπάρχει χώρος ακόμη έχουν αναπτυχθεί, και νέες, υψηλότερες σχέσεις παραγωγής ποτέ δεν εμφανίζονται προτού οι υλικές συνθήκες της ύπαρξης τους δεν έχουν ωριμάσει στην μήτρα της ίδιας της παλιάς κοινωνίας"]¹¹

Το ερμήνευαν για την Ρωσία, ως εξής : Αφού η Ρωσία δεν έχει αναπτύξει πλήρως τον καπιταλισμό δεν είναι ώριμη μια σοσιαλιστική επανάσταση άρα δεν έπρεπε να πάνε

πέρα από την επανάσταση του Φλεβάρη.

Ο μηχανιστικός οικονομικός ντετερμινισμός όπως παρουσιαζόταν από τον Κάουτσκι και τους Μενσεβίκους ουδέποτε ήταν η ουσία του μαρξισμού. Ενδεικτικά, για μια μερική αποσαφήνιση του θέματος παραθέτουμε ένα απόσπασμα του Ένγκελς πάνω στην επίδραση που μπορούν να έχουν μη οικονομικά στοιχεία :

["Σύμφωνα με την υλιστική αντίληψη της ιστορίας, το καθοριστικό σε τελική ανάλυση στοιχείο στην ιστορία είναι η παραγωγή και αναπαραγωγή της υλικής ζωής. Ο Μαρξ και εγώ δεν ισχυριστήκαμε τίποτα άλλο πέρα από αυτό. Αν όμως, κάποιος διαστρεβλώνει αυτό λέγοντας ότι το οικονομικό στοιχείο είναι το μόνο καθοριστικό, τότε μεταμορφώνει αυτή την θέση σε μια άνευ νοήματος, αφηρημένη, και παράλογη φράση. Η οικονομική κατάσταση είναι η βάση, αλλά τα διάφορα στοιχεία της υπερδομής – πολιτικές μορφές της ταξικής πάλης και τα αποτελέσματά της, κτλ. νομικές μορφές, και ακόμα και οι αντανάκλασεις όλης αυτής της πραγματικής πάλης στα μυαλά των συμμετεχόντων, πολιτικές, νομικές, φιλοσοφικές θεωρίες, θρησκευτικές απόψεις και η μετέπειτα ανάπτυξη τους σε δογματικά συστήματα – επίσης ασκούν την επίδραση τους στον ρου της ιστορικής πάλης και σε πολλές περιπτώσεις υπερέχουν στον καθορισμό της μορφής της. Υπάρχει μια αλληλεπίδραση όλων αυτών των

στοιχείων στην οποία, εν μέσω των ατελειώτων συμβάντων (αυτό σημαίνει, καταστάσεις και γεγονότα που η εσωτερική τους αλληλεπίδραση είναι απόμακρη ή τόσο αδύνατη μιας εξήγησης που μπορεί να τα θεωρούμε ως μη-υπαρκτά, ως ασήμαντα), η οικονομική κίνηση εν τέλει παρεμβαίνει δυναμικά ως απαραίτητη. Ειδάλλως η εφαρμογή της θεωρίας για οποιαδήποτε περίοδο της ιστορίας θα ήταν ευκολότερη και από μια λύση μιας απλής εξίσωσης πρώτου βαθμού.”¹²

Ας επανέλθουμε όμως στην κριτική επί του Λένιν.

Ο Αλτουσέρ θα περιορίσει τα πυρά του στον Στάλιν με την λαθροχειρία του ορισμού του “οικονομισμού” του. Ανέφερε ότι ο Στάλιν ήταν η μεταθανάτια εκδίκηση της Β' Διεθνούς θέτοντας το αποκλειστικό πρωτείο στην ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων έναντι των παραγωγικών σχέσεων. Γεγονός που κατά τον ίδιο αποτέλεσε την κύρια αιτία στρέβλωσης του κομμουνιστικού κινήματος. Δεν θα επεκταθούμε περαιτέρω με την εγκυρότητα του ισχυρισμού του Αλτουσέρ, παρόλο του ενδιαφέροντος του ισχυρισμού, μιας και σκοπό έχουμε να επικεντρωθούμε στις κριτικές επί της περιόδου Λένιν.

Οι σύντροφοι του NAP από την μεριά τους όμως, όχι μόνο υιοθετούν την λανθασμένη χρήση του όρου “οικονομισμός” κατά Αλτουσέρ αλλά την προεκτείνουν για να την

χρεώσουν και στον Λένιν ανασύροντας πρότυπα του κλασικού αριστερισμού. Έτσι για το NAP δεν ήταν μόνο οι αντικειμενικές ειδικές συνθήκες της καθυστερημένης Ρωσίας και η υπαρκτή κολοσσιαία καταστροφή παραγωγικών δυνάμεων στον Α' παγκόσμιο πόλεμο που έθεσαν ως επιτακτικό καθήκον μετεπαναστατικά την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων. Αλλά επιπρόσθετα ήταν μια αστική επίδραση μέσω του Γερμανικού Σοσιαλδημοκρατικού κινήματος πάνω στον ίδιο τον Λένιν.

Αξιοσημείωτη είναι η ειρωνεία της ιστορίας, ενώ η κύρια κριτική που δεχόταν (από τους Μενσεβίκους και την Σοσιαλδημοκρατία) ο Λένιν και η σοσιαλιστική επανάσταση ήταν ότι παρέκαμψε και αγνόησε την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων στην Ρωσία, 8 δεκαετίες αργότερα από το NAP μέμφεται ότι έδωσε υπερβολική έμφαση σε αυτές! Καταφέρνει δηλαδή ο Λένιν να είναι και βολонταριστής και “οικονομιστής” ταυτόχρονα! Ειρωνεία που ταυτόχρονα αναδεικνύει μια ιδιότυπη σύγκλιση, την αντίληψη ότι η Οκτωβριανή Επανάσταση ήρθε να αναιρέσει τις θέσεις του Μαρξ.¹³

Έχοντας ερμηνεύσει την “οικονομιστική αντίληψη” καταφεύγοντας στην Αλτουσεριανή ορολογία, απορίας άξιον είναι τι συνιστά την “παραγωγιστική αντίληψη” της οργάνωσης της οικονομίας που υπάρχει επίσης στις θέσεις του NAP ; Υπαινίσσεται ότι

υπήρχε μια υπέρμετρη έμφαση στην παραγωγή ως προς την οργάνωση της οικονομίας ; (!) Είναι κάτι παραπάνω από αυτονόητο ότι οργάνωση της οικονομίας εκτός της παραγωγής είναι παραλογισμός. Ο παραλογισμός παίρνει κολοσσιαίες διαστάσεις για την περίπτωση της Σοβιετικής Ρωσίας που είχε βιώσει μια τεράστια καταστροφή παραγωγικών δυνάμεων(μαζί και της κύριας παραγωγικής δύναμης, της εργατικής δύναμης, με τον θάνατο εκατομμυρίων ανθρώπων) μετά τον 4ετή Α' παγκόσμιο πόλεμο και αλλά 4 περίπου χρόνια εμφυλίου. Χαρακτηριστικότερο όλων ως προς την κατάσταση ήταν η πείνα που ήταν ανάλογη της σύγχρονης υποσαχάριας Αφρικής, με εκατομμύρια λιμοκτονούντες Ρώσους.

Εν τέλει μόνο ως ανέκδοτο και δη κακόγυστο μπορεί να ακουστεί αν κάποιος σύγχρονος άσπονδος εχθρός του "οικονομισμού" (αλά Αλτούσερ) και του "παραγωγισμού" (αλλά...πλήρης μπουρδολογίας) σε μια υποθετική διαρκή επανάσταση στην υπο-σαχάρια Αφρική (βλ.Ρωσία 1921) αρνούσαν την σημασία της ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων. Το πιο πιθανό θα ήταν να τον ...παίρναν με τις πέτρες οι λιμοκτονούντες.

Αφήνουμε τον περαιτέρω σχολιασμό ως προς την μαρξιστική εγκυρότητα του "παραγωγισμού", όσο και να ψάξαμε τον βρήκαμε μόνο στον Μπετελέμ (μαθαίνοντας και αυτός την "τέχνη" της κοποραπτικής του

μέντορα του, Αλτουσέρ) και στον "τρίτο δρόμο" της νέας σοσιαλδημοκρατίας του Γκίντενς.

β.3 Καουτσκισμός και Λένιν

Διαδεδομένη αντίληψη ιδιαίτερα σε αριστεριστές θεωρητικούς είναι η κριτική του Λένιν ως ενός συνεπή καουτσκιστή. Φυσικά κανείς δεν αμφισβητεί ότι ο Λένιν και οι μπολσεβίκοι ήταν κομμάτι για αρκετό χρονικό διάστημα της 2ης Διεθνούς της οποίας "πατριάρχης" ήταν ο Κάουτσκι. Όπως και γεγονός είναι ότι κείμενα του μέχρι μια περίοδο μεταφράζονταν, προλογίζονταν και παρουσιάζονταν και από τον ίδιο τον Λένιν.

Με παρεμφερή με τους αριστεριστές τρόπο οι σύντροφοι του ΝΑΡ παρουσιάζουν τις προαναφερθείσες αντιλήψεις "οικονομισμού"-παραγωγισμού" και "φειτοχοποίησης της κομματικής πολιτικής" να προκύπτουν ως επίδραση από το Γερμανικό Σοσιαλδημοκρατικό κίνημα, εμμέσως πλην σαφώς από τον Κάουτσκι.

Η πλέον κρυστάλλινη έκφραση αυτής της τοποθέτησης γίνεται από τον Γάλλο αριστεριστή Γκυ Ντεμπόρ:

[“Ο Λένιν, σαν μαρξιστής στοχαστής, δεν υπήρξε παρά ένας πιστός και συνεπής καουτσκιστής που εφάρμοσε την επαναστατική ιδεολογία αυτού του “ορθόδοξου μαρξισμού” στις ρώσικες συνθήκες, οι οποίες δεν επέτρεπαν τη ρεφορμιστική πρακτική που αντίθετα ακολουθούσε η Β' Διεθνής...Η

οργάνωση του προλεταριάτου , σύμφωνα με το μπολσεβίκικο μοντέλο...συνάντησε, επίσης μέσα στη ρώσικη καθυστέρηση όλες τις συνθήκες που οδηγούσαν αυτή τη μορφή οργάνωσης στην αντεπαναστατική αντιστροφή που περιέκλειε ασυνείδητα μέσα στο αρχικό της σπέρμα..”¹⁴

Προς αποκατάσταση της ιστορικής αλήθειας και ενάντια στις διαφόρων λογής συγχύσεις περί καουτσκιισμού του Λένιν ή αστικής επιρροής από το Γερμανικό Σοσιαλδημοκρατικό κίνημα ας αναφέρουμε κομβικά τα εξής : Ο Λενινισμός προέκυψε μέσω μιας πορείας προεπαναστατικά και μετεπαναστατικά ως ρήξη και υπέρβαση του Καουτσκιισμού και των αντιλήψεων της Γερμανικής Σοσιαλδημοκρατίας.

Αρχής γενομένης με την κριτική του Ένγκελς το 1891 στο πρόγραμμα της Ερφούρτης του Γερμανικού Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος που ως προς το σκέλος του κράτους, της δικτατορίας του προλεταριάτου και των πολιτικών αιτημάτων που αγνοήθηκαν από τον Κάουτσκι, περνώντας στον σχηματισμό του μπολσεβίκικου κόμματος, της ανάλυσης του ιμπεριαλισμού ενάντια στις αντιλήψεις περί υπεριμπεριαλισμού, στην θέση για τον Α' παγκόσμιο πόλεμο ενάντια στον σοσιαλσοβινισμό, στην εφαρμογή της μαρξιστικής διαρκούς επανάστασης στην Ρωσία ενάντια σε μια μηχανιστική θεωρία των σταδίων, και καταλήγοντας με τον πλέον κρυστάλλινο τρόπο στο

ζήτημα του κράτους, της δικτατορίας του προλεταριάτου, και της προλεταριακής δημοκρατίας.

Αν δεν υπήρχε αυτή η επαναστατική θεωρία όπως εμφανίστηκε στο έργο του Λένιν, δηλαδή αυτή η υπέρβαση, δεν θα υπήρχε και το νικηφόρο επαναστατικό κίνημα του Οκτώβρη. Η παρακαταθήκη αυτή δεν ήταν αποκλειστικά εφαρμόσιμη και ορθή μόνο για τις συνθήκες της Ρωσίας, ούτε ο Λένιν παράπαιε μεταξύ του να είναι επαναστάτης και καουτσκιστής και ως από τύχη κατάφερε και καθοδήγησε μια επανάσταση στην Ρωσία. Αντιθέτως, ήταν η ανυπαρξία μιας τέτοιας θεωρητικής παρακαταθήκης και εμπειρίας που οδήγησε στην ήττα της σοσιαλιστικής επανάστασης σε σειρά από άλλες χώρες την περίοδο εκείνη μεταξύ αυτών και της Γερμανίας.

β.4. Η εφαρμογή του Τηλορισμού και η μονοπόρωση διεύθυνση.

Η εν λόγω κριτική κάθε άλλο παρά νέα είναι, είχε ήδη χρησιμοποιηθεί από τους Μενσεβίκους καταγγέλλοντας τον Λένιν για συμβιβασμό με την αστική τάξη, αντεργατική ταξική πολιτική αλλά και από μερίδα των μπολσεβίκων, τους “Αριστερούς Κομμουνιστές” του Μπουχάριν από την άνοιξη του 1918.

Ως εκ τούτου ούτε η απάντηση του Λένιν είναι νέα : [“...κατ' αρχήν , όταν θέτουμε την “διεύθυνση” στα χέρια των

καπιταλιστών η Σοβιετική Εξουσία αναθέτει Κομισάριους των εργατών ή επιτροπές εργατών που επιβλέπουν κάθε βήμα του διευθυντή, που μαθαίνουν από την εμπειρία του στην διεύθυνση και που όχι μόνο έχουν το δικαίωμα να εναντιωθούν στις διαταγές του, αλλά μπορούν να εξασφαλίσουν την αφαίρεση του μέσω των οργάνων της Σοβιετικής εξουσίας. Δεύτερον, η "διεύθυνση" ανατίθεται στους καπιταλιστές μόνο για εκτελεστικές λειτουργίες κατά την εργασία, οι συνθήκες της οποίας καθορίζονται από την Σοβιετική εξουσία, από την οποία μπορούν να καταργηθούν ή να αναθεωρηθούν. Τρίτον, η "διεύθυνση" ανατίθεται από την Σοβιετική εξουσία στους καπιταλιστές όχι ως καπιταλιστές, αλλά ως τεχνικούς και οργανωτές για υψηλούς μισθούς. Και οι εργάτες ξέρουν πολύ καλά ότι 99% των οργανωτών και των πρωτοκλασάτων τεχνικών των πραγματικά μεγάλης-κλίμακας και τεραστίων επιχειρήσεων, τραστ, και άλλων εγκαταστάσεων ανήκουν στην καπιταλιστική τάξη. Αλλά είναι αυτά ακριβώς τα άτομα που εμείς, το προλεταριακό κόμμα, πρέπει να διορίσουμε να "διευθύνουν" της εργασιακή διαδικασία, και την οργάνωση της παραγωγής, γιατί δεν υπάρχουν καθόλου άλλα άτομα με πρακτική εμπειρία σε αυτό το ζήτημα"]¹⁵

Ο Λένιν θα αναφερθεί ότι λόγω της καθυστέρησης της Ρωσίας η "τέχνη της διοίκησης" αρχικώς θα χρησιμοποιηθεί από αυτούς που την

γνωρίζουν (δηλαδή από τους εκπρόσωπους του παλιού καθεστώτος) μιας και δεν υπάρχουν πουθενά αλλού. Σε αυτό το πρόβλημα θα επανέλθει αρκετές φορές μέχρι το τέλος της ζωής του προτείνοντας μέτρα για την υπέρβαση και οριστική εξάλειψη του. Έχοντας βέβαια την πεποίθηση ότι η μετάβαση σε όλα τα επίπεδα (της επίτευξης κράτους τύπου κομμούνας και το ανεβάσματος της πολιτιστικής και διοικητικής ικανότητας του προλεταριάτου) δεν συντελείται στο κενό και με επαναστατικές επικλήσεις αλλά αποτελεί μια ενιαία διαδικασία που γίνεται σε συνάρτηση της οικοδόμησης κατάλληλης οικονομικής βάσης

Όπως επίσης γνώριζε ότι είχε καταστραφεί τεράστιο μέγεθος των παραγωγικών δυνάμεων στην Ρωσία στο τέλος του πολέμου, όπως γνώριζε ότι το πολιτιστικό επίπεδο της χώρας δεν είχε ακόμη ούτε καν φθάσει στο αστικοδημοκρατικό σημείο. Υπό το βάρος αυτών των ειδικών χρονικών και εθνικών ιδιαιτεροτήτων θα καταφύγει στην ιστορική εμπειρία των πρότερων επαναστάσεων, θα χρησιμοποιήσει τους εκπρόσωπους του παλιού καθεστώτος. Η καταφυγή στην πρότερη εμπειρία έρχεται να συνηγορήσει ότι οι Μπολσεβίκοι δεν είχαν παντελή άγνοια μιας θεωρίας της μετάβασης.

["...η τέχνη της διοίκησης δεν κατεβαίνει από τον ουρανό, δεν έρχεται ως επιφοίτηση του Αγίου Πνεύματος. Και το γεγονός ότι μια

τάξη είναι η πρωτοπόρα τάξη δεν την κάνει και ικανή για την διοίκηση. Έχουμε ένα παράδειγμα από αυτό: όταν η αστική τάξη εδραίωνε την νίκη της πήραν για την εργασία της διοίκησης μέλη μιας άλλης τάξης, της φεουδαρχικής τάξης, δεν υπήρχε πουθενά αλλού απ' όπου να μπορούν να τους πάρουν. Πρέπει να είμαστε νηφάλιοι και να αντιμετωπίσουμε την αντικειμενική πραγματικότητα. Η αστική τάξη κατέφυγε στην παλιά τάξη, και εμείς, επίσης, είμαστε αντιμετώπι με το καθήκον να πάρουμε την γνώση και εκπαίδευση της παλιάς τάξης, να τα υποτάξουμε στις ανάγκες μας, και να τα χρησιμοποιούσαμε για τον θρίαμβο της τάξης μας. Για αυτό, λέμε ότι η νικηφόρα τάξη πρέπει να ωριμάσει και η ωριμότητα δεν πιστοποιείται με ένα έγγραφο ή με ένα δίπλωμα, αλλά με την εμπειρία και με την εφαρμογή στην πράξη...

Αν δεν θέλουμε να είμαστε ένοχοι ενός σκέτου ουτοπισμού και μιας ανόητης φρασεολογίας, πρέπει να πούμε ότι πρέπει να λάβουμε υπόψη την εμπειρία του παρελθόντος, ότι πρέπει να διασφαλίσουμε το Σύνταγμα που κατακτήθηκε από την επανάσταση, αλλά για την δουλειά διοίκησης, της οργάνωσης του κράτους, χρειαζόμαστε άτομα που είναι εντριβείς στην τέχνη της διοίκησης, που έχουν κρατική και επιχειρηματική εμπειρία, και ότι δεν υπάρχει πουθενά αλλού που να στραφούμε εκτός από την παλιά τάξη.”¹⁶

β.5 Τα “κενά” της Λενινιστικής αντίληψης περί του κόμματος

[“Αποτέλεσμα...είναι η γραφειοκρατικοποίηση του (σημ. του κόμματος) και η απονέκρωση της πολιτικής λειτουργίας της εργατικής βάσης του. Η εξέλιξη αυτή υποβοηθείται από τα κενά της Λενινιστικής αντίληψης περί του κόμματος σαν “πρωτοπορία-αντιπρόσωπος-καθοδηγητής” της τάξης. Από την αναπαραγωγή μέσα στο κόμμα ενός μοντέλου ιεραρχίας και κομματικού καταμερισμού που παραπέμπουν στην οργάνωση της καπιταλιστικής παραγωγής” ... “Τις αντιφάσεις αυτές αξιοποίησαν στην συνέχεια οι αντεπαναστατικές δυνάμεις”] (NAP, Θέσεις 1ου συνεδρίου)

Το μπολσεβίκικο κόμμα ήταν αναπόσπαστο κομμάτι της Οκτωβριανής επανάστασης, ως συμπύκνωση και εγγύηση της περάτωσης της επανάστασης. Χωρίς το Μπολσεβίκικο κόμμα και δη της παρέμβασης του Λένιν τον Απρίλη η Οκτωβριανή επανάσταση δύσκολα θα επικρατούσε. Από αυτήν την σκοπιά ήταν σαφέστατα η πρωτοπορία και ο καθοδηγητής της εργατικής τάξης και ως τέτοια και μόνο, νοείται ως επαναστατική. Ειδάλλως άλλες αντιλήψεις (μενσεβικικές ή μισό-μενσεβικικές σαν αυτές του Τρότσκι το 1904 στο βιβλίο του “Τα καθήκοντα μας”) περί διάχυσης ή κατάργησης του κόμματος στην εργατική τάξη θα

σήμαινε ένα πράγμα... την αιματοβαμμένη παρέλαση του στέμματος των Ρομανόφ στους δρόμους της Πετρούπολης πάνω στα πτώματα του Λένιν και άλλων μπολσεβίκων μαζί με αυτά της Ρόζας και του Λίμπκνεχτ. Περνώντας δια πυρός και σιδήρου το μπολσεβίκικο κόμμα καθοδήγησε και έγραψε την εποποιία της πρώτης νικηφόρας σοσιαλιστικής επανάστασης.

Το να το κατηγορεί κάποιος για "αυτονόμηση" (!) εν μέσω της εμπλοκής 14 ξένων χωρών, 3 μετώπων του εμφυλίου πολέμου και εκατομμυρίων λιμοκτονούντων αποτελεί το ελάχιστο μικροαστική αντίληψη των πραγμάτων. Παρεμφερής αντίληψη με αυτές που καταπολέμησε στις μετεπαναστατικές κριτικές της Γερμανικής Σοσιαλδημοκρατίας. Σε μια από αυτές ο Λένιν θα αναφέρει ότι: "επειδή η Ρωσία στέκεται στο μεταίχμιο μεταξύ των πολιτισμένων χωρών και των χωρών που αυτός ο πόλεμος για πρώτη φορά έφερε στην τροχιά του πολιτισμού...μπορούσε και ήταν, όντως, προορισμένη να αποκαλύψει μερικά διακριτά χαρακτηριστικά".¹⁷

Συν τοις άλλοις αποτελεί διαστρέβλωση του ίδιου του έργου του Λένιν. Ο Λένιν μέχρι το τέλος της ζωής του έδωσε μάχη ενάντια στην γραφειοκρατία, την ολοένα και μεγαλύτερη συμμετοχή των εξωκομματικών εργατών και αγροτών στην οικοδόμηση, δεν αιθεροβατούσε ούτε για την ποιότητα του κράτους ούτε

αρνούνταν ότι υπήρχε δουλειά ακόμη να γίνει.

Το ότι το Μπολσεβίκικο κόμμα δεν αυτονομήθηκε πάνω και ενάντια από τις μάζες καταμαρτυρά και η ίδια η ιστορική πραγματικότητα με την γεωμετρική πρόοδο της αύξησης των μελών του μπολσεβίκικου κόμματος και του Κόκκινου στρατού καθ όλη την διάρκεια του εμφυλίου. Τουναντίον τα άλλα μικροαστικά ρεύματα (Σοσιαλεπαναστάτες, Μενσεβίκοι, Αναρχικοί) είτε παραγκωνίστηκαν στην καλύτερη των περιπτώσεων, ή οδηγήθηκαν σε ανοιχτή αντεπαναστατική κατρακύλα στην χειρότερη.

Γ. Η κατασταλτική δράση του σοβιετικού κράτους επί Λένιν

Τεράστιο κομμάτι της βιβλιογραφίας (αστικής και μη) πάνω στην Σοβιετική επανάσταση ασχολείται με την απόδειξη ότι η γραφειοκρατική κατασταλτική διάσταση της περιόδου Στάλιν και η παγίωση της στο κομμουνιστικό κίνημα είχε τις απαρχές στον εγγενή αντιδημοκρατικό και αυταρχικό χαρακτήρα των μπολσεβίκων και του Λενινισμού. Οι πλέον διάσημες και "πολυφορεμένες" κριτικές γίνονται για την δράση της μυστική σοβιετικής αστυνομίας (Τσέκα) και της κόκκινης τρομοκρατίας, την καταστολή της ανταρσίας της Κρονστάνδης το 1921, της διάλυσης της Συντακτικής Συνέλευσης και της απαγόρευσης των άλλων κομμάτων. Δυστυχώς δεν είναι μόνο οι

αναμενόμενοι κονδυλοφόροι της αστικής τάξης που έχουν συνδράμει σε αυτό το έργο αλλά ακόμα και εκπρόσωποι του μαρξιστικού χώρου.

Δεν έχουμε σκοπό να ισχυριστούμε ότι η Σοβιετική επανάσταση ήταν μια εύκολη και ανώδυνη γέννα. Στόχος μας είναι να δώσουμε το ιστορικό πλαίσιο όπως ακριβώς ήταν, χωρίς υπερβολές χωρίς υστερίες και χωρίς μυθοπλασίες που κρύβουν πολιτικές σκοπιμότητες και εκπτώσεις. Να παρουσιάσουμε βάσει των ιστορικών πηγών μαζί και την άποψη των ίδιων των Μπολσεβίκων και πρώτα και κύρια του Λένιν.

Η Οκτωβριανή επανάσταση συνάντησε την λυσσαλέα αντίδραση της Ρώσικης και διεθνής μπουρζουαζίας και την απέκρουσε, ως όφειλε. Η τραγική κατάληξη της Γερμανικής επανάστασης με την δολοφονία της Ρόζας Λούξεμπουργκ και του Λίμπκνεχτ ήταν μια ένδειξη του τι περίμενε τους επαναστάτες μπολσεβίκους αν δεν αντιμετώπιζαν με όλην την αναγκαία βία και καταστολή όσους είχαν αγκιστρωθεί στο δικαίωμα τους στην εκμετάλλευση και την καταπίεση της εργατικής τάξης, δικαίωμα που προκάλεσε το πρώτο παγκόσμιο ματοκύλισμα του Α' παγκόσμιου πολέμου. Ο ληστρικός ιμπεριαλιστικός πόλεμος διαδέχτηκε από έναν νέο, εμφύλιο πόλεμο. Οι απώλειες του Κόκκινου στρατού και των επαναστατών ήταν τεράστιες και υπολογίζονται από μισό ως ένα εκατομμύριο ενώ οι απώλειες των μελών του κόμματος σε πενήντα

χιλιάδες, συν τα εκατομμύρια νεκρών από λιμό λόγω των παρατεταμένων πολέμων και κακουχιών.

Αυτές ήταν οι τραγικές συνθήκες που γέννησαν τις κατασταλτικές όψεις των πρώτων χρόνων της Σοβιετικής εξουσίας. Η έκταση της και η στοχοθεσία της θα σχολιασθεί παρακάτω ακροθιγώς για να αποδειχθεί η ποιοτική και ποσοτική διαφορά με την κατασταλτική πρακτική της μετέπειτα γραφειοκρατίας εξουσίας σε εντελώς μάλιστα διαφορετικές συνθήκες.

γ.1. Η “κόκκινη τρομοκρατία” και η δημιουργία και δράση της μυστικής σοβιετικής αστυνομίας (ΤΣΕΚΑ)

Η ίδρυση της “Πανρωσικής Έκτακτης Επιτροπής για την Καταπολέμηση της Αντεπανάστασης και του Σαμποτάζ” (ΤΣΕΚΑ) στα τέλη του 1917 και η έναρξη της Κόκκινης Τρομοκρατίας τον Σεπτέμβριο του 1918, αποτελούν ένα από τα “αγαπημένα” θέματα αστών ιστορικών και μια από τις πλέον συζητήσιμες πτυχές της μετεπαναστατικής Ρωσίας. Ούτε αυτή η κριτική είναι νέα στους κόλπους της αριστεράς, η πλέον σημαντική κριτική έγινε από τον πάλαι ποτέ “πατριάρχη” του Μαρξισμού της Β' Διεθνούς, τον Καρλ Κάουτσκι. Και όπως συνέβη αρκετές φορές η αντιπαράθεση του με τους Μπολσεβίκους γέννησε δύο καταπληκτικά κείμενα επαναστατικής παρακαταθήκης. Στο βιβλίο του

Κάουτσκι "η Δικτατορία του Προλεταριάτου" (1918) ο Λένιν απάντησε με το έξοχο η "Προλεταριακή Επανάσταση και ο Αποστάτης Κάουτσκι" (1918) , αντίστοιχα το βιβλίο του Κάουτσκι "Τρομοκρατία και Κομμουνισμός"(1919) γέννησε μια ομώνυμη απάντηση από τον Τρότσκι.¹⁸

Σύγχρονες κριτικές με παρεμφερή θεματολογία θα κάνει ο Ε.Μαντέλ στο βιβλίο του "Επανάσταση ή πραξικόπημα ;" εκεί μεταξύ άλλων θα σημειώσει :

[“η δημιουργία της Τσέκα ήταν αναμφισβήτητα ένα λάθος”] (19)

Παρόλες τις όποιες ενστάσεις προς αυτά που γράφει ο Μαντέλ , πρέπει να επισημάνουμε ότι στο βιβλίο του δεν θέτει αυτές τις εξελίξεις εκτός ιστορικού πλαισίου και παραθέτει μεγάλο αριθμό στοιχείων που καταρρίπτουν διάφορες απόψεις για την εγγενή αυταρχικότητα του Μπολσεβικισμού στην γενική υπεράσπιση του.

Η κυρίαρχη θέση του δεν είναι τόσο ότι παντελώς αδικαιολόγητα και αυθαίρετα οι Μπολσεβίκοι χρησιμοποίησαν “κόκκινη τρομοκρατία” τα πρώτα χρόνια αλλά ότι αυτή δεν αναιρέθηκε/αμβλύθηκε κυρίως μετά το 1921, έτος-τομή κατ' αυτόν. Και αυτή όμως η εκτίμηση είναι κατά κύριο λόγο παραπλανητική αλλά περισσότερα επ' αυτού παρακάτω.

Στις πρώτες μέρες της επανάστασης προτού ξεσπάσει η Λευκή αντίδραση και ο Εμφύλιος, ο Λένιν θα

συμπυκνώσει την θέση του ως προς την επαναστατική τρομοκρατία :

[“Κατηγορούμαστε ότι καταφεύγουμε στην τρομοκρατία, αλλά δεν έχουμε καταφύγει, και ελπίζω ότι δεν θα καταφύγουμε, στην τρομοκρατία των Γάλλων επαναστατών που έθεταν στην γκιλοτίνα άοπλους άντρες. Εύχομαι να μην καταφύγουμε σε αυτήν, επειδή έχουμε δύναμη στο πλευρό μας. Όταν συλλαμβάνουμε οποιονδήποτε του λέγαμε ότι θα τον αφήναμε να φύγει αν μας έδινε μια γραπτή υπόσχεση ότι δεν εμπλεκόταν σε σαμποτάζ. Τέτοιες γραπτές υποσχέσεις έχουν δωθεί.”]²⁰

Σε γράμμα του στους Άγγλους Εργάτες και τις φήμες που οργίαζαν για την καταστολή που εξαπέλυαν οι Μπολσεβίκοι ο Λένιν θα αναφέρει :

[“...η πραγματική αιτία του τρόμου είναι οι Άγγλοι ιμπεριαλιστές και οι “σύμμαχοι” τους, που έχουν ασκήσει και εξακολουθούν να ασκούν Λευκή Τρομοκρατία στην Φινλανδία και την Ουγγαρία, στην Ινδία και στην Ιρλανδία, που έχουν υποστηρίξει τον Γιούντενιτς, τον Κολτσάκ, τον Ντενίκιν, τον Πιλσδούσκι και τον Βρανγκελ. Η Κόκκινη τρομοκρατία είναι μια άμυνα της εργατικής τάξης ενάντια στους εκμεταλλευτές, την συντριβή της αντίστασης των εκμεταλλευτών με τους οποίους οι Σοσιαλ-επαναστάτες, οι Μενσεβίκοι και ένας ασήμαντος αριθμός φιλο-Μενσεβίκων εργατών έχει συνταχθεί. Η ελευθερία του τύπου και του συνέρχεσθαι υπό την αστική

δημοκρατία είναι μια ελευθερία για τους πλούσιους να συνωμοτούν ενάντια στους εργαζόμενους, ελευθερία για τους καπιταλιστές να δωροδοκούν και να εξαγοράζουν τον τύπο...”²¹

Στο 2ο συνέδριο της Κομμουνιστικής Διεθνούς το 1919 στις κριτικές των Γερμανών σοσιαλδημοκρατών :

[“Εναντίον ανθρώπων, που συμπεριφέρθηκαν όπως οι γερμανοί αξιωματικοί στη δολοφονία του Λίμπκνεχτ και τής Ρόζας Λούξεμπουργκ, εναντίον ανθρώπων τύπου Στίννες και Κρούπ, που εξαγοράζουν τον Τύπο, εναντίον τέτοιων ανθρώπων είμαστε υποχρεωμένοι να βάζουμε μπρος τη βία και την τρομοκρατία. Εννοείται ότι δεν είναι ανάγκη να δηλώσουμε από τώρα ότι θα προσφύγουμε οπωσδήποτε στην τρομοκρατία. Αν όμως οι γερμανοί αξιωματικοί και οι άνθρωποι του Κάππ παραμείνουν οι ίδιοι όπως είναι τώρα, τότε θα αποδειχθεί αναπόφευκτη ή εφαρμογή τής τρομοκρατίας.”²²

Η κριτική περί αυτονομησης της δράσης της Τσέκα υποδηλώνει ότι η κατασταλτική όψη του μετεπαναστατικού κράτους διαγράφει μια γραμμική ανοδική πορεία μιας ολοένα αύξησης της έντασης της καταστολής. Αυτή όμως η θεώρηση αφήνει να αιωρείται ότι πρωτίστως εδράζεται σε μια αυτόνομη βουλευσιαρχική βάση της πολιτικής ηγεσίας άσχετη από τα ιστορικά πλαίσια και τις αντιθέσεις της εποχής. Πρόκειται για μια

ιστορικά ανακριβή εκτίμηση τόσο για τα πρώτα χρόνια επί Λένιν όσο και για τα μετέπειτα χρόνια τουλάχιστον ως το 1927.(Η μετέπειτα κατασταλτική φύση της ΕΣΣΔ χρήζει περαιτέρω ανάλυση στην βάση του μαρξισμού προς αναιρέση των τόνων μυθοπλασίας που έχουν ριχθεί ως σήμερα).

Ως προς μόνο μια μερική αναιρέση της αυτονομησης να τονιστεί ότι η Τσέκα ετεροκαθορίζονταν από την δράση της αντεπανάστασης .

Η θανατική ποινή είχε καταργηθεί με διάταγμα του Οκτώβρη του 1917. Η ίδρυση της Τσέκα θα την επαναφέρει με τα πρώτα σκιρτήματα του εμφυλίου πολέμου και της Λευκής τρομοκρατίας τον Σεπτέμβριο του 1918 (απόπειρα δολοφονίας του Λένιν, ένοπλη εξέγερση των πρώην σύμμαχων και συγκυβερνούντων Αριστερών Εσέρων, δολοφονίες 2 στελεχών των Μπολσεβίκων κ.α.).

Τον Ιανουάριο του 1920 που φαινόταν ότι τελείωνε ο εμφύλιος οι εκτελέσεις καταργήθηκαν, πλην όμως η εκ νέου αναζωπύρωση του εμφυλίου επανέφερε την αναγκαιότητα της, ώσπου στο τέλος του 1921 ο ίδιος ο Λένιν θα ζητήσει τον σημαντικό περιορισμό της αρμοδιότητας της ΤΣΕΚΑ²³ . Σε τελική ανάλυση η ΤΣΕΚΑ και η Κόκκινη τρομοκρατία είχε τον χαρακτήρα που της προσέδωσαν, μια “έκτακτης” κατάσταση. Το 1922 θα καταργηθεί η ΤΣΕΚΑ σε μια προσπάθεια να περάσουν σε μια “επαναστατική νομιμότητα” μέσω εκλεγμένων εργατικών δικαστηρίων,

στην θέση της θα φτιαχτεί το "Κρατικό Πολιτικό Διευθυντήριο"(GPU).

γ.2. Η καταστολή της ανταρσίας της Κρονστάνδης το 1921

Ίσως καμία άλλη εκστρατεία συκοφάντησης, καμία άλλη κριτική από όσες αναφέρονται στο παρόν άρθρο δεν έλαβε τέτοια έκταση και εύρος φάσματος όσο η ανταρσία της Κρονστάνδης την άνοιξη του 1921 και η αντιμετώπιση της από το Σοβιετικό κράτος.

Εντελώς επιγραμματικά²⁴, η ένοπλη ανταρσία θα λάβει χώρα στο νησί - ναύσταθμο της Κρονστάνδης (λίγα χιλιόμετρα έξω από την Πετρούπολη) από σημαντική μερίδα του στόλου Συντελείται εν μέσω κι άλλων μικροαστικών αγροτικών ανταρσιών. Το χαρακτηριστικό της ανταρσίας είναι ότι ηγεμονεύεται από ένα ευρύ φάσμα αντιμπολσεβίκικων πολιτικών χώρων από την "δεξιά" ως τους αναρχικούς, που στα αιτήματα τους θα παρουσιαστούν ως υπέρμαχοι των Σοβιέτ κατακεραυνώνοντας τους Μπολσεβίκους ως προδότες τους και μαζί και της επανάστασης. Με αυτόν τον τρόπο η ανταρσία προβλήθηκε αντιθέτως με άλλα αντεπαναστατικά κινήματα που ήταν εμφανώς φιλομοναρχικά και αντιδραστικά, να προέρχεται "εκ των έσω", από την πλευρά δηλαδή του επαναστατικού ή δημοκρατικού μετώπου. Ήταν η ύστατη έκφανση της αντεπανάστασης να νικήσει, αφού

όλα τα άλλα απέτυχαν (η επίκληση του Τσάρου, της Συντακτικής Συνέλευσης και της καθαρής δημοκρατίας), η αντεπανάσταση δεν είχε παρά να δοκιμάσει πιο προσεκτικά αυτή την φορά να μιλήσει στην γλώσσα των ίδιων των μπολσεβίκων ώστε να βρει πρόσφορο έδαφος. Για πάρα πολλούς ιστορικούς και σοβιετολόγους αποτέλεσε το σημείο μη-επιστροφής για την Σοβιετική Ρωσία, σηματοδοτώντας το τέλος μιας "τρίτης επανάστασης" (με την πρώτη αυτή του Φλεβάρη το 17 και την δεύτερη αυτή του Οκτώβρη) ρίχνοντας την μάσκα και αποκαλύπτοντας το υποτιθέμενο αυταρχικό πρόσωπο των Μπολσεβίκων.

Η κύρια αιτία εμφάνισης αυτής της μικροαστικής δυσaréσκειας κατά τον ίδιο τον Λένιν προσδιορίζεται ως ο "πολύ εσπευσμένος, άκαμπτος και απροετοίμαστος "κομμουνισμός" μας που επιβαλλόταν από τον πόλεμο και την μη δυνατότητα είτε να αποκτήσουμε εμπορεύματα είτε να τεθούν σε ομαλή λειτουργία τα εργοστάσια"²⁵. Αναφέρεται στην πολιτική του "πολεμικού κομμουνισμού" (1918-αρχές 1921) που περιλάμβανε την επίταξη του πλεονάσματος της αγροτικής παραγωγής.

Με την χαλάρωση της έντασης του εμφυλίου ήδη από τα τέλη Νοεμβρίου του 1920, *πολύ πιο πριν από την ανταρσία*, ο Λένιν προτείνει την αντικατάσταση της επίταξης του πλεονάσματος της

αγροτικής παραγωγής με έναν φόρο σε είδος(ΝΕΠ) ώστε να αποκατασταθεί και να ενισχυθεί η εργατο-αγροτική συμμαχία και με την μεσαία αγροτιά²⁶.

Ο Λένιν θα περιγράψει την ανταρσία ως εξής :

[«Η άνοιξη του 1921 έφερε κύρια σαν συνέπεια της κακιάς σοδειάς και της επιδημίας στα ζώα, μια ραγδαία όξυνση στην κατάσταση της αγροτιάς που ήταν ήδη εξαιρετικά δύσκολη εξαιτίας του πολέμου και του αποκλεισμού. Επακόλουθο αυτής της όξυνσης ήταν πολιτικές αμφιταλαντεύσεις, που, σε γενικές γραμμές ανταποκρίνονται στην εσωτερική "φύση" του μικροπαραγωγού. Η πιο χοντρή έκφραση αυτών των αμφιταλαντεύσεων ήταν η ανταρσία στην Κρονστάνδη.»

...

«Το χαρακτηριστικότερο στα γεγονότα της Κρονστάνδης είναι ακριβώς οι ταλαντεύσεις του μικροαστικού στοιχείου. Τίποτε σχεδόν διαμορφωμένο, ξεκάθαρο, συγκεκριμένο δεν υπάρχει. Νεφελώδη συνθήματα όπως «ελευθερία», «ελεύθερο εμπόριο», «απελευθέρωση από το ζυγό», «σοβιέτ χωρίς μπολσεβίκους», ή «επανεκλογή των σοβιέτ» ή «λύτρωση από τη δικτατορία του κόμματος» κλπ. Τόσο οι μενσεβίκοι όσο και οι σοσιαλεπαναστάτες διακηρύσσουν ότι το κίνημα της Κρονστάνδης είναι "δικό τους" κίνημα... Ολόκληρη η συμμορία των λευκοφρουρών κινητοποιείται

αστραπιαία για την Κρονστάνδη, με ταχύτητα, μπορεί να πει κανείς τηλεγράφου... Πάνω από μισή εκατοντάδα ρωσικές εφημερίδες των λευκοφρουρών που κυκλοφορούν στο εξωτερικό, επιδίδονται σε μια λυσσαλέα καμπάνια "για την Κρονστάνδη". Οι μεγάλες τράπεζες, όλες οι δυνάμεις του χρηματιστικού κεφαλαίου διοργανώνουν εράνους για την υποστήριξη της Κρονστάνδης. Η δήλωση του Μάρτοφ στη βερολινέζικη εφημερίδα του ότι η Κρονστάνδη δε διακήρυξε μόνο μενσεβίκοι συνθήματα, αλλά κι απέδειξε ακόμα, ότι είναι δυνατό ένα αντιμπολσεβίκικο κίνημα, που να μην υπηρετεί εντελώς τους λευκοφρουρούς, τους καπιταλιστές και τους γαιοκτήμονες, η δήλωση αυτή αποτελεί κλασικό παράδειγμα ενός αυτόρρεσκου μικροαστού ναρκίσσου. Ας κλείσουμε λοιπόν τα μάτια μπρος στο γεγονός, ότι όλοι οι γνήσιοι λευκοφρουροί χειροκροτούσαν τους αποστάτες της Κρονστάνδης και ότι συγκέντρωναν χρήματα για την υποστήριξή της από τις τράπεζες».

...

«Ο Μιλιούκοφ έχει δίκιο σε σύγκριση με τον Τσέρνοφ και τον Μάρτοφ, όταν αποκαλύπτει ποια είναι η πραγματική τακτική της πραγματικής δύναμης των λευκοφρουρών, της δύναμης των καπιταλιστών και γαιοκτημόνων: Ας υποστηρίξουμε οποιονδήποτε, όποιος κι αν είναι, ακόμα και τους αναρχικούς και οποιονδήποτε σοβιετική εξουσία, αρκεί μονάχα να ανατραπούν οι

μπολσεβίκοι, αρκεί μονάχα να επιτευχθεί μια μετατόπιση της εξουσίας...!! Μόνο μια μετατόπιση της εξουσίας, μακριά από τους μπολσεβίκους, αδιάφορο αν θα είναι λίγο προς τα δεξιά ή λίγο προς τ' αριστερά, τα υπόλοιπα θα βρεθούν!! - σ' αυτό ο Μιλιούκοφ έχει πέρα ως πέρα δίκιο. Αυτή είναι μια ταξική αλήθεια που επιβεβαιώνεται απ' ολόκληρη την ιστορία των επαναστάσεων όλων των χωρών, απ' ολόκληρη την περίοδο της νεότερης ιστορίας από τον Μεσαίωνα κι εδώ. Τους κατακερματισμένους μικροπαραγωγούς, τους αγρότες, τους αφομοιώνει οικονομικά και πολιτικά είτε η αστική τάξη είτε το προλεταριάτο... για κάποιον "τρίτο" δρόμο, για κάποια "τρίτη" δύναμη μπορούν να φλυαρούν και να οικειρεύονται μόνο αυτάρεσκοι ναρκισσιστές»²⁷

...

"Γίναμε μάρτυρες του περάσματος της εξουσίας από τους Μπολσεβίκους σε μια αόριστη συμμαχία ποικιλόχρωμων στοιχείων υποθετικά λίγο δεξιά ίσως ακόμη και λίγο "αριστερά" από τους Μπολσεβίκους, τόσο αόριστο είναι το σύνολο των πολιτικών ομαδοποιήσεων που έχουν επιχειρήσει να πάρουν την εξουσία στα χέρια τους στην Κρονστάνδη. Είναι πέρα από κάθε αμφιβολία ότι συγχρόνως ο Λευκοφρουρός Στρατηγός όπως όλοι ξέρετε, έπαιξε σημαντικό ρόλο σε αυτό. Αυτό έχει αποδειχθεί πλήρως. Δύο βδομάδες πριν τα γεγονότα της Κρονστάνδης, ο Παριζιάνικος Τύπος είχε ήδη

μεταδώσει τα νέα ότι υπήρχε μια εξέγερση στην Κρονστάνδη."²⁸

Στο ίδιο μήκος κύματος θα τοποθετηθεί και ο Λ. Τρότσκι :

[“Η εξέγερση της Κρονστάνδης ήταν μονάχα ένα επεισόδιο στην ιστορία των σχέσεων ανάμεσα στην προλεταριακή πόλη και το μικροαστικό χωριό. Αυτό το επεισόδιο μπορεί να κατανοηθεί μόνο σε σύνδεση με τη γενική πορεία ανάπτυξης της ταξικής πάλης στη διάρκεια της επανάστασης.

Η Κρονστάνδη διέφερε από μια ολόκληρη σειρά άλλων μικροαστικών κινημάτων και εξεγέρσεων μονάχα από την άποψη του μεγαλύτερου εξωτερικού αντίκτυπού της.”²⁹

Το μόνο νέο σε αυτή την ατέρμονη εδώ και δεκαετίες σπέκουλα από τον μικροαστικό σοσιαλισμό (αναρχισμός και σοσιαλδημοκρατία) και τους ψυχροπολεμικούς αστούς ιστορικούς είναι η όψιμη αποδοχή της δυστυχώς και από μαρξιστές. *Και ποιος δεν ανέβηκε στο τρένο αυτής της συκοφάντησης και μυθοπλασίας ;* Είναι τέτοιας ποικιλόχρωμης έκτασης η επίκληση της ανταρσίας (ο Λ. Τρότσκι εύστοχα θα αναφερθεί σε ένα “λαϊκό μέτωπο” επικριτών) που κάποιος θα συμπέρανε ότι και να μην υπήρχε η ανταρσία οι αντιμπολσεβίκοι όπου γης θα την εφηύραν...!

Χύθηκε άπλετο μελάνι πρώτα από τους αναρχικούς μετά από τους ίδιους τους αστούς. Γράφτηκαν ποιήματα για να παρουσιαστεί μια ολίγον τι πιο ειδυλλιακή και τραγική εκδοχή των γεγονότων³⁰. Έγιναν

κρατικά ντοκιμαντέρ και βγήκαν ταινίες που παρουσίαζαν τον Τρότσκι να τον κυνηγάνε οι Ερινύες για αυτό που έκανε και να αποδέχεται λίγο πολύ μοιρολατρικά την αξίνα ως λύτρωση(!). Στήθηκαν αγάλματα του Γιέλτσιν προς αποκατάσταση και μνημόνευση το 1994.

Τέλος άνοιξαν και τα σοβιετικά αρχεία για να επιβεβαιώσουν εκ νέου την Μπολσεβίκικη πλευρά. Αντιγράφω-μεταφράζω ένα απειροελάχιστο κομμάτι (αν και το ζήτημα χρήζει περαιτέρω ανάλυσης) ως συμπέρασμα ενός ιστορικού όχι και τόσο φιλοκομμουνιστή κατόπιν μελέτης των αρχείων : [“Τα πρόσφατα δημοσιευμένα ντοκουμέντα αποκαλύπτουν ότι η Σοβιετική εκδοχή ήταν πιο κοντά στην αλήθεια απ’ ότι οι δυτικοί συγγραφείς ήταν πρόθυμοι ή ικανοί να παραδεχτούν : ήταν και αυτοί πιο δεκτικοί στο να δεχτούν τις μαρτυρίες των εμικρέδων διασωθέντων της εξέγερσης έναντι των Σοβιετικών εκδοχών και στερούνταν της πρόσβασης στα απαιτούμενα αρχεία”]³¹.

Το πλήρωμα του χρόνου έμελλε να μας φέρει δυστυχώς και μια τροτσικιστική “κριτική επανεξέταση” εν είδει προσθήκης αντεξουσιαστικής γαρνιτούρας ότι δεν έπρεπε να γίνει η καταστολή της (!)³² . Η πλέον όμως αναπάντεχη πληροφόρηση (σε εκδήλωση της ΟΚΔΕ-Σπάρτακος/ LCR) ήταν ότι η Αριστερή Αντιπολίτευση του Τρότσκι πήρε χοντρικά το πρόγραμμα της από την Προσωρινή “Επαναστατική”

Επιτροπή της Κρονστάνδης και το προβληματικό της υπόθεσης ήταν ότι το υιοθέτησε μετά την καταστολή της !

γ.3. Η “φίμωση” της πολιτικής αντιπαράθεσης.

Επιπρόσθετη κριτική , για να αποδειχθεί ότι το 1921 ήταν η χρονιά-τομή όπου τα πάντα τελείωσαν ανεπιστρεπτή για την τύχη της επανάστασης είναι η απόφαση του 10ου συνεδρίου του Μπολσεβίκικου κόμματος.

Έχουμε ήδη αναφέρει ότι ο Λένιν ζήτησε τον Δεκέμβριο του 1921 την χαλάρωση των έκτακτων κατασταλτικών μέτρων και σε αυτήν την κατεύθυνση έγινε και η διάλυση της ΤΣΕΚΑ. Παρόλο των δεδομένων δυσκολιών διοίκησης ενός νεοσύστατου κράτους αυτή ήταν η καταγεγραμμένη πρόθεση του ίδιου του Λένιν, κάτι που μάλλον ξεχνιέται κάπως εύκολα από τους επικριτές της υποτιθέμενης “μαύρης χρονιάς” του 1921.

Το 10ο συνέδριο του Μπολσεβίκικου κόμματος (1921) αποφασίζει την απαγόρευση φραξιών κατόπιν πρότασης του Λένιν. Αυτό παρουσιάζεται από ιστορικούς ως άλλη μια απόδειξη ότι ο Λένιν ήθελε να επιβάλλει την προσωπική του κυριαρχία στο κόμμα και να καταργήσει τις όποιες διαφωνίες. Πρόκειται για μια ακόμη χονδροειδέστατη διαστρέβλωση των προθέσεων του Λένιν.

Ο καταγεγραμμένος σκοπός του

Λένιν με την απόφαση του 10ου συνεδρίου δεν ήταν αυτός της φήμωσης κανενός ούτε της επιβολής της δικής του άποψης αλλά της προσπάθειας να ξεπεραστεί η κρίση που είχε εμφανιστεί στο κόμμα την περίοδο εκείνη.

Αυτό που φοβόταν ο Λένιν ήταν ότι οι προσυεδριακές θέσεις για το 10ο συνέδριο και η προβολή και εμμονή σε λανθασμένες θέσεις πάνω στον ρόλο των συνδικάτων εφόσον δεν αντιμετωπιστούν μπορούσαν να δημιουργήσουν διάσπαση στο κόμμα. Ποιος λοιπόν ήταν ο τρόπος αντιμετώπισης αυτών των διαφωνιών κατά τον Λένιν ; i) το πέρασμα των διαφωνιών σε χαμηλότερες οργανώσεις "...αυτή είναι η μια μετάβαση από την πάλη μεταξύ φραξιών , από τα πάνω, στην παρέμβαση των χαμηλότερων οργανώσεων. Αυτό είναι ένα μεγάλο βήμα για την αποκατάσταση" II) η ενδελεχής και κοπιαστική μελέτη της ουσίας των διαφωνιών και της κομματικής πάλης απ' όλα τα μέλη του κόμματος, παραθέτοντας το σύνολο των γραπτών απόψεων των διαφόρων πλευρών iii) της ενσωμάτωσης των ορθών επισημάνσεων από διαφορετικές και αντιπαραθετικές πλατφόρμες στην τελική απόφαση.³³

Αυτές ήταν οι προτάσεις για την προσυεδριακή αποφυγή μιας διάσπασης του κόμματος. Όπως κατανοεί κανείς απέχει χιλιόμετρα από τον γραφειοκρατικό συγκεντρωτισμό και την επίλυση των

διαφορών με διοικητικό ως και δολοφονικό τρόπο όπως συνέβη αρκετά αργότερα στο κόμμα. Η απόφαση του 10ου συνεδρίου ήταν απόρροια όλης αυτής της ανοιχτής και έντιμης δουλείας που είχε γίνει χωρίς να λαμβάνει εκδικητικό τρόπο έναντι των μειοψηφικών τάσεων στην καταληκτική συνεδριακή απόφαση.³⁴

Την ίδια ειλικρινή ανησυχία του Λένιν να μην διασπαστεί το κόμμα και το εκμετάλλευτεί η αντεπανάσταση για μια νέα εισβολή την συναντά κανείς ως το τέλος της ζωής του. Ο ίδιος πρότεινε κι άλλα μέτρα για την αποφυγή ενός τέτοιου ενδεχομένου, με πλέον γνωστά αυτά που έγραψε στην λεγόμενη "διαθήκη" του.

γ.4. Η απαγόρευση των άλλων Σοβιετικών κομμάτων

Αντίστοιχης μεταχείρισης τυγχάνει και η απαγόρευση των άλλων Σοβιετικών κομμάτων. Ως προς τα άλλα κόμματα οι Μπολσεβίκοι είχαν μια ασταθή στάση κατά την διάρκεια του Εμφυλίου προς αυτά. Δεν ήταν απριόρι κάθετοι και πλήρως αντίθετοι με άλλα πολιτικά ρεύματα του μικροαστικού σοσιαλισμού (Εσέροι, Μενσεβίκοι, Αναρχικοί). Ήταν μια θέση που ετεροκαθοριζόταν από την στάση των ίδιων των κομμάτων ως προς την Σοβιετική εξουσία. Λόγω και του γεγονότος ότι κάθε ένα ρεύμα δεν ήταν και ενιαίο, οι Μπολσεβίκοι περνούσαν από την συνεργασία, με κομμάτια τους ως

την πλήρη αντιπαράθεση μαζί τους.

Τα εν λόγω κόμματα-ρεύματα ήταν ικανά να δηλώνουν την μια στιγμή ότι δεν θα ανατρέψουν την σοβιετική εξουσία και την αμέσως επομένη τοποθετούσαν βόμβες στα γραφεία των Μπολσεβίκων, συνεργάζονταν με την αστική αντεπανάσταση, διεξήγαγαν ένοπλες εξεγέρσεις, δολοφονίες στελεχών των Μπολσεβίκων, ακόμα και τον Λένιν αποπειράθηκαν να δολοφονήσουν. Θα πρέπει να γίνει πλήρως κατανοητό ότι δεν είχαμε να κάνουμε με λεκτικές διαφωνίες, αλλά με ένοπλες απόπειρες ανατροπής του ίδιου του σοβιετικού καθεστώτος και φυσικά ένοπλη αντιμετώπιση τους. Ούτως ή άλλως αντικειμενικά η μορφή της πολιτικής αντιπαράθεσης σε όλους τους εμφύλιους πολέμους της ιστορίας οξύνεται στο έπακρο, και ο Ρώσικος Εμφύλιος δεν ήταν καθόλου η εξαίρεση. Οι εξελίξεις του εμφυλίου έφεραν τους Μπολσεβίκους ως το μοναδικό κόμμα που υπερασπιζόταν την σοβιετική εξουσία και την Οκτωβριανή Επανάσταση.

Εν τέλει η τρίχρονη αμφιταλάντευση των άλλων κομμάτων στον εμφύλιο πόλεμο έμελλε να είναι καθοριστική ως προς την ιστορική ετυμηγορία και το ελάχιστο πλέον έρεισμα τους. Τα άλλα σοβιετικά κόμματα έθεσαν εαυτούς εκτός σοβιετικής εξουσίας παύοντας τα ίδια να είναι υπέρμαχα των σοβιέτ και δρώντας τελικώς ως αντεπαναστατικά.

Ο Λένιν θα γράψει για αυτήν την

αμφιταλάντευση εκφράζοντας μια γενικευμένη διαπίστωση:

[“Πολύ συχνά θα χρειαστεί να αλλάξουμε τη στάση μας πράγμα που στον επιπόλαιο παρατηρητή μπορεί να φανεί παράξενο και ακατανόητο. “Πως γίνεται θα πει αυτός, μέχρι χθες να δίνετε υποσχέσεις στους μικροαστούς και σήμερα ο Ντζερζίνσκυ να δηλώνει ότι οι μενσεβίκοι και οι αριστεροί σοσιαλεπαναστάτες θα στηθούν στον τοίχο. Πρόκειται για μεγάλη αντίφαση!” Ναι πρόκειται για αντίφαση. Αντιφατική είναι όμως και η συμπεριφορά των ίδιων των μικροαστών αυτών δημοκρατών οι οποίοι δεν ξέρουν με τίνος το μέρος να ταχθούν, προσπαθούν να καθίσουν ανάμεσα σε δύο καρέκλες, πηδούν από τη μια στην άλλη παράταξη και στρέφονται άλλοτε προς τα δεξιά και άλλοτε προς τα αριστερά... Εμείς τους λέμε : “Δεν είστε εχθροί μας. Εχθρός μας είναι η αστική τάξη, Αν όμως συνεργάζεστε μ' αυτήν είμαστε υποχρεωμένοι να εφαρμόσουμε εναντίον σας τα μέτρα της προλεταριακής δικτατορίας”]³⁵

Δ. Μια σύγκριση μεταξύ του κράτους και της καταστολής επί Λένιν και επί Στάλιν

Απεδείχθη πιο πάνω ότι η κατασταλτική διάσταση του νεογέννητου σοβιετικού κράτους νοούνταν από τον Λένιν ως μια απόρροια ιδιαίτερων και έκτακτων καταστάσεων που υποβάλλονταν από τις συνθήκες του εμφυλίου

πολέμου και της ιμπεριαλιστικής εκστρατείας που ενέπλεκε 14 κράτη.

δ.1.το σοβιετικό κράτος επί και κατά τον Λένιν

Ταυτόχρονα ο Λένιν θα επισημάνει τον μεταβατικό χαρακτήρα του ιδίου του κράτους και την ύπαρξη γραφειοκρατικών παραμορφώσεων και την ανάγκη να καταπολεμηθούν. Ουδέποτε θα εξιδανικεύσει ή θα υποκρύψει καταστάσεις.

Ήταν απόλυτα ακριβής όταν αναφερόταν στην ύπαρξη των γραφειοκρατικών παραμορφώσεων όσο και στην ανάγκη καταπολέμησης τους:

[“Αν υπάρχουν μερικές γραφειοκρατικές παραμορφώσεις σε αυτήν την διοίκηση, δεν συγκαλύπτουμε αυτό το κακό, το εκθέτουμε, το πολεμάμε. Αυτοί που αφήνουν να συσκοτιστεί το περιεχόμενο της πάλης ενάντια στις παραμορφώσεις του νέου συστήματος και ευθύνονται να ξεχαστεί ότι η εργατική τάξη έχει δημιουργήσει και καθοδηγεί ένα κράτος Σοβιετικού τύπου είναι ανίκανοι να σκεφθούν, και απλώς εκστομίζουν λόγια του αέρα”]³⁶

[“Κάτω από το μεταβατικού τύπου προλεταριακό κράτος σαν το δικό μας, όμως, ο ύψιστος σκοπός κάθε πράξης που γίνεται από την εργατική τάξη μπορεί να μόνο η περιφρούρηση του προλεταριακού κράτους και της κρατικής εξουσίας της εργατικής τάξης με το να καταπολεμούν τις γραφειοκρατικές

παραμορφώσεις, λάθη και ελλείψεις σε αυτό το κράτος, και με το να κάμπτουν την ταξική πείνα των καπιταλιστών που προσπαθούν να φύγουν από το έλεγχο της κτλ. Ως εκ τούτου, το Κομμουνιστικό κόμμα, η Σοβιετική κυβέρνηση και τα συνδικάτα δεν πρέπει ποτέ να ξεχάσουν και δεν πρέπει ποτέ να κρύψουν από τους εργάτες και τις μάζες των εργαζόμενων ανθρώπων ότι η απεργιακή πάλη σε ένα κράτος όπου του προλεταριάτο κατέχει την πολιτική εξουσία μπορεί να εξηγηθεί και να δικαιολογηθεί μόνο από τις γραφειοκρατικές παραμορφώσεις του προλεταριακού κράτους και από όλων των ειδών των κατάλοιπων του παλιού καπιταλιστικού συστήματος στα κυβερνητικά γραφεία από την μια, και από την πολιτική ανωριμότητα και πολιτιστική καθυστέρηση των μαζών των εργαζόμενων από την άλλη.”]³⁷

[“Ένα κράτος των εργατών είναι μια αφαίρεση. Αυτό που στην πραγματικότητα έχουμε είναι ένα κράτος εργατών, με αυτήν την ιδιαιτερότητα, πρώτα, ότι δεν είναι η εργατική τάξη αλλά ο αγροτικός πληθυσμός που υπερτερεί σε αριθμό στην χώρα, και, δεύτερον, ότι είναι ένα εργατικό κράτος με γ ρ α φ ε ι ο κ ρ α τ ι κ έ ς παραμορφώσεις.”]³⁸

δ.2 το σοβιετικό κράτος επί και κατά τον Στάλιν

Κατά τον Στάλιν το σοβιετικό κράτος από το 1936 και μετέπειτα

όπως θα δηλώσει στο προσχέδιο για το Σύνταγμα της ΕΣΣΔ προκύπτει ως επιστέγασμα της επίτευξης της κατώτερης φάσης της κομμουνιστικής κοινωνίας.

[“Η Σοβιετική κοινωνία έχει ήδη, κατά κύριο λόγο, καταφέρει να κατορθώσει τον σοσιαλισμό, έχει δημιουργήσει ένα σοσιαλιστικό σύστημα δηλ. έχει φέρει αυτό που οι Μαρξιστές λένε με άλλα λόγια, την πρώτη, την κατώτερη φάση του κομμουνισμού. Άρα, εν πολλοίς, έχουμε ήδη επιτύχει την πρώτη φάση του κομμουνισμού, τον σοσιαλισμό.”]39

Ο Στάλιν όμως δεν θα μείνει εκεί... Αφού ήδη από το 1936 είχαμε φθάσει στην κατώτερη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας, την σοσιαλιστική, δεν έμελλε παρά να προχωρήσουν προς την ανώτερη, τον κομμουνισμό. Ως εκ τούτου το 1939 στο 18ο συνέδριο θα αστράψει και θα βροντήξει ... ενδέχεται και είναι δυνατό να φθάσουμε στον κομμουνισμό και με κράτος σε μια χώρα!

[“Όπως βλέπετε, έχουμε τώρα ένα εντελώς νέο, σοσιαλιστικό κράτος, ένα χωρίς ιστορικό προηγούμενο και που διαφέρει σημαντικά στην μορφή και στις λειτουργίες από το σοσιαλιστικό κράτος της πρώτης φάσης.

Αλλά η ανάπτυξη δεν μπορεί να σταματήσει εκεί. Προχωράμε εμπρός, προς τον κομμουνισμό. Θα παραμείνει το κράτος μας και στην περίοδο του κομμουνισμού ;

Ναι, θα παραμείνει, αν η

καπιταλιστική περικύκλωση δεν έχει εξαλειφθεί, και αν ο κίνδυνος εξωτερικής στρατιωτικής επίθεσης δεν εκμηδενιστεί, αν και φυσικά, οι μορφές του κράτους μας θα αλλάξει ξανά σε συμφωνία με την αλλαγή στην κατάσταση στο εσωτερικό και το εξωτερικό.

Όχι, δεν θα παραμείνει και θα απονεκρωθεί αν η καπιταλιστική περικύκλωση εξαλειφθεί και αντικατασταθεί από μια σοσιαλιστική περικύκλωση.”]40

Το πέρασμα του Στάλιν στην ανώτερη κομμουνιστική κοινωνία θα αναβληθεί μερικά χρόνια λόγω του β' παγκόσμιου πολέμου. Με την λήξη του θα δηλώσει ξανά και κατηγορηματικά ότι είναι δυνατός ο κρατικός κομμουνισμός σε μια χώρα(!), ως εκ τούτου μετέπειτα τα γραφειοκρατικά κλιμάκια του ΚΚΣΕ θα προκηρύξουν με το 5ο πεντάχρονο πλάνο (1951-) ως σκοπό την οικοδόμηση του Κομμουνισμού !41

Ποια ήταν όμως η έκταση της καταστολής (κατά τον Λένιν) στο μεταβατικό κράτος με τις γραφειοκρατικές παραμορφώσεις και ποια για το κράτος της ολοκληρωμένης κατώτερης κομμουνιστικής κοινωνίας του Στάλιν που είχε μάλιστα βάλει πλώρη και για τον κομμουνισμό ;

Από το 1918 ως το 1920(υπενθυμίζουμε ότι αναφερόμαστε για περίοδο εμφυλίου πολέμου!) τα επίσημα σοβιετικά στοιχεία αναφέρονται σε 12.733 *εκτελέσεις* από την Τσέκα42. Άλλες

εκτιμήσεις αστών ιστορικών ανεβάζουν το νούμερο χωρίς οποιαδήποτε επιστημονική εγκυρότητα, απλώς κάνοντας υποθέσεις (π.χ. W.H. Chamberlin σε 50.000)⁴³. Αυτό το νούμερο δεν περιλαμβάνει τους νεκρούς στα μέτωπα του εμφυλίου πολέμου. Αλλά όπως και να έχει κατά κοινή ομολογία όλων των ιστορικών οι απώλειες των Κόκκινων ήταν πολλαπλάσιες από αυτές των Λευκών.

Την περίοδο ακριβώς μετά την ανακήρυξη της επίτευξης της κατώτερης κομμουνιστικής κοινωνίας από τον Στάλιν, επί ηγεσίας της NKVD του Γιέζωφ (1937-1938) είχαμε βάσει των σοβιετικών αρχείων 681.692 *καταδίκες για θάνατο* (100.000 εκτιμά ο φιλοσταλινικός Mario Sousa χωρίς να το στηρίζει σε κάποια έρευνα ή στοιχεία). Πέρα από τις καταδίκες σε θάνατο την 1η Ιανουαρίου 1939 μετά την μεγάλη εκκαθάριση υπήρχαν περίπου 2 εκατομμύρια κατάδικοι με στέρηση ελευθερίας (από αυτούς 1,3 εκ. στα στρατόπεδα εργασίας, τα γνωστά ως γκούλαγκ με 1/3 να έχουν καταδικαστεί ως αντεπαναστάτες, 350 χιλ. σε αποικίες εργασίες και άλλες 350 χιλ. σε φυλακές)⁴⁴. Αυτά

τα νούμερα είναι ομολογουμένως πολύ χαμηλότερα από τις εξωφρενικές εκτιμήσεις των λυσσασμένων ψυχροπολεμικών αστών ιστορικών. Πλήν όμως κατά πόσο αυτό είναι αντίστοιχο της απονέκρωσης του κράτους και της πρώτης φάσης της κομμουνιστικής κοινωνίας για την οποία έγραφε ο Μαρξ ... το αφήνουμε στην κρίση του καθενός.

Ε. Ως επίλογος

Σκοπός του άρθρου δεν είναι να εξιδανικεύσει την Λενινική μετεπαναστατική περίοδο, ούτε να ισχυριστεί ότι δεν έγιναν λάθη και αυτό γιατί ο πρώτος που θα τα επισημάνει αυτά ήταν ο ίδιος ο Λένιν. Ίσως οι πιο γνωστές και υπαρκτές λανθασμένες εκτιμήσεις που εν τέλει οδήγησαν σε λάθος πολιτικές ήταν η Πολωνική εκστρατεία και ο "πολεμικός κομμουνισμός". Λανθασμένη ήταν και η εκτίμηση ότι η υποστήριξη από το εξωτερικό θα πάρει μια άμεση και απευθείας μορφή της επικράτησης της παγκόσμιας επανάστασης.

Θα αδικούσαμε κατάφωρα τον Λένιν αν τον παρουσιάζαμε ως έναν

αιθεροβάμων, μιας και με περρίσεια ειλικρίνεια κατονόμαζε καταστάσεις και πράγματα όπως ακριβώς ήταν :

[“Κατόπιν ο Κρίσπιν άρχισε να μιλάει για υψηλό μεροκάματο. Στη Γερμανία, λέει, είναι τέτοιες οι συνθήκες, ώστε οι εργάτες σε σύγκριση με τούς Ρώσους εργάτες και γενικά με τούς εργάτες τής ανατολικής Ευρώπης ζουν καλούτσικα.

Η επανάσταση, σύμφωνα με τα λόγια του, μπορεί να γίνει μόνο στην περίπτωση που δεν θα χειροτερέψει «πολύ» την θέση των εργατών, θέτω το ερώτημα αν είναι επιτρεπτό να μιλάει κανείς μέσα στο κομμουνιστικό κόμμα με τέτοιο τόνο. Είναι αντεπαναστατικό. Αναμφίβολα το βιοτικό επίπεδο σε μας στη Ρωσία είναι χαμηλότερο απ’ ό,τι στη Γερμανία και όταν εγκαθιδρύσαμε τη δικτατορία, ή συνέπεια ήταν να πεινάσουν περισσότερο οι εργάτες και να πέσει ακόμα πιο χαμηλά το βιοτικό τους επίπεδο. Η νίκη των εργατών είναι αδύνατη δίχως θυσίες, δίχως προσωρινή επιδείνωση τής θέσης τους. Οφείλουμε να λέμε στους εργάτες το αντίστροφο απ’ αυτό που είπε ο Κρίσπιν.”]45

Οι όποιες υποχωρήσεις στην Σοβιετική Ρωσία ως προς τα μέτρα της Κομμούνας τα πρώτα χρόνια δεν αποτελούσαν μια αντίφαση ή προδοσία των προεπαναστατικών αντιλήψεων του Λένιν (βλ. “Κράτος και Επανάσταση” και τις θέσεις περί κράτος τύπου κομμούνας) και των μπολσεβίκων. Ήταν κομμάτι της προσπάθειας επίλυσης των

προβλημάτων αυτής της “γέννας” και όχι μέρος του ίδιου του προβλήματος. Οι υποχωρήσεις ήταν εντελώς αναγκαίες για την κατάσταση που βρέθηκε η Οκτωβριανή Επανάσταση, δεν αποτελούν φυσικά νομοτέλεια για κάθε προλεταριακή επανάσταση, και δεν αποτελούν την αιτία για την τελική έκβαση της υπόθεσης της μετάβασης στη Σοβιετική Ένωση. Ούτε ήταν όμως ιστορικά ανέκδοτες, δυσκολίες στην “γέννα” είχαν κι όλες οι αστικές επαναστάσεις. Εκείνο όμως που έπαιξε καταλυτικό ρόλο δεν ήταν οι αναγκαίες υποχωρήσεις αυτές καθ’ εαυτές αλλά η μονιμοποίηση τους και η θεώρηση τους ως κανονική νομοτέλεια της προλεταριακής επανάστασης από τις ηγεσίες του ΚΚΣΕ μετά το Λένιν.

...Ίσως εν τέλει το μεγαλύτερο λάθος, το πλέον ασυγχώρητο λάθος του Λένιν για την αστική τάξη ήταν ότι τόλμησε να νικήσει, τόλμησε και κατάφερε να μην πέσει από τις ξιφολόγχες και τα κανόνια της αντίδρασης όπως με τραγικό τρόπο άλλοι επαναστάτες (Ρόζα-Λίμπκνεχτ, Γκεβάρα) ... τόλμησε και άνοιξε μια νέα περίοδο την περίοδο των σύγχρονων προλεταριακών επαναστάσεων δείχνοντας για πάντα και ανεξίτηλα τον δρόμο στην εργατική τάξη... αυτήν την επαναστατική κληρονομιά ουδέποτε του την συγχώρεσε η μπουρζουαζία...

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- (1) Για μια ενδελεχή ανάλυση των θέσεων του μαρξισμού πάνω στο ζήτημα βλ. "Μεταβατική περίοδος και μέτρα μετάβασης", Κώστας Μπατίκας, Αριστερή Ανασύνταξη τεύχος 16 σελ.3-19, τεύχος 17 σελ.45-61, τεύχος 18 σελ. 69-87.
- (2) Β.Ι. Λένιν, "Φόρος σε είδος", 21-4-1921
- (3) Β.Ι. Λένιν, "Αναφορά στην οικονομική κατάσταση των εργατών της Πετρούπολης και τα καθήκοντα της εργατικής τάξης", 4-12-1917
- (4) Β.Ι. Λένιν, "Λόγος στη συγκέντρωση-κονστέρτο των στελεχών της πανρωσικής έκτακτης επιτροπής" 7-11-1918, από την συλλογή: "Ο Λένιν για την οχτωβριανή επανάσταση" εκδ. Σύγχρονη Εποχή, σ.29-30
- (5) Κ.Μαρξ, "Κριτική του προγράμματος της Γκότα", εκδ. Σύγχρονη Εποχή, σ.21
- (6) Κ.Μαρξ-Φ.Ένγκελς "Γερμανική Ιδεολογία" τομ. Ι, σ.81
- (7) Β.Ι. Λένιν, "Για την 4η επέτειο της Οκτωβριανής Επανάστασης", από την συλλογή: "Ο Λένιν για την οχτωβριανή επανάσταση" εκδ. Σύγχρονη Εποχή, σ.82
- (8) Λ.Αλτουσέρ, "Για το πρωτείο των παραγωγικών σχέσεων επί των παραγωγικών δυνάμεων", "Εκτός Γραμμής" τεύχος 11, σ.59-64)
- (9) βλ. για μια συνοπτική περιγραφή, φύλλο 5, "Εργατική Πολιτική"
- (10) βλ. για μια παρουσίαση των θέσεων των Λένιν-Μπουχάριν-Λούξεμπουργκ-Κάουτσκι, "Αριστερή Ανασύνταξη", "Η "επιστροφή" του Ιμπεριαλισμού" τεύχος 23, "Διεθνοποίηση του κεφαλαίου και ιμπεριαλισμός μέρος 'Α" τεύχος 30. Γ.Κωνσταντακόπουλος
- (11) Κ.Μαρξ, Εισαγωγή στο "Κριτική της Πολιτικής Οικονομίας", 1859
- (12) Γράμμα Φ.Ένγκελς προς Μπλοχ, 1890
- (13) Χ.Βλόσιος, Εργατική Πολιτική φύλλο 17, "Αναγκαιότητα και τυχαίο στη διαλεκτική της Οκτωβριανής Επανάστασης"
- (14) Γκυ Ντεμπόρ, "Κοινωνία του Θεάματος", εκδ.Ελεύθερος Τύπος σ.77,79
- (15) Β.Ι. Λένιν "Αριστερή" παιδικότητα. Απρίλιος 1918
- (16) Β.Ι. Λένιν, "9ο συνέδριο του Ρώσικου Κομμουνιστικού Κόμματος (μπ.)", 16-3-1920
- (17) Β.Ι. Λένιν, "Η επανάσταση μας", 16-1-1923
- (18) Λ. Τρότσκι, "Τρομοκρατία και Κομμουνισμός", το έργο αυτό εκδόθηκε και διανεμήθηκε στην αντιπροσωπεία του 2ου συνεδρίου της Τρίτης Διεθνούς μαζί με τον "Αριστερισμό" του Λένιν, ενώ ακόμη και ο Ζινόβιεφ το 1925 παρόλο της επίθεσης που έκανε στον Τρότσκι και στο έργο του επισημαίνοντας τις διαφορές προεπαναστατικά με τον Λένιν και τον Μπολσεβικισμό, αποκαλεί αυτό το έργο ως "λαμπρή στιγμή".
- (19) Ε. Μαντέλ, "Οκτώβρης 1917, Πραξικόπημα ή κοινωνική επανάσταση" εκδ. Πρωτοποριακή Βιβλιοθήκη σ.109
- (20) Β.Ι. Λένιν, "Ομιλία σε κοινή συνάντηση του Σοβιέτ Πετρούπολης Εργατών και Στρατιωτών από το μέτωπο" 4-11-1917
- (21) Β.Ι. Λένιν "Γράμμα στους Άγγλους εργάτες", 30-5-1920
- (22) Β.Ι. Λένιν "Θέσεις, Εισηγήσεις στα συνέδρια της Κομ. Διεθνούς", εκδ. Καζαντζα σ.140
- (23) Β.Ι. Λένιν "Προσχέδιο απόφασης του ΠΓ της ΚΕ του ΚΚΡ (μπ) για την Τσέκα" 1-

12-1921

Επίσης γράφει ο ιστορικός E. Kapp :

[“Τον Ιανουάριο 1920, όταν ο Ντενικιν και ο Κολτσάκ είχαν και οι δύο ηττηθεί και ο εμφύλιος πόλεμος φαινόταν ότι τελείωνε , η Τσέκα δημοσίευσε μια απόφαση για την κατάργηση όλων των εκτελέσεων και πυροβολισμών... αλλά η εισβολή του Πίλσου-ντσκι(ο Πολωνός ηγέτης του νεοσύστατου κράτους) στην Ουκρανία τον Μάη του 1920 γρήγορα τερμάτισε την όποια κίνηση η απόφαση μπορούσε να αντιπροσωπεύει στην κατεύθυνση της ηπιότητας ή της νομικής κανονικότητας.”]

EH Carr, “The origin and status of the Cheka”, Soviet Studies, Vol.10, no.1, 1958

(24)βλ. για περαιτέρω στοιχεία στην ελληνική βιβλιογραφία: , Ι.Μεττ “η Κομμούνια της Κρονστάνδης”, εκδ. Διεθνής βιβλιοθήκη, “Οι Ιζβέστιες της Κρονστάνδης”, εκδ. Ελεύθερος Τύπος, Α.Μπερκμαν “Η ρώσικη τραγωδία, εκδ. Άρδην, Α.Αλεξάνδρου “η εξέγερση της Κρονστάνδης” εκδ.Φυτράκης.

(25) Β.Ι. Λένιν, “Σημειώσεις για ομιλία στο 10ο συνέδριο για την αντικατάσταση της επίταξης τροφίμων με φόρο σε είδος”, Μάρτιος 1921

(26) Β.Ι. Λένιν, “προσχέδιο απόφασης για το Συμβούλιο Λαϊκών Κομισάριων” 30-11-1920

(27) Β.Ι. Λένιν , “Φόρος σε είδος” , 21 -4 - 1921

(28) Β.Ι. Λένιν , “Ομιλία στο 10ο Συνέδριο του Ρ.Κ.Κ. (μπ.)”, 8-3-1921

(29) Λ.Τρότσκι, “Για τον αναρχισμό”, εκδ.Αλλαγή

(30) Ν.Καρούζος, “Η νεολιθική νυχτωδία στην Κρονστάνδη” (1987) , ανεξαρτήτως της καλλιτεχνικής μαεστρίας το ποίημα καταπιάνεται με ιστορικά και πολιτικά ζητήματα που είναι δυστυχώς εκτός της απεικόνισης της ιστορικής πραγματικότητας. Ουδείς φυσικά αναιρεί ότι ένας μύθος μπορεί να παράγει υπέροχα έργα τέχνης.

Το άρθρο του Σ.Μιχαήλ για τον ποιητή “Νίκος Καρούζος κατακείμενος όρθιος” περισσότερο επιτείνει αυτήν την λανθασμένη οπτική της ανταρσίας παρά διορθώνει το λάθος. Γράφει μεταξύ άλλων: [“Αναζήτησε όλα τα γιατί και πως, γύρισε ξανά και ξανά στο έπος και την τραγωδία της Οκτωβριανής Επανάστασης, ανοίχτηκε προς όλα τα ρεύματα του εργατικού κινήματος, προς όλες τις επαναστατικές εμπειρίες και τους αγώνες, όλες τις περιπέτειες του ανθρώπου και του ανθρώπινου πνεύματος. Έζησε με τον Σαιν Ζύστ και τον Κουτόν, με τον Ροβεσπιέρο και τον Μακρυγιάννη, με τον Σολωμό και τον Παπαδιαμάντη, με τον Ηράκλειτο και τον Κάφκα, με τον Λένιν και τον Τρότσκι, τους μπολσεβίκους, τους ναύτες της Κρονστάνδης, τον Γκουεβέρα, τον δολοφονημένο απ τους φασίστες του Σαλβαντορ αρχιεπίσκοπο Ρομέρο, τους μακρονησιώτες και τους εξόριστους της Ικαρίας, τους ταπεινούς και τους εξεγερμένους όπου γης.”]

Αυτό που συνάγει κανείς είναι ότι η μερίδα των ναυτών που συμμετείχαν στην ανταρσία το 1921 ήταν εφάμιλλοι με τους Μπολσεβίκους, τον Γκουεβέρα κτλ. πιστοί και αυτοί στην επανάσταση , κομμάτι των ταπεινών και εξεγερμένων όπου γης(!). Για το σε ποιο στρατόπεδο και πως εκφράστηκε η επανάσταση και σε ποιο η αντεπανάσταση στο συγκεκριμένο γεγονός εμείς μάλλον θα συμφωνήσουμε με τον Τρότσκι : [“Γυμνά έκθετοι έπρεπε να προχωρήσουμε πάνω στον πάγο και το χιόνι ενάντια στο φρούριο αρκετά εξοπλισμένοι με πυροβολικό και αυτόματα όπλα. Στραφήκαμε στην νεολαία. Στους εργάτες και στους αγρότες που λάμβαναν στρατιωτική εκπαίδευση στις στρατιωτικές μας σχολές. Και στο κάλεσμα μας , με σθένος απάντησαν “Παρών!”Και παρέλασαν στα ανοιχτά χωρίς καμιά προστασία ενάντια στο πυροβολικό

και τα αυτόματα της Κρονστάνδης. Και όπως πριν, πέρα από την Πετρούπολη, έτσι και τώρα στο Βαλτικό χιόνι υπήρχαν πολλά πτώματα νέων Ρώσων εργατών και αγροτών. Πάλεψαν για την επανάσταση, πάλεψαν ώστε το σημερινό Συνέδριο να καλεστεί”]

Λ. Τρότσκι, Αναφορά στο 2ο συνέδριο της Διεθνούς Κομμουνιστικής Νεολαίας, 14 Ιουλίου 1921.

Όπως δεν θα μπορούσαμε παρά να συμφωνήσουμε με τα μετέπειτα λόγια του : [“Η σταλινική παραχάραξη της ιστορίας δεν είναι η μοναδική στον τομέα της Ρώσικης Ιστορίας. Όντως, προέρχεται ως ένα βαθμό από την συντήρηση ορισμένων μύθων κατασκευασμένων πάνω στην άγνοια και τον συναισθηματισμό, όπως τα σκοτεινά παραμύθια που αφορούν την Κρονστάνδη, τον Μάχνο και άλλα επεισόδια της Επανάστασης. Αρκεί να αναφέρουμε ότι αυτό που απρόθυμα έκανε η Σοβιετική κυβέρνηση στην Κρονστάνδη ήταν μια τραγική αναγκαιότητα, φυσικά η επαναστατική κυβέρνηση δεν θα μπορούσε να “παραχωρήσει” ένα φρούριο της Πετρούπολης στους εξεγερθέντες ναύτες επειδή μερικοί αμφιλεγόμενοι αναρχικοί και εσέροι παρακινούσαν μια χούφτα αντιδραστικών αγροτών και στρατιωτών σε εξέγερση”] Λ. Τρότσκι, “Στάλιν” κεφάλαιο 11, 1940 (αγγλικό κείμενο, στην ελληνική μετάφραση των εκδ. Δωδώνη το παραπάνω απόσπασμα δεν υπάρχει).

Ο Τρότσκι δεν έμελλε να ζήσει να δει ο πως αυτή η άγνοια και ο συναισθηματισμός πήρε κολοσσιαίες εκτάσεις αγγίζοντας ακόμα και Τροτσκιστές, ούτε αρχειακές μελέτες που αποδεικνυαν πρσισότερο απ' όσο μπορούσε να φανταστεί ο ίδιος το “αμφιλεγόμενο” των πρωταγωνιστών της ανταρσίας.

Ως προς την απροθυμία της Σοβιετικής κυβέρνησης να καταφύγει στην Κόκκινη Τρομοκρατία έχουμε ήδη αναφέρει την θέση του Λένιν από τις πρώτες μέρες της επανάστασης [βλ. σημ. (21)]. Το ξεδίπλωμα της ιστορίας της Ρώσικης επανάστασης όμως γέννησε αδιάσκατες αντιθέσεις που απαιτούσαν μορφές της πλέον σκληρής (και υπό μια έννοια τραγικής) άρσης τους. Το ζητούμενο είναι που τοποθετεί κανείς με ευκρίνεια και πίστη στην ιστορική πραγματικότητα και αλήθεια πέρα από μυθοπλασίες και πολιτικά “ανοίγματα” το στρατόπεδο της προοπτικής της επανάστασης και που της αντεπανάστασης, παρουσιάζοντας τα γεγονότα ως πραγματικά είχαν και όχι όπως θα ήθελε κάποιος να έχουν ...

(31) N.Croll, “The role of M.N. Tukhachevskii in the Suppression of the Kronstadt Rebellion”, Revolutionary Russia, Vol.17, No.2, Δεκ.2004

(32) Σ.Μιχαήλ, “Το «Πριν» και η Οκτωβριανή Επανάσταση”, Νέα Προοπτική, 25-11-2006

(33) Β.Ι. Λένιν, “Η κρίση του κόμματος” 19-1-1921

(34) [“Το 10ο συνέδριο, το 1921, που απαγόρευσε τις φράξεις και τις πλατφόρμες, επ' ουδενί λόγω διανοήθηκε να θέσει εκτός νόμου την αντιπαράθεση και συζήτηση διαφορετικών απόψεων. Το αντίθετο μάλιστα: το συνέδριο αποφάσισε να κυκλοφορήσει ένα περιοδικό Δελτίο Συζητήσεων και να οργανωθούν ειδικές συγκεντρώσεις για να διεκκολυνθεί η διεξαγωγή τους. Επιπλέον, και με την επιμονή του Λένιν, όχι μόνο επανεξέλεξε στην κεντρική επιτροπή τον Τρότσκι, τον Μπουχάριν και άλλους που η πλατφόρμα τους για το ζήτημα των συνδικάτων είχε ηττηθεί στο συνέδριο, πρόσθεσε στα μέλη της και δύο ηγέτες της “Εργατικής Αντιπολίτευσης”, τον Σλιάπνικωφ και τον Κουτούζωφ, όπως επίσης και τον Β.Β. Οσίνσκι ηγέτη μιας άλλης αριστερής αντιπολιτευο-

μένης ομάδας..."]

Μόντυ Τζονστοουν, "Σοσιαλισμός,δημοκρατία και μονοκομματικό σύστημα" εκδ. Αγώνας σελ.49

(35) Β.Ι. Λένιν , "8ο συνέδριο του Ρώσικου Κομμουνιστικού Κόμματος (μπ.)" , 18/23-3-1919

(36) Β.Ι. Λένιν, "Νέοι καιροί και παλιά λάθη με νέο μανδύα." 20 -8- 1921

(37) Β.Ι. Λένιν, "Ρόλος και λειτουργίες των συνδικάτων στην Νέα Οικονομική Πολιτική" Απόφαση της ΚΕ του Ρ.Κ.Κ (μπ) 12-1-1922

(38) Β.Ι. Λένιν, "Η κρίση του Κόμματος", 19-1-1921

(39) Ι.Στάλιν , "για το προσχέδιο Συντάγματος της ΕΣΣΔ, Αναφορά στο έκτακτο 8ο συνέδριο των Σοβιέτ της ΕΣΣΔ." 25 – 11 – 1936

(40) Ι.Στάλιν, Αναφορά στο 18ο συνέδριο του ΚΚΣΕ (μπ) για το έργο της Κεντρικής Επιτροπής,10-3-1939

(41) (α) Γ.Μαλένκοφ "Ο Σύντροφος Στάλιν, ηγέτης της προοδευτικής ανθρωπότητας" άρθρο στην Πράβντα για τα γενέθλια του Στάλιν :

[*"Τον Σεπτέμβριο του 1946 , ο ανταποκριτής των Sunday Times της Μόσχας, κ.Alexander Wreth , ρώτησε τον Σύντροφο Στάλιν : Πιστεύετε... είναι ο "κομμουνισμός σε μια χώρα" δυνατός ; Ο Σύντροφος Στάλιν απάντησε : ... ο "κομμουνισμός σε μια χώρα" είναι απόλυτα δυνατός, ειδικά σε μια χώρα όπως η Σοβιετική Ένωση"*] , 21-12-1949. ,

(β) Μ. Saburov , "Report on the directives of the party XIX congress relating to the fifth five-year plan for the development of the U.S.S.R. In 1951-1955" : [*"Σύντροφοι , υποβάλλεται εδώ προς γνώση σας οι οδηγίες σχετικά με το 5ο πεντάχρονο πλάνο για την Ανάπτυξη της ΕΣΣΔ των χρόνων 1951-1955...η εκπλήρωση του θα σημάνει ένα σημαντικό στάδιο στην σταδιακή μετάβαση της χώρας μας από τον σοσιαλισμό στον κομμουνισμό"*]

(42) Α.Ροθσταϊν, "Ιστορία της Σοβιετικής Ένωσης" σελ.126, εκδ.Historia ,WH Chamberlin "The Russian Revolution", εκδ.Princeton , τομ.2 σελ.75

(43) WH Chamberlin "The Russian Revolution", εκδ.Princeton , τομ.2 σελ.75

(44) J.Arch Getty – O.Naumov "the Road to Terror" Yale University Press (ο J.A.Getty είναι ο κύριος μελετητής των σοβιετικών αρχείων ως προς την εκκαθάριση του 37-38 και τα γκούλαγκ και τα έργα του αποτελούν πηγή ακόμη και για φιλοσταλινικούς) / J.Arch Getty, Gabor T. Rittersporn, και V. N. Zemskov "Victims of the Soviet Penal System in the Prewar Years: A First Approach on the Basis of Archival Evidence,"American Historical Review, 98:4, Οκτ. 1993 / Mario Sousa "Ψέματα σχετικά με την ιστορία της Σοβιετικής Ένωσης" / Λ.Μάρτενς "Μια άλλη ματιά στον Στάλιν"

(45) Β.Ι. Λένιν "Θέσεις, Εισηγήσεις στα συνέδρια της Κομ.Διεθνούς" , εκδ. Καζαντζα σ.139

Ο φαύλος κύκλος του αριστερού εθνικισμού: Μενσεβικισμός – Σταλινισμός - «Μαρξ»

του Χρήστου Βλόσιου

Τε. φονέα σε φημί τάνδρός ού ζητείς κυρείν.¹

Τειρεσίας: Ο δολοφόνος του ανδρός, σε διαβεβαιώνω, εσύ που τον αναζητάς, είσαι.

Ο όρος εθνικισμός (γαλλ. Nationalisme) είναι πολύσημος, με ποικίλη, θετική και αρνητική, αξιολογική φόρτιση. Συνήθως, ο όρος εθνικισμός χρησιμοποιείται για να δηλώσει ιδέες και προσπάθειες που υψώνουν σε μεταφυσικά απόλυτα τις εθνικές αξίες και υπηρετούν εθνικούς σκοπούς, όπως η δημιουργία, η στερέωση και το μεγαλείο ενός εθνικού κράτους. Κατ' εξοχήν αστική ιδεολογία ο εθνικισμός, με εξαιρετική εμβέλεια και διεισδυτικότητα απaráμιλλη, συνδέθηκε με ποικίλα πολιτικά ρεύματα, κοινωνικά στρώματα και τάξεις. Έτσι έχουμε τον ανθρωπιστικό εθνικισμό του διαφωτισμού, το γιακωβίνικο, μικροαστικό και πληβειακό εθνικισμό (πατριωτισμό) της γαλλικής επανάστασης, το συντηρητικό εθνικισμό της Παλινόρθωσης, το φιλελεύθερο εθνικισμό των αστικών κινημάτων του 19ου αιώνα, τον επιθετικό ρατσιστικό εθνικισμό της εποχής του ιμπεριαλισμού (σωβινισμός, εθνικοσοσιαλισμός, φασισμός), τον αμυντικό, σοσιαλίζοντα και μαρξίζοντα πολλές φορές, εθνικισμό των εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων. Εμάς ειδικά όμως, μας ενδιαφέρει ο σύγχρονος αριστερός εθνικισμός, ο εθνικισμός όπως παρουσιάζεται μέσα στο κίνημα της εργατικής τάξης και των συμμάχων της: ο σοσιαλσωβινισμός στις ιμπεριαλιστικές χώρες, στις χώρες του αναπτυσσόμενου, του μονοπωλιακού, καπιταλισμού ο μενσεβικισμός και οι σύγχρονες παραλλαγές του (ο πατριωτισμός και ο μεταρρυθμιστικός αντιιμπεριαλισμός), ο εθνικός γραφειοκρατικός σοσιαλισμός και οι παραλλαγές του (ο σταλινικός σοσιαλισμός σε μια μόνο χώρα και η μετεξέλιξή του, ο σοσιαλισμός με εθνικά χρώματα) κυρίως στις αποικιοποιημένες, καθυστερημένες, εξαρτημένες, υποταγμένες χώρες (ή στις απειλούμενες άμεσα με υποταγή, εξάρτηση, και υποβάθμιση αναπτυσσόμενες χώρες).

Κοινωνική βάση του σοσιαλσωβινισμού μέσα στο εργατικό κίνημα είναι η εργατική αριστοκρατία, η οποία κατανοεί ότι το υψηλό βιοτικό της επίπεδο χρηματοδοτείται, εν μέρει τουλάχιστον, με τα υπερκέρδη που αποκομίζει το

κεφάλαιο από την εκμετάλλευση των κατ' ευφημισμὸν ὑπὸ ἀνάπτυξη χωρῶν. Γι' αὐτὸ, ἡ ἐργατικὴ ἀριστοκρατία καὶ οἱ πολιτικοὶ καὶ ἰδεολογικοὶ ἐκφραστὲς τῆς παρέχουν, με εὐσχημα πάντα προσχήματα, τὴν ἀμέριστη ὑποστήριξή τους στὶς ἰμπεριαλιστικὲς ἐξορμήσεις τῆς αστικῆς τῆς τάξης, εἴτε αὐτὴ παίρνει τὴ μορφή παγκόσμιου πολέμου, εἴτε τοπικῆς ἐπέμβασης, εἴτε οἰκουμενικῆς ἀντιπρομοκρατικῆς ἐκστρατείας. Ὅσο, λοιπὸν, ὁ ὑπόλοιπος κόσμος συνεχίζει νὰ πληρώνει τὸ φόρο ὑποτέλειάς του στὶς ΗΠΑ, ἀγοράζοντας π.χ. ἀμερικανικὰ ομόλογα καὶ μετοχές ἢ ἀχρηστοὰ F-16, καὶ ὅσο συνεχίζει νὰ χρηματοδοτεῖ, γογγύζοντας ἢ μὴ, τὴ διατήρηση τῆς παρασιτικῆς ὑπερκατανάλωσης τοῦ ἀμερικανικοῦ πληθυσμοῦ, θὰ εἶναι μάταιες οἱ ἐλπίδες γιὰ μιὰ σοβαρὴ ἀναγέννηση τοῦ πολιτικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς κατ' ἐξοχὴν Ἀμερικῆς. Στους ἀντίποδες, στὶς ὑπὸ ἀνάπτυξη ἢ στὶς ὑπὸ υποβάθμιση χώρες, κοινωνικὴ βάση τοῦ μενσεβικισμοῦ, τοῦ διαταξικοῦ πατριωτισμοῦ καὶ ἀντιιμπεριαλισμοῦ, εἶναι τὰ πιεζόμενα στρώματα τῆς μικρῆς καὶ μεσαίας αστικῆς τάξης καὶ τὰ κατεστραμμένα τμήματά τους, τὰ ὁποῖα, πυκνώνοντας τὶς γραμμὲς τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἀσκοῦν σημαντικὴ ἐπιρροή πάνω στο προβιομηχανικὸ προλεταριάτο καὶ με τὶς ἐθνικιστικὲς ἀναθυμιάσεις τους θολώνουν τὴν ταξικὴ ὄραση τοῦ βιομηχανικοῦ προλεταριάτου (τοῦ ηγεμονικοῦ στρώματος δηλ. τῆς ἐργατικῆς τάξης ποὺ εἶναι δεμένο ἀξεδιάλυτα με τὴν παγκόσμια ἀγορὰ, τὸν ἐπιστημονικὸ σοσιαλισμὸ καὶ τὸν προλεταριακὸ διεθνισμὸ). Δέσμια τῶν τραγικῶν τους αὐταπατῶν, τὰ μικρομεσαία κοινωνικὰ στρώματα βαυκαλιζοῦνται με τὴν ἰδέα ὅτι στὴν ἐποχὴ τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ ὑπάρχουν ἀκόμα περιθώρια γιὰ μιὰν κλασικὴ κεφαλαιοκρατικὴ ἀνάπτυξη τύπου δεκάτου ἐνάτου αἰῶνα, ὅταν ἦταν ἀκόμα δυνατόν νὰ ἀναδυθοῦν ἀρτιωμένοι ἐθνικοὶ καπιταλισμοί, σαν τὸ γερμανικὸ ἢ τὸν ἰαπωνικὸ καπιταλισμὸ. Γι' αὐτὸ, οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ παλιοῦ καὶ τοῦ σύγχρονου μενσεβικισμοῦ, ἀκόμα καὶ ὅταν δὲν ἀρνοῦνται τὴν ἀναγκαιότητα νὰ πραγματοποιηθεῖ ἡ προλεταριακὴ ἐπανάσταση καὶ νὰ ἐγκαθιδρυθεῖ ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, ἀναβάλλουν ἐπ' ἀπειρον τὴν πραγμάτωσή τους.

Στὴ Ρωσία τοῦ 1917, οἱ κλασικοὶ μενσεβικοὶ ἦταν ἀντίθετοι στὴν ἰδέα καὶ στὴν πραγματοποίησή, ὑπὸ τὴν ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου ποὺ θὰ στηρίζεται στὴν ἀγροτιά, μιὰς διαρκούς ἐπανάστασης, ἡ ὁποία θὰ ξεκινούσε ὡς ἀστικοδημοκρατικὴ καὶ θὰ μετεξελισσόταν σε προλεταριακὴ. Προτιμοῦσαν νὰ στηρίζουν τὴν κυβέρνηση τοῦ Λβόφ καὶ τοῦ Κερένσκι, νὰ συνεχίσει ἡ Ρωσία νὰ συμμετέχει στὸν πρῶτο παγκόσμιον πόλεμο στὸ πλευρὸ τῆς δῆθεν δημοκρατικῆς Ἀντάντ καὶ νὰ τρενάρεται ἡ λύση τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος. Στὴν Κίνα τοῦ μεσοπολέμου, οἱ σταλινικοὶ ἐπίγονοι τῶν μενσεβικῶν παρέδωσαν τοὺς Κινέζους κομμουνιστὲς στὸ μαχαίρι τοῦ Κουόμιτανγκ. Στὴν Ελλάδα τοῦ 1944 παρέδωσαν τὴν ἐξουσία καὶ τὸ νικηφόρο ἐπαναστατικὸ κίνημα στὰ νύχια τῆς αστικῆς τάξης, γιὰ νὰ μὴ διαταραχθεῖ ἡ ἐθνικὴ ἐνότητα καὶ ἀπειληθεῖ ἡ ἀστικοδημοκρατικὴ ἐπανάσταση (ποὺ εἶχε λάβει χώρα ἐκατὸν σαράντα

περίπου χρόνια πριν, το 1821!) Με το παρεμφερές σόφισμα της αναγκαιότητας μιας αντιμονοπωλιακής, αντιιμπεριαλιστικής, δημοκρατικής επανάστασης και την παρεμβολή πλήθους ενδιάμεσων σταδίων (πραγματική αλλαγή κάθαρση, διαρθρωτικές αλλαγές κλπ.) οι αριστεροί εθνικιστές σήμερα όχι μόνο δεν αφήνουν τον Αχιλλέα της προλεταριακής επανάστασης να ξεπεράσει τη χελώνα των μίζερων δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων, αλλά και δεν του επιτρέπουν καν να ξεκινήσει την κούρσα του.

Εθνικιστής εξ απαλών ονύχων ο μενσεβίκος, καθώς ενδόμυχα έχει εσωτερικεύσει ως απόλυτη αξία, ως αποκορύφωμα της κοινωνικής εξέλιξης, το έθνος, το εθνικό κράτος και την εθνική αγορά, είναι φυσικό να προχωράει αυθόρμητα και σε μian εθνικιστική ανάγνωση του μαρξισμού. Η κεφαλαιοκρατική οικουμένη είναι γι' αυτόν το μωσαϊκό ή το άθροισμα των εθνικών κρατών που τα ταυτίζει με τους περισσότερο ή λιγότερο αναπτυγμένους εθνικούς καπιταλισμούς- δεν είναι η από το συσχετισμό δυνάμεων ιεραρχημένη παγκόσμια αγορά και η παρομοίως ιεραρχημένη παγκόσμια ιμπεριαλιστική αλυσίδα. Από δω πηγάζει όχι μόνο η πεποίθησή του για τη διαρκή ανωριμότητα των υλικών προϋποθέσεων της προλεταριακής επανάστασης στις μη αναπτυγμένες χώρες, αλλά και η βεβαιότητά του για τη δυνατότητα πλήρους νίκης του σοσιαλισμού σε μία μόνο χώρα .

Την εξέλιξη αυτή του μενσεβίκου σε σταλινικό οπαδό της πλήρους νίκης του σοσιαλισμού σε μια μόνο χώρα, την είχε, σε χρόνο ανύποπτο, προβλέψει η Ρόζα Λούξεμπουργκ. Στα άρθρα της για τη Ρωσική Επανάσταση, στα οποία μκπήριζε τις απόψεις των Γερμανών και των Ρώσων ομορτουιστών, σύμφωνα με τις οποίες η Ρωσία, σαν οικονομικά καθυστερημένη, κυρίως αγροτική χώρα, δεν ήταν ακόμη ώριμη για την κοινωνική επανάσταση και για τη δικτατορία του προλεταριάτου, η κόκκινη Ρόζα έκανε την ειρωνική παρατήρηση ότι θεωρητικά η άποψη των αντιπάλων της ανάγεται «στην πρωτότυπη "μαρξιστική" ανακάλυψη πως ο σοσιαλιστικός μετασχηματισμός είναι μια εθνική, οικιακή ας πούμε, υπόθεση κάθε σύγχρονου κράτους ξεχωριστά.»² Η κατάδειξη αυτού του εσωτερικού δεσμού ανάμεσα στο μενσεβικισμό και το σταλινισμό, η κατανόηση του γεγονότος ότι αποτελούν δυο αλληλοτροφοδοτούμενες και αλληλομεταλλάξιμες μορφές εθνικισμού, δικαιώνει βέβαια και εκ των υστέρων την αντιμενσεβίκικη ψύχωση του Λένιν. Ως την ώρα του πρόωρου θανάτου του ο ηγέτης των μπολσεβίκων επέμενε φορτικά στην ανάγκη (που δεν ικανοποιήθηκε ποτέ) να εκκαθαριστεί συστηματικά το κομμουνιστικό κόμμα της Ρωσίας από τους χαμαιλέοντες μενσεβίκους.

Όταν, τέλος, η πλήρης νίκη του σοσιαλισμού σε μία χώρα αποδείχτηκε μια αντιδραστική, αντιουμανιστική ουτοπία, πολλοί επαγγελματίες θεράποντες του εθνικού γραφειοκρατικού σοσιαλισμού μεταμορφώθηκαν σε λάτρεις του κεφαλαιοκρατικού έθνους, σε υμνογράφους της επιχειρηματικότητας, σε χιλιαστές τής χιλιόχρονης βασιλείας της αγοράς. Αυτή η, με το αζημίωτο

πάντα, μεταστροφή του σταλινικού Σαούλ σε νεοαστό Παύλο ήταν τόσο πιο εύκολη, όσο πιο μεγάλα υπήρξαν τα κεφάλαια που επένδυσε ο ζηλωτής μας (ή ο πάτρωνάς του) στην ιδιωτική του ασφάλιση, ενθουλακώνοντας κάποια σεβαστά ποσά από *τα έρμα που έτρωγε* ο λύκος της πολυπλόκαμης γραφειοκρατικής μαφίας, όσο ακόμα ευημερούσε η κραταιά τρίτη Ρώμη του εθνικού σοσιαλισμού.

Πλην των πονηρών όμως, που προσπορίστηκαν τα καλά και συμφέροντα ταις επιχειρήσεσιν και τοις θυλακίοις αυτών, υπάρχουν και οι αγαθοί ψαράδες/ *π' αφήσανε τα δίχτυα τους και πήρανε τα βήματά Του/ .../ Κι όταν Αυτός τους πρόδωσε αυτοί δεν αρνηθήκαν/.../... παρά το δρόμο παίρνουνε π' άκρη δεν έχει/ χωρίς το βλέμμα τους να σκοτεινιάσει ή να λυγίσει/ όρθιοι και μόνοι μες τη φοβερή ερημία του πλήθους.*³ Ένας τέτοιος αγαθός ψαράς, που μπλέχτηκε ξανά σε δρόμο δίχως άκρη, είναι και η Έλλη Παππά με τα πολιτικοφιλοσοφικά της δοκίμια για την τακτική και τη στρατηγική του κομμουνιστικού κινήματος. Τα δοκίμια αυτά πρωτοδημοσιεύτηκαν την αποφράδα δεκαετία του 90 και επανεκδόθηκαν -μαζί με άλλα αντισταλινικά, πολιτικο-αισθητικά και αμιγώς φιλοσοφικά δοκίμια- σε μια καλαισθητη(αλλά, όπως πάντα, πολυτονική δυστυχώς) έκδοση από τον εκδοτικό οίκο Άγρα με τον γκροτέσκο, παραπειστικό τίτλο *Μακιαβέλι ή Μαρξ*.

Η Έλλη Παππά δε χρειάζεται ιδιαίτερες συστάσεις. Γόνος αστικής οικογένειας του Αϊδινίου, γεύτηκε το πικρό ψωμί της μικρασιατικής καταστροφής και της προσφυγιάς στις συνοικίες του Πειραιά. Με καλές πανεπιστημιακές και γλωσσικές σπουδές, έλαβε μέρος στην Εθνική Αντίσταση, εντάχθηκε στο ΚΚΕ και εξελίχθηκε σε στέλεχος του, αφοσιωμένο μέχρι θανάτου στον αγώνα. Σύντροφος ζωής του αείμνηστου Νίκου Μπελογιάννη, διέφυγε το εκτελεστικό απόσπασμα, γιατί το μετεμφυλιακό αστικό κράτος δεν ήθελε να εκτεθεί με την εκτέλεση μιας διάσημης μωρομάννας θανατοποινίτισσας. Δεκατρία χρόνια φυλακές, και δεκαετίες σκληρής αλλά δόκιμης, βιοποριστικής, δημοσιογραφικής εργασίας, δε στόμωσαν τα ευρύτερα θεωρητικά ενδιαφέροντά της, δεν απονεύρωσαν και δε στέγνωσαν το λόγο της. Τηρώντας την οικογενειακή παράδοση (είναι αδελφή της Διδώς Σωτηρίου), καλλιεργεί με επιτυχία το γραπτό λόγο. Τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια θητεύει στο δύσκολο και απαιτητικό είδος του πολιτικού δοκιμίου.

Τα ιδεολογικά σοκ της χρουστσσοφικής απο- και της μπρεζνιεφικής επανασταλινοποίησης, όξυναν τη γενικότερη κριτική της στάση έναντι του εθνικού γραφειοκρατικού σοσιαλισμού. Σκοπός, λοιπόν, των κριτικών παρεμβάσεων της είναι η συμβολή στην ανανέωση του μαρξισμού. Μέσο η αναβάπτισή του στη διαλεκτική σκέψη του Μαρξ. Στόχος της ο σταλινισμός. Από την κριτική του σταλινισμού, πέρασε στην κριτική του Λένιν. Κατασταλάζει στη θέση ότι ο υπαρκτός σοσιαλισμός ήταν μια σύγχρονη εφαρμογή της πλατωνικής Πολιτείας. Καθιστά υπεύθυνο το Λένιν για τη δημιουργία των θεωρητικών και

πολιτικών προϋποθέσεων του σταλινισμού. Αφού παρεπιπτόντως, εν τη ρύμη του λόγου της, απορρίψει και τον Τρότσκι, αφού πάρει τις αποστάσεις της από τη θεωρία του Γκράμσι για το κόμμα της εργατικής τάξης (που την ταυτίζει με την αντίστοιχη θεωρία του Λένιν για το κόμμα νέου τύπου), τους επιρρίπτει τη μομφή του μακιαβελισμού. Μόνη οδός διαφυγής της απομένει η αναδίπλωση στη μαρξική παράδοση - που τη διαβάζει όμως με τη βοήθεια του Πλεχάνοφ, φορώντας τους παραμορφωτικούς φακούς του εθνικισμού στα μάτια της.

Η καταφυγή αυτή στο Μαρξ είναι μια στάση που πήρε τη μορφή επιδημίας ύστερα από την αυτοδιάλυση της ΕΣΣΔ και την είσοδο της στην τελευταία φάση της αντεπανάστασης, στη φάση της παλινόρθωσης του καπιταλισμού. Καθώς κουρελιάζονταν όλα τα νομιμοποιητικά και παραμυθητικά ιδεολογήματα της σταλινογενούς αριστεράς, πλήθος αγωνιστές που ο νους μας ήταν πια ένας *έρμος κόσμος που χαλιέται* νιώσαμε την ανάγκη της εμφαντικής αποστασιοποίησης από τον πλήρως χρεοκοπημένο υπαρκτό σοσιαλισμό. Αν οι στέρες και χονδροειδείς βεβαιότητες του μαρξισμού-λενινισμού είχαν διαψευστεί πανηγυρικά, και η κινούμενη άμμος του σκεπτικισμού, του μηδενισμού, του πολιτικού κυνισμού και του καιροσκοπισμού απειλούσε να μας καταπιεί, ο θεωρητικός ογκόλιθος που λέγεται Μαρξ παρέμενε ακόμα το αρχιμήδειο σημείο στο οποίο μπορούσαμε να σταθούμε και να κινήσουμε τη γη. Αν η πολυύμνητη οκτωβριανή επανάσταση είχε ένα τέλος τόσο άδοξο, τόσο εξευτελιστικό, που γεννούσε αισθήματα ταπείνωσης, ενοχής και ατίμωσης σε όσους την είχαμε, λιγότερο ή περισσότερο, ταυτίσει με το σταλινισμό και τα παράγωγά του, η έφοδος των κομμουνάρων στον ουρανό μπορούσε να μας κάνει ακόμα περήφανους. Πίσω λοιπόν στα κανόνια μας! Πίσω ολοταχώς στο Μαρξ! Πίσω ολοταχώς στην Κομμούνα του Παρισιού! Κατανυκτική ολονυκτία στο κοιμητήριο Περ Λεσέζ! Καταβύθιση στη νέα κολυμπήθρα του Σιλωάμ που καθαρίζει τους λεηρούς, θεραπεύει τους παραλυτικούς, εξαγνίζει τους αμαρτωλούς αυτοενοχικούς του εργατικού κινήματος.

Είναι όμως έτσι τα πράγματα; Είναι όλα αυτά μαρξισμός ή θεωρητικός πανικός που μας σπρώχνει προς τα πίσω, στα χρόνια εκείνα της ανεπαρκούς, αναποτελεσματικής αθωότητας, στην εποχή που οι εργάτες δεν ήξεραν βέβαια ακόμα να νικούν, αλλά ήξεραν τουλάχιστον να θυσιάζονται ηρωικά για την υπόθεσή τους; Μήπως στην τρέχουσα ιστορία μας έχει πάλι αρχίσει να εξυφίνεται με τη συμμετοχή μας ένας καινούριο μακάβριος δόλος, αφού δεν είδαμε ακόμα τα κομβικά σημεία της ιδεολογίας μας σαν ένα δίχτυ όπου μας έχει ήδη πιάσει η αστική τάξη; Μήπως τελικά είμαστε *το φίδι που δαγκάνει την ουρά του, ο πνιγηρός φαύλος κύκλος* του μενσεβικισμού που μεταμορφώνεται σε σταλινισμό, για να μετασχηματιστεί ξανά σε μενσεβικισμό- αντί βέβαια να είμαστε *η πυρακτωμένη αιχμή του βέλους που πετά και δεν πετά/ που ξακρίζει το χρόνο / και ανασπάει από την άβυσσο/ την όγδοη ημέρα*

της δημιουργίας; Ας πάρουμε όμως τα πράγματα με τη σειρά.

B

Ο παραλληλισμός της σταλινικής θεωρίας και πρακτικής με την πλατωνική ουτοπία της Πολιτείας οπωσδήποτε είναι ένα δραστικότερο εύρημα στην υπηρεσία της αντισταλινικής προπαγάνδας. Οποιοσδήποτε προοδευτικός άνθρωπος θα νιώσει αυθόρμητη αποστροφή προς οτιδήποτε θυμίζει υπαρκτό σοσιαλισμό, μόλις συνειδητοποιήσει τις χτυπητές αναλογίες που πράγματι υπάρχουν ανάμεσα στην πλατωνική προσαρμογή ενός εξιδανικευμένου ασιατικού τρόπου παραγωγής στα πλαίσια της αρχαίας πόλεως και στην εθνικιστική γραφειοκρατική εκδοχή του σοσιαλισμού που οικοδομήθηκε στη Σοβιετική Ένωση τη δεκαετία του 30, στην Ανατολική Ευρώπη και στην Ασία μεταπολεμικά. Όμως, κάθε παραλληλισμός παραμένει πάντοτε προβληματικός, όσο και να τον επεκτείνουμε και να τον καλλωπίσουμε και να τον βοστρυχίσουμε. Εξάλλου, μπορούμε να πολλαπλασιάσουμε κατά βούληση τους σχετικούς παραλληλισμούς και τα ουτοπικά πρότυπα του μακαρίτη υπαρκτού σοσιαλισμού. Με λίγη καλή θέληση, προς τούτο προσφέρονται π.χ. και *Το κλειστό εμπορικό κράτος* του Φίχτε, και οι *Βασικές γραμμές της φιλοσοφίας του δικαίου* του Χέγκελ – πράγμα που θα ερμήνευε ψυχολογικά και την απώθηση που προκαλούσε ο γερμανικός ιδεαλισμός στους θεωρητικούς του σταλινισμού.

Έτσι, στη γωνία θα μας περιμένει πάντοτε η κριτική των αδυναμιών του υποθετικού συλλογισμού: μόνο αν είναι μία η αιτία των πραγμάτων, μπορούμε να ποριζόμαστε βέβαιη επιστημονική γνώση για την ύπαρξη της αιτίας από τη διαπίστωση ότι υπάρχει το αποτέλεσμα της. Αν πολλές και διαφορετικές αιτίες έχουν το ίδιο αποτέλεσμα, αν ο σταλινισμός μπορεί να έχει και άλλες φιλοσοφικές ρίζες πλην του Πλάτωνος, τα συμπεράσματά μας για μαθητεία των φιλοσόφων- βασιλέων του υπαρκτού σοσιαλισμού στον Πλάτωνα θα παραμένουν λιγότερο ή περισσότερο αληθοφανείς εικασίες, όσο δεν προσκομίζεται η φιλολογική τεκμηρίωση ότι οι υποτιθέμενοι σύγχρονοι μαθητές της Ακαδημίας είχαν έμμεση ή άμεση γνώση της πλατωνικής Πολιτείας. Όταν μάλιστα θεωρείται άχρηστη ακόμα και η φιλολογική τεκμηρίωση αυτής της γνώσης και από πάνω διακηρύσσεται ότι μια τέτοια γνώση δεν ήταν αναγκαία για την ανάπτυξη των ομολογών με τις πλατωνικές θεωρίες πολιτικών πρακτικών⁴, τότε μηδενίζεται από μόνη της η τιμή αληθείας της θεωρίας ότι η φιλοσοφική ρίζα του σταλινισμού ήταν η πλατωνική Πολιτεία. Τέλος, η 'θεωρία' αυτή παραμένει επιστημολογικά άγονη και ανεπαρκής, αφού δεν μπορεί να ερμηνέψει το δεσπίζοντα ρόλο του εθνικισμού στη γένεση, στην ακμή, την παρακμή και τη διάλυση της Σοβιετίας και του σοσιαλιστικού στρατοπέδου. Υπενθυμίζουμε ότι η επιστημολογικά ορθή μέθοδος κατά Μαρξ είναι

η μελέτη της κίνησης των αντιθέσεων στην ουσία των πραγμάτων – και όχι επιπόλαιοι επιφανειακοί παραλληλισμοί του τύπου 'ο κύκλος είναι κάτι σαν ολόγιομο φεγγάρι'.

Αναφερθήκαμε παραπάνω στην προβληματικότητα των συμπερασμάτων που στηρίζονται σε παραλληλισμούς και αναλογίες. Και αυτά έχουν πιθανολογικό χαρακτήρα. Ο βαθμός επαληθεύσιμότητάς τους είναι τόσο πιο χαμηλός όσο πιο λίγες είναι οι ομοιότητες των αντικειμένων που συγκρίνονται, όσο πιο εξαρτημένες από άλλες είναι οι πλευρές των αντικειμένων που παραλληλίζονται, όσο πιο μερική είναι η ισχύς των νομοτελειακών ερεισμάτων της παραβολής τους. Ο καθένας που θα καταπιαστεί με μια εξονυχιστική σύγκριση της πλατωνικής ουτοπίας και του εμπειρικού προτύπου του, του ασιατικού τρόπου παραγωγής, με τον ουτοπικό εθνικιστικό γραφειοκρατικό σοσιαλισμό θα ανακαλύψει πλήθος ανομοιοτήτες και στην οικονομική τους βάση και στο εποικοδόμημά τους. Η πιο χτυπητή ίσως διαφορά τους είναι η αιωνόβια ύπαρξη του πρώτου και ο βραχύς ιστορικός βίος του δεύτερου, πράγμα που επιβεβαιώνει αντίστοιχα τον οργανικό και ανοργανικό χαρακτήρα τού καθενός σε σχέση με την κοινωνική εξέλιξη.

Τη χαριστική βολή, ωστόσο, στον παροξυσμό των παραλληλισμών και των συγκρίσεων θα τη δώσει ο Αριστοτέλης με τη νηφάλια παρατήρησή του ότι όλες αυτές οι παραβολές είναι σχολαστικές κενολογίες και ποιητικές μεταφορές. *Γιατί για ποιο λόγο πρέπει να έχουν στρέψει οι σταλινικοί το βλέμμα τους στην Πολιτεία σαν σε πρότυπο; Είναι ενδεχόμενο άλλωστε να είναι και να γίνεται οτιδήποτε όμοιο προς ένα άλλο χωρίς να είναι και αντίτυπο αυτού του άλλου, ώστε, και αν υπάρχει και αν δεν υπάρχει άνθρωπος σαν το Σωκράτη, ημπορεί να γίνει άνθρωπος σαν το Σωκράτη⁵.*

Το σχολαστικό παιχνίδι της ανεύρεσης αναλογιών ανάμεσα στον υπαρκτό σοσιαλισμό και την πλατωνική Πολιτεία δεν το επινόησε βέβαια πρώτη η Έλλη Παππά. Δεκαετίες πριν από τις σχετικές δικές της δημοσιεύσεις, ο Πόπερ⁶ και ο Βιτφόγκελ⁷ είχαν παρουσιάσει ανάλογες θεωρητικές προσεγγίσεις και αναγωγές. Όμως δε χρειαζόταν να καταφύγει κανείς στα φώτα της ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας, για να εντρυφήσει στον παραλληλισμό του υπαρκτού σοσιαλισμού με τα πλατωνικά αΐδια ουτοπικά σχεδιάσματα και τα φθαρτά εμπειρικά τους πρότυπα. Ένας αξιολογικά θετικός συσχετισμός της ΝΕΠ με τους Νόμους του Πλάτωνα και του νικηφόρου κατά Στάλιν σοσιαλισμού με την Πολιτεία υπάρχει σε ρητή και σε λανθάνουσα μορφή στη μελέτη του ακαδημαϊκού Κωνσταντίνου Δεσποτόπουλου *Πολιτική φιλοσοφία του Πλάτωνος⁸*, που πρωτοδημοσιεύτηκε το 1957. Δύο χρόνια αργότερα, το 1959, εκδόθηκε *Η γένεση του ολοκληρωτισμού⁹* του Κώστα Παπαϊωάννου, μια πολύ πλούσια σε στοιχεία, μεταφυσική και σοφίσματα ιστορική και κοινωνιολογική μελέτη του γραφειοκρατικού σοσιαλισμού, πολλά σημεία της οποίας τα διανθίζουν μειωτικοί παραλληλισμοί του σταλινοχρυσωτικού

κοινωνικού μορφώματος με την πολιτεία του Πλάτωνα, τον ανατολικό δεσποτισμό και την οικονομική του βάση, τον ασιατικό τρόπο παραγωγής. Το 1969 κυκλοφόρησε, επίσης, σε ελληνική μετάφραση το έργο του Τ. Α. Sinclair *Ιστορία της ελληνικής πολιτικής σκέψεως* με ρητό συσχετισμό της πλατωνικής θεωρίας για το ρόλο της τέχνης με τη ζντανοφική θεωρία του σοσιαλιστικού ρεαλισμού- με απ' ευθείας μάλιστα αναφορά σε δημοσίευμα της Πράβντας¹⁰. Τέλος στη δεκαετία του 70 ο Κολακόβσκι δημοσιεύει στη Γαλλία την *Ιστορία του μαρξισμού*¹¹ στην οποία συστηματικά αναπτύσσεται η άποψη πως ο μαρξισμός έχει ως μακρινό θεωρητικό του πρόγονο τον πλατωνισμό και την αθεράπευτη τάση του τελευταίου για εγκαθίδρυση μιας μονολιθικής κοινωνίας από την οποία θα έχουν εξοβελιστεί οι ανταγωνισμοί.

Πρέπει τέλος να θυμηθούμε ότι, όταν οι μαρξιστές μιλούν για φιλοσοφικές ρίζες των ιδεολογιών και των μορφών του εποικοδομήματος, δεν έχουν στο μυαλό τους τόσο τη χοντροκομμένη συσχέτιση προγενέστερων και μεταγενέστερων θεωριών, όσο κυρίως τον εντοπισμό της φιλοσοφικής και γνωσεολογικής ρίζας κάθε θεωρίας μέσα στη διαρκώς παρούσα αλλά σπάνια συνειδητοποιούμενη διαλεκτική της θεωρητικής οικειώσης του κόσμου. Αν θέλαμε για παράδειγμα να επισημάνουμε τις φιλοσοφικές ρίζες του σταλινισμού και του μενσεβικισμού, θα υποδεικνύαμε ως τέτοιες το αντιφατικό και αλληλοτροφοδοτούμενο μεταφυσικό δίπολο μηχανιστικού ντετερμινισμού – βολονταρισμού και θα κατατάσσαμε τον σταλινισμό και τα παράγωγά του θεωρητικά ρεύματα στις προχεγκελιανές θεωρίες της ιστορίας με χυδαία υλιστικές και ιδεαλιστικές τάσεις. Η θεωρία π.χ. της προσωπολατρίας είναι, όπως επισημαίνει και η Παππά, μια ιδεαλιστική θεωρία της ιστορίας, μια άλλη έκδοση του ιστορικού ιδεαλισμού που αναθέτει εργολαβικά στις μυστικοποιημένες μεγάλες προσωπικότητες το ρόλο του δημιουργού της ιστορίας. Λησμονεί, όμως, να μας διευκρινίσει ότι ο περί ου ο λόγος ιδεαλισμός είναι ο υποκειμενικός ιδεαλισμός- διότι υπάρχει και ο αντικειμενικός ιδεαλισμός που μετατρέπει π.χ. το μεγάλο άνδρα σε μέντιουμ, σε θεοφόρο φερέφωνο και σε επίκαιρη για την εποχή της ενανθρώπιση του απόλυτου πνεύματος.

Αυτή η παράλειψη, κατά τη γνώμη μας, δεν είναι καθόλου αθώα παραδρομή, lapsus calami, χωρίς σημασία και χωρίς θεωρητικές συνέπειες. Ο μαρξισμός δεν περιορίζεται να καταγγέλλει ως υποκειμενικό ιδεαλισμό τη θεωρία των μεγάλων ανδρών που κατά βούληση δημιουργούν εκ του μηδενός την ιστορία, αλλά, βαθαίνοντας την ανάλυσή του, αντιλαμβάνεται τις ιστορικές προσωπικότητες ως εκφραστές των συμφερόντων, ως εντολοδόχους, αντιπροσώπους και ηγέτες ορισμένων κάθε φορά κοινωνικών στρωμάτων και τάξεων. Εργαλειακό και ταξικό χαρακτήρα αναγνωρίζει επίσης και στις ιδεολογίες και στις άλλες μορφές του εποικοδομήματος μιας κοινωνίας. Η συστηματική, όμως, παράλειψη της Έλλης Παππά να κατονομάσει έστω τις κοινωνικές ρίζες του σταλινισμού, και η επιμονή της να συγκαλύψει το σταλινισμό με

τον παραπειστικό ιστό των φιλοσοφικών αναλογιών αφήνουν έξω από το οπτικό μας πεδίο την κοινωνική ουσία και ρίζα του σταλινισμού, την αντεπαναστατική εθνικιστική γραφειοκρατία, τις συνθήκες γέννησής της και τις συνθήκες που επέτρεψαν τη μοιραία μετάλλαξη αυτού του δύστροπου έστω θεράποντα των εργατών και των αγροτών σε σατράπη και δεσπότη των εργαζομένων. Στο βαθμό που αυτό αληθεύει, η συγγραφέας μας βρίσκεται σε αντίθεση με το διακηρυγμένο στόχο της να επιστρέψει στο Μαρξ.

Λέμε στο βαθμό που αυτό συμβαίνει, γιατί, πράγματι, η Έλλη Παππά κάνει μian ισχνή προσπάθεια να εξηγήσει την παταγώδη χρεοκοπία του εθνικού γραφειοκρατικού σοσιαλισμού, επικαλούμενη (με αναφορές στον τρόπο με τον οποίο ερμήνευσε ο Ένγκελς την αποτυχία της Επανάστασης στη Γερμανία το 1848) τις αναπόφευκτες ιστορικές συνθήκες, τη γενική κατάσταση και τις συνθήκες ύπαρξης του κάθε – άρα και του ρωσικού- έθνους, τη μοιραία ανωριμότητα των υλικών συνθηκών για την εγκαθίδρυση των σοσιαλιστικών παραγωγικών σχέσεων στην τσαρική αυτοκρατορία. Όλα αυτά δεν επέτρεψαν την ευόδωση της οκτωβριανής επανάστασης και μετέτρεπαν νομοτελειακά την πραγματοποίηση της προλεταριακής επανάστασης στην τσαρική αυτοκρατορία σε μπλανκιστικό τυχοδιωκτισμό και σε στυγνή δικτατορία της μακιαβελικής πρωτοπορίας που θα αποτολμούσε μία τέτοια επανάσταση. Ο Λένιν το αποτόλμησε αγνοώντας συνειδητά τις σχετικές μαρξικές θεωρητικές επισημάνσεις που περιέχονται στον *Πρόλογο στην κριτική της Πολιτικής Οικονομίας*. Αντίθετα με τον επιπόλαιο Λένιν που επέτρεπε στον εαυτό του θεωρητικές λαθροχειρίες σε βάρος της μαρξικής σκέψης και της υλιστικής αντίληψης της ιστορίας, ο συντεός Πλεχάνοφ, που τη φιλοσοφική του ορθοδοξία ο Λένιν την αναγνώριζε στο έργο του *Θεμελιώδη προβλήματα του μαρξισμού*¹² προσέφερε μian αυθεντική ερμηνεία των σχέσεων μεταρρύθμισης - επανάστασης θεμελιωμένη στη γενικότερη θεωρία του Μαρξ για τη διαδοχή και την κίνηση των τρόπων παραγωγής.

Όπου ακούς πολλά κεράσια, πάρε μικρό καλάθι. Ο Ένγκελς, για να εξηγήσει την αποτυχία της επανάστασης στη Γερμανία του 1848, δεν επικαλείται απλώς κάποιες νεφελώδεις ιστορικές συνθήκες ύπαρξης του γερμανικού έθνους, αλλά προχωράει σε μian ενδελεχή ανάλυση αυτών των συνθηκών. Από την ανάλυση αυτή προκύπτει ότι η Γερμανία εκείνης της εποχής ήταν κρατικά κατακερματισμένη, ότι διατηρούσε ακόμα σε μεγάλες εκτάσεις της τη δουλοπαροικία, ότι η προβιομηχανική χειροτεχνία της και η νεαρή της βιομηχανία είχαν μικρή συγκέντρωση και μεγάλη διασπορά, ότι τον τόνο μέσα στην εργατική τάξη δεν τον έδινε ακόμα το βιομηχανικό προλεταριάτο αλλά η προβιομηχανική εργατική τάξη, ότι δεν υπήρχε πολιτική οργάνωση των εργατών, ότι οι εργάτες στην πολιτική ακολουθούσαν ακόμα τα αφεντικά τους κλπ¹³. Η συγκεκριμένη όμως ανάλυση της συγκεκριμένης πραγματικότητας δε φαίνεται να είναι το ισχυρό σημείο της δοκιμιογράφου μας, γι' αυτό

παραίτηται από κάθε ειδική ανάλυση των ρωσικών συνθηκών και αρκείται στις γενικόλογες επισημάνσεις του Ένγκελς, που ένας θεός ξέρει πώς τελικά κολλάνε συγκεκριμένα με τη Ρωσία του 1917. Κι αυτό συμβαίνει, γιατί η Ρωσία σε πολλά σημεία παρουσίαζε τα ακριβώς αντίθετα χαρακτηριστικά από τη Γερμανία του 1848, αφού ήταν ένα κράτος, αφού είχε νομικά καταργήσει τη δουλοπαροικία από το 1861, αφού η μεγάλη βιομηχανία της ήταν εδαφικά συγκεντρωμένη, αφού το βιομηχανικό της προλεταριάτο έδινε τον τόνο στο εργατικό κίνημα χωρίς να ακολουθεί τους εργοδότες του, αφού υπήρχε πολιτικό κόμμα των εργατών και, το κυριότερο, αφού η χώρα αντιμετώπιζε τον κίνδυνο του εθνικού καταποντισμού και οι μάζες βίωναν τη συστηματική τους σφαγή στα χαρακώματα και την απόλυτη εξαθλίωσή τους σε όλη τη χώρα .

Ίσως όμως η Έλλη Παππά φαντάζεται ότι αυτή η εξειδίκευση ή τέλος πάντων η τεκμηρίωση της άποψής της μπορεί να γίνει με υποκατάσταση της συγκεκριμένης ανάλυσης της συγκεκριμένης πραγματικότητας με απλές παραπομπές στη γενική θεωρία του Μαρξ, με τη διαμεσολάβηση του Πλεχάνοφ. Για να τεκμηριώσει, λοιπόν, τη θέση της για το άκαιρο της οκτωβριανής επανάστασης και τον πρόωρο και θνησιγενή χαρακτήρα της, αναφέρεται στις γνωστές απόψεις του Μαρξ από τον Πρόλογο στην Κριτική της Πολιτικής Οικονομίας, στις οποίες ο Μαρξ επισημαίνει ότι ένας κοινωνικός σχηματισμός δεν εξαφανίζεται πριν να αναπτυχθούν μέσα του όλες οι παραγωγικές δυνάμεις που έχει τη δυνατότητα ν' αναπτύξει, ότι ποτέ δεν εμφανίζονται οι νέες ανώτερες παραγωγικές σχέσεις πριν ωριμάσουν στους κόλπους της παλιάς κοινωνίας οι υλικές συνθήκες ύπαρξής τους, και γι' αυτό ένα καθήκον εμφανίζεται σαν τέτοιο μπροστά στην ανθρωπότητα μόνον όταν οι υλικές συνθήκες για τη λύση του υπάρχουν ήδη ή τουλάχιστον βρίσκονται στην πορεία διαμόρφωσής τους. Δυστυχώς, όμως, για τη άποψή της η μέθοδος αυτή, που υποκαθιστά τη συγκεκριμένη ανάλυση της συγκεκριμένης πραγματικότητας με την ξερή αναφορά γενικών θεωρητικών θέσεων είναι μαρξίζον νεοσχολαστικισμός, δογματισμός πατενταρισμένος, και όχι μαρξισμός. Εξάλλου τα σχετικά αποσπάσματα του Μαρξ που επικαλείται ο Πλεχάνοφ, δε λένε ακριβώς αυτό που φαντάζεται η Έλλη Παππά και υποστηρίζει ο πράγματι μεγάλος ρώσος μαρξιστής. Το αντίθετο μάλιστα συμβαίνει.

Γ

Στον *Πρόλογο στην κριτική της πολιτικής οικονομίας* ο Μαρξ εξετάζει τη διαδοχή και την κίνηση των τρόπων παραγωγής και των σύστοιχων οικονομικών και κοινωνικών σχηματισμών στο υψηλό και αφηρημένο επίπεδο της γενικής ιστορίας της ανθρωπότητας και του γενικού κοινωνικού σχηματισμού που τους αντιστοιχεί, και όχι στο πιο χαμηλό και συγκεκριμένο επίπεδο της κίνησης των εθνικών κοινωνικών σχηματισμών ή της ιστορίας των εθνοτήτων. Γι' αυτό εξάλλου και το μαρξικό σχήμα της διαδοχής των τρόπων παραγωγής ισχύει μόνο στο επίπεδο της ιστορίας της ανθρωπότητας και δεν επαληθεύεται από την ιστορική εξέλιξη όλων των λαών και όλων των εθνοτήτων, αφού υπάρχουν λαοί, οι Ινδιάνοι της Αμερικής για παράδειγμα ή οι ιθαγενείς της Αυστραλίας, οι οποίοι, στο βαθμό που επιβίωσαν, πέρασαν από τον ασιατικό τρόπο παραγωγής ή από την κοινωνία των γενών απ' ευθείας στον καπιταλισμό. Οι γερμανικοί λαοί, επίσης, παρέκαμψαν και τον ασιατικό και τον αρχαίο δουλοκτητικό τρόπο παραγωγής. Επίσης, οι σλαβικοί λαοί παρέκαμψαν το δουλοκτητικό τρόπο παραγωγής. Και στη σύγχρονη εποχή οι Ιάπωνες υπερπήδησαν ουσιαστικά το χειροτεχνικό καπιταλισμό (μανουφακτούρα) και πέρασαν πανηγυρικά από τις απαρχές του ιαπωνικού χειροτεχνικού καπιταλισμού και τον ύστερο ιαπωνικό μεσαίωνα στην πρωτοπορία του βιομηχανικού καπιταλισμού.

Ο Μαρξ, λοιπόν, πουθενά στον *Πρόλογο στην κριτική της πολιτικής οικονομίας* δεν ισχυρίζεται ότι για να πραγματοποιηθεί η προλεταριακή επανάσταση χρειάζεται να ωριμάσουν οι υλικές συνθήκες ύπαρξης των κομμουνιστικών σχέσεων παραγωγής μέσα σε κάθε χώρα, μέσα σε κάθε εθνικό κοινωνικό σχηματισμό. Αυτό το υποβάλλει αυθαίρετα και παραπειστικά στον αναγνώστη η δοκιμιογράφος μας και ο Πλεχάνοφ. Το αντίθετο μάλλον μπορεί να καταλάβει κανείς, αν λάβει υπόψη του τη διαπίστωση του Πλεχάνοφ ότι όσα λέει ο Μαρξ στον *Πρόλογο...*, έχουν αλγεβρικό χαρακτήρα και κατά συνέπεια θα πρέπει να αντικαταστήσουμε στους αφηρημένους αλγεβρικούς τύπους του Μαρξ τα γράμματα με συγκεκριμένους κάθε φορά αριθμούς, για να φτάσουμε σε αριθμητικές παραστάσεις και σε αριθμητικά αποτελέσματα που θα έχουν ισχύ για μίαν ορισμένη χώρα Στο βαθμό που ο Πλεχάνοφ δεν το επιχειρεί αυτό στο συγκεκριμένο του έργο, στο βαθμό που δεν κατέρχεται από το γενικό επίπεδο του κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής και του αντίστοιχου κοινωνικού σχηματισμού, στο ειδικό επίπεδο του ρωσικού εθνικού κοινωνικού σχηματισμού, η ανάλυσή του δεν μπορεί να προσφέρει μαρξική τεκμηρίωση στα μενσεβίκικα αντεπαναστατικά συμπεράσματα. Αυτή η σύγχυση των δύο διαφορετικών επιπέδων ανάλυσης της πραγματικότητας και η αναγωγή του πιο ειδικού και συγκεκριμένου επιπέδου στο πιο γενικό και αφη-

ρημένο, καταλύει τη σχετική αυτονομία του πρώτου, παραβλέπει την ποικιλία των μορφών πραγμάτωσης του γενικού μέσα στο ειδικό, αγνοεί τις προσιδιάζουσες στο ειδικό νομοτέλειες, αποτελεί ασυγχώρητο μεθοδολογικό και λογικό σφάλμα, είναι αναγωγισμός και σόφισμα που στη Λογική λέγεται αποδεικτικό άλμα.

Τι αποδεικνύει τελικά ο Πλεχάνοφ για τη σχέση μεταρρύθμισης και επανάστασης στο επίπεδο του τρόπου παραγωγής γενικά και της ιστορίας όλης της ανθρωπότητας - και όχι κάθε χώρας και έθνους χωριστά; Το πρόβλημα της κοινωνικής επανάστασης αναφέρεται όπου και όταν οι υλικές συνθήκες για την πραγματοποίησή της έχουν ήδη εμφανιστεί μέσα στους κόλπους του παλιού τρόπου παραγωγής. Αντίθετα, όταν και όπου οι υλικές συνθήκες για την πραγματοποίηση της κοινωνικής επανάστασης δεν έχουν ήδη εμφανιστεί παρά βρίσκονται στην πορεία της διαμόρφωσής τους, τότε στην ημερήσια διάταξη των κοινωνικών αλλαγών της ανθρωπότητας δε βρίσκεται η κοινωνική επανάσταση, το πέρασμα σε ένα νέο, ανώτερο τρόπο παραγωγής, αλλά η μεταρρύθμιση, οι βαθμιαίες αλλαγές του υπάρχοντος τρόπου παραγωγής.

Απ' αυτή την επανατοποθέτηση του προβλήματος, πηγάζουν νέες απορίες. Πότε παρουσιάστηκαν σε καθαρή μορφή οι δύο αυτές φάσεις στην ιστορία του κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής; Ποια ήταν τα χρονικά κλπ. όρια της κατ' εξοχήν μεταρρυθμιστικής εποχής του κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής και πότε εισήλθε η ανθρωπότητα στη φάση που ωρίμασε το αίτημα του επαναστατικού περάσματος από τον καπιταλισμό στο σοσιαλισμό, στην πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας – με τη μεσολάβηση, βέβαια, της μεταβατικής περιόδου της δικτατορίας του προλεταριάτου;

Φρονούμε ότι η κατ' εξοχήν περίοδος των μεταρρυθμίσεων προς όφελος των εργατών στην ιστορία του καπιταλισμού καλύπτει την εποχή από τη γένεσή του ως την εποχή της πραγματοποίησης της βιομηχανικής επανάστασης και του ξεσπάσματος της πρώτης γενικής κρίσης του κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής¹⁴ (15ος/16ος αιώνας – 1825 μ. Χ.). Αυτή η γενική οικονομική κρίση φέρνει για πρώτη φορά στο φως τους λανθάνοντες αυτοπεριορισμούς της ανάπτυξης του κεφαλαίου, την ωρίμανση των εσώτερων αντιφάσεων του, και θέτει τέλος στην εποχή που οι καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής ήταν προοδευτικές και ευνοούσαν την απρόσκοπτη ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων της ανθρωπότητας στο εσωτερικό του κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής. Ταυτόχρονα, όμως, η κρίση του 1825 εγκαινιάζει την εποχή που οι παραγωγικές δυνάμεις έρχονται σε αντίφαση με τις καπιταλιστικές παραγωγικές σχέσεις που τις δημιούργησαν, εγκαινιάζει την εποχή που οι κεφαλαιοκρατικές σχέσεις παραγωγής μετατρέπονται σε δεσμά των παραγωγικών δυνάμεων. Έτσι δίνεται το έναυσμα να ξεδιπλωθεί η κατ' εξοχήν εποχή της προλεταριακής σοσιαλιστικής επανάστασης, που είναι η ειδική μορφή κοινωνικής επανάστασης με την οποία μπορεί να πραγματοποιηθεί η υπέρβαση

του καπιταλισμού.

Αυτό λέει, κατά την ταπεινή μας γνώμη, ο Μαρξ, αν επιλύσουμε τις αλγεβρικές κοινωνικές εξισώσεις του ως το επίπεδο του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής γενικά και του σύστοιχου του κοινωνικού σχηματισμού, στην κλίμακα δηλ. παγκόσμιας ιστορίας, όπως κάνει ο Πλεχάνοφ στα *Θεμελιώδη προβλήματα του μαρξισμού*. Και αυτό σωστά το υπενθυμίζει ο Πλεχάνοφ στον Μπερνστάιν, το σωτήριο έτος 1908, όταν ο τελευταίος έχει πια αποκηρύξει την αναγκαιότητα της προλεταριακής επανάστασης και αντιπαραθέτει στο στρατηγικό στόχο της επανάστασης την ταχτική των μεταρρυθμίσεων. Ταυτόχρονα, όμως, απευθύνει λάθος μομφή στον επαναστατισμό των αναρχοσυνδικαλιστών της Ιταλίας, γιατί αγνοεί την ειδική μορφή που παίρνει η διαλεκτική της μεταρρύθμισης και της επανάστασης την εποχή της προλεταριακής επανάστασης.

Ο Πλεχάνοφ ήταν πρώην ναρόντικος που μετεξελίχτηκε σε μαρξιστή. Ίσως γ'αυτό ήταν βασιλικότερος του βασιλέως, πιο μαρξιστής και από τον ίδιο το Μαρξ. Ο Μαρξ δεν απέκλειε την πραγματοποίηση μιας ρωσικής επανάστασης ικανής να εμποδίσει τη διάλυσή της ρωσικής αγροτικής κοινότητας από τους αστούς, 'από τους νέους στυλοβάτες της κοινωνίας' όπως τους αποκαλούσε, επαναλαμβάνοντας ειρωνικά τη γλοιώδη κολακευτική περιφράση με την οποία οι φιλολογικοί λακέδες της ρωσικής αστικής τάξης αναφέρονταν στους εργοδότες τους. *...Εδώ δεν πρόκειται πια για ένα πρόβλημα που πρέπει να λυθεί, παρά για έναν εχθρό που πρέπει να παταχθεί. Αυτό δεν είναι πια ένα θεωρητικό πρόβλημα` η σωτηρία της ρωσικής κοινότητας απαιτεί μια ρωσική επανάσταση. Άλλωστε η ρωσική κυβέρνηση και " οι νέοι στυλοβάτες της κοινωνίας" κάνουν ό,τι καλύτερο μπορούν για να προετοιμάσουν τις μάζες για μια παρόμοια καταστροφή. Αν η επανάσταση συμβεί σε ευνοϊκή χρονική περίοδο, αν συγκεντρώσει όλες της τις δυνάμεις για να εξασφαλίσει την ελεύθερη πρόοδο της αγροτικής κοινότητας, αυτή θα εξελιχτεί γρήγορα σε αναζωογονητικό στοιχείο της ρωσικής κοινωνίας και σε στοιχείο υπεροχής επί των χωρών που καταδυναστεύτηκαν από το καπιταλιστικό σύστημα¹⁵.*

Αυτή ήταν η γνώμη του ίδιου του Μαρξ προσωπικά, για τη Ρωσία του 1881. Έτσι κλείνει το πρώτο ανεπίδοτο προσχέδιο μιας εκτεταμένης και ανολοκλήρωτης επιστολής του προς τη ρωσίδα επαναστάτρια Βέρα Ζασούλιτς. Και εδώ, ας μας επιτραπεί μια φιλολογική αλλά όχι άσχετη με την ουσία του θέματος παρέκβαση. Το παραπάνω απόσπασμα είναι μεταφρασμένο από τα γερμανικά, από έκδοση που ακολουθεί το κείμενο της MEW, η οποία μεταγλωττίζει στα γερμανικά το γαλλικό, πρωτοδημοσιευμένο από το Ριαζάνοφ πρωτότυπο. Γι' αυτό μας εκπλήσσει το γεγονός ότι η μετάφραση του ίδιου αποσπάσματος στα ελληνικά από την Έλλη Παππά αποκλίνει πολύ από το κείμενο της MEW, αφού υποκείμενο του ρήματος *συγκεντρώσει* στη δική της μετάφραση είναι το ανύπαρκτο στο γερμανικό πρωτότυπο της μετάφρασης

μας ονομαστικό σύνολο *‘η ρωσική ιντελλιγκέντσια’*.¹⁶ Πρόκειται άραγε για τυπογραφικό λάθος ή για λάθος της γαλλικής πηγής που χρησιμοποιεί η Έλλη Παππά ή για παράλειψη της MEW; Το χειρότερο βέβαια θα ήταν να έχει βελτιώσει κατά το δοκούν η ίδια η θεωρητικός μας το μαρξικό κείμενο του πρώτου σχεδιάσματος της ανεπίδοτης επιστολής του Μαρξ προς τη Βέρα Ζασούλιτς. Αυτή την υποψία μας την υποβάλλει η έγκυρη γερμανική πηγή μας, η οποία αντλεί το κείμενό της από το 19ο τόμο της MEW, ενώ στις σημειώσεις και τα σχόλιά της περιέχει σε γερμανική μετάφραση και τις διαγραφείσες από το χέρι του Μαρξ παραλλαγές του γαλλικού χειρογράφου, χωρίς ούτε σε αυτές να συμπεριλαμβάνεται η παραλλαγή που επικαλείται η Έλλη Παππά, για να τεκμηριώσει την άποψη ότι ο Μαρξ έβλεπε στο πρόσωπο της ρωσικής διανόησης μια νέα κινητήρια δύναμη της ρωσικής επανάστασης.¹⁷

Επιστρέφοντας στο αρχικό μας θέμα, επισημαίνουμε πως την ίδια άποψη για το μέλλον της ρωσικής αγροτικής κοινότητας εκφράζουν ο Μαρξ και ο Ένγκελς, και το επόμενο έτος, το 1882, στον πρόλογο της ρωσικής έκδοσης του Κομμουνιστικού Μανιφέστου: η αγροτική ρωσική κοινότητα μπορεί να σωθεί και να περάσει *κατ’ ευθείαν στην ανώτερη, στην κομμουνιστική μορφή της κοινής γαιοκτησίας ...αν η ρωσική επανάσταση αποτελέσει το σύνθημα για μια προλεταριακή επανάσταση στη Δύση*¹⁸. Και γεννιέται από μόνο του τώρα το ερώτημα: τι λογής επανάσταση θα ήταν αυτή η ρωσική επανάσταση που θα έπαιρνε μέτρα κομμουνιστικά; Προφανώς, δε θα ήταν μια αστικοδημοκρατική επανάσταση υπό την ηγεμονία της ψοφοδεούς ρωσικής αστικής τάξης, γιατί τότε δε θα επιχειρούσε κομμουνιστικούς πειραματισμούς αλλά σφαγές των κομμουνιστών. Και μέλημά της δε θα ήταν η διατήρηση της κοινής ιδιοκτησίας της γης από τα μέλη της αγροτικής κοινότητας και η ανύψωση αυτής της κοινότητας ως το επίπεδο σύγχρονης κομμουνιστικής οικονομικής μονάδας. Αντίθετα, το πρώτο μέλημα της νικηφόρας αστικής τάξης στη Ρωσία θα ήταν η διάλυση της αγροτικής κοινότητας και η εμπέδωση της ατομικής ιδιοκτησίας στο σύνολο της ρωσικής γης.

Άρα, η ρωσική επανάσταση στην οποία αναφέρεται ο Μαρξ θα ήταν μάλλον κάτι σαν αυτό που υποστήριζε ο Λένιν και ο Τρότσκι είκοσι πέντε περίπου χρόνια αργότερα, το 1905, κόντρα στις σοφιστείες των μενσεβίκων, κόντρα στον Πλεχάνοφ (και κόντρα στην αρχική στάση μεγάλου μέρους των μπολσεβίκων ηγετών αμέσως μετά την επανάσταση του Φλεβάρη του 1917): θα ήταν μια αστικοδημοκρατική επανάσταση της αγροτιάς και του προλεταριάτου, υπό την ηγεμονία του προλεταριάτου, η οποία θα μετεξελίσσονταν σε μια προλεταριακή επανάσταση (Λένιν) ή μια διαρκής επανάσταση του προλεταριάτου που θα στηρίζονταν στην αγροτιά και θα επέλυε πρώτα πρώτα τα αστικοδημοκρατικά προβλήματα (Τρότσκι). Και, αν σκεφτούμε πως στον προαναφερθέντα πρόλογο του Κομμουνιστικού Μανιφέστου ο Μαρξ ελπίζει ότι η ρωσική επανάσταση θα δώσει το σύνθημα για την επανάσταση στη

Δυτική Ευρώπη, ότι η ρωσική επανάσταση θα είναι το προανάκρουσμα της προλεταριακής επανάστασης στη Δύση, άρα θα ξεσπάσει πριν από την επανάσταση στη Δύση, τότε βλέπουμε ότι η επιστροφή στο Μαρξ δικαιώνει τους πρωτεργάτες της οκτωβριανής επανάστασης και όχι τον ευνοούμενο της Έλλης Παππά, τον Πλεχάνοφ, που μέσα στο μενσεβικισμό του συμβούλευε ουσιαστικά τους μπολσεβίκους να πάρουν το όπλο τους και να πάνε να σκοτωθούν μαζί με τα εκατομμύρια των φουκαράδων μουζίκων στο Ανατολικό Μέτωπο για τη δόξα της Ρωσίας και τα υπερκέρδη του Κεφαλαίου.

Απορρίψαμε παραπάνω την άποψη του Πλεχάνοφ για τις σχέσεις μεταρρύθμισης – επανάστασης, γιατί είναι μια σοβαρή παρανόηση της γενικής μαρξικής θεωρίας για την κίνηση των τρόπων παραγωγής και την κίνηση του εποικοδομήματος που αντιστοιχεί γενικά σε αυτούς. Αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι την κατ' εξοχήν εποχή των προλεταριακών επαναστάσεων (που θεωρητικά εγκαινιάζεται από το Μαρξ) οι επαναστάτες γιορτάζουν κάθε μέρα Πάσχα, δε σημαίνει δηλ. ότι κάθε ώρα και στιγμή μπορεί να πραγματοποιηθεί η προλεταριακή επανάσταση, ενώ οι μεταρρυθμίσεις είναι πια ανεπίκαιρες και ξεπερασμένες. Η διαλεκτική μεταρρύθμισης – επανάστασης καθορίζεται τώρα, από το 1825 και δώθε, από την κίνηση του οικονομικού κύκλου τής κεφαλαιοκρατικής παραγωγής και από τα συναφή με αυτόν φαινόμενα. Γι' αυτό και ο Λένιν, που ζει και δρα ως επαγγελματίας επαναστάτης θεωρητικός και όχι ως ακαδημαϊκός μαρξιστής στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα, παραλείπει συστηματικά να αναφερθεί σε ένα απόσπασμα του Μαρξ που κατά το ήμισυ ισχύει μόνο για το μακρινό πια παρελθόν του καπιταλισμού και είναι πάλι κατά το ήμισυ άσχετο με τα προβλήματα του παρόντος και του άμεσου μέλλοντος, με κίνδυνο να δημιουργηθούν οι παρανοήσεις που οδηγούν θεωρητικά στο μενσεβικισμό του Πλεχάνοφ. Η σύγχυση που δημιουργεί ακόμα και σήμερα το σχετικό μαρξικό απόσπασμα στη σκέψη της Έλλης Παππά δείχνει ότι μάλλον καλά έκανε ο Λένιν και το παρέλειψε μέσα στη συγκυρία της εποχής του που επέβαλλε να υπογραμμιστεί ως ζωτικό καθήκον η επανάσταση και όχι η μεταρρύθμιση.

Είναι πασίγνωστο πια ότι ο κεφαλαιοκρατικός τρόπος παραγωγής από το 1825 και δώθε κινείται μέσα σε ένα φαύλο οικονομικό κύκλο κρίσης, ύφεσης (στασιμότητας), αναζωογόνησης και φρενήρους ανόδου της παραγωγής, που καταλήγει σε μια νέα κρίση. Για το Μαρξ η επανάσταση καθίσταται επίκαιρη την εποχή της κρίσης. *Μια νέα επανάσταση είναι δυνατή μόνο σαν επακόλουθο μιας νέας κρίσης. Είναι όμως τόσο βέβαιη όσο κι αυτή η κρίση*¹⁹. Κατά συνέπεια, οι φάσεις του οικονομικού κύκλου που μεσολαβούν ανάμεσα σε δύο κρίσεις είναι ο καιρός των μεταρρυθμίσεων.

Στην πράξη όμως τα πράγματα είναι πιο περίπλοκα, γιατί επί του οικονομικού κύκλου αντεπιδρά η εθνικοκρατική θέσμιση του καπιταλισμού και η κοινωνική και οικονομική μηχανική του κάθε αστικού κράτους. Το αποτέλεσμα είναι

η ζώνη των προλεταριακών επαναστάσεων να παρουσιάζει (για σχετική και όχι απόλυτη) τάση μετατόπισης από τον αναπτυγμένο στον υπό ανάπτυξη κόσμο, η επαναστατική κατάσταση να παίρνει τη μορφή συνολικής εθνικής κρίσης, ενώ η εποχή των μεταρρυθμίσεων να τείνει να διευρύνεται χρονικά (ο Μαρξ μιλάει για 20 χρόνια αργής 'ειρηνικής' ανάπτυξης του κινήματος με ρυθμό χελώνας που ισοδυναμούν με μια μέρα) και ο καιρός, ο διορισμένος και κατάλληλος για μια επιτυχή προλεταριακή επανάσταση χρόνος να συμπυκνώνεται και συρρικνώνεται δραματικά (ο Μαρξ αναφέρεται σε μέρες απότομης, ταχύρρυθμης, αλματώδους ανάπτυξης του κινήματος εντός των οποίων συνοψίζονται 20 χρόνια). Αυτή είναι πάντως χονδρικά μετά το 1825 η χρονική (και όχι η ποιοτική) διαλεκτική μεταρρυθμίσις-επανάστασις που ανασύρει ο Λένιν από την αλληλογραφία των θεωρητικών πατέρων του επιστημονικού σοσιαλισμού.²⁰

Η κατ' εξοχήν εποχή των προλεταριακών επαναστάσεων χαρακτηρίζεται από την ανάδυση ευάριθμων (σήμερα είναι επτά ή οκτώ) αρτιωμένων εθνικών καπιταλισμών, καπιταλισμών δηλ. οι οποίοι έχουν αναπτύξει την ολότητα των παραγωγικών μελών τους (παραγωγή μέσω παραγωγής και παραγωγή μέσω κατανάλωσης) μέσα στα πλαίσια ενός εθνικού κράτους, και πολυάριθμων ανολοκλήρωτων, ατελών, 'εξαρτημένων', 'υποτελών', 'μεταπρατικών' καπιταλισμών που παράγουν κυρίως μέσα κατανάλωσης και πρώτες ύλες. Οι τελευταίοι φυτοζωούν στην καταθλιπτική σκιά των αρτιωμένων εθνικών καπιταλισμών, χωρίς κατά κανόνα να μπορούν να εξελιχτούν οι ίδιοι σε παρόμοιους εθνικούς καπιταλισμούς, γιατί ο ζωτικός για τον καπιταλισμό χώρος της παγκόσμιας αγοράς κυριαρχείται από τους ήδη αρτιωθέντες εθνικούς καπιταλισμούς και η ανταγωνιστική εισβολή παρεισάκτων στο χώρο αυτό συνεπάγεται τεράστιες επενδύσεις και ρίσκα, αφού επισύρει τη μήνη και τα αντίποινα των λιγοστών, ήδη καταξιωμένων από το διεθνή ανταγωνισμό επικυρίαρχων, υποκυρίαρχων και ανθυποκυρίαρχων του πλανήτη, που συνεχίζουν και θα συνεχίζουν να διαγκωνίζονται για την παγκόσμια πρωτοκαθεδρία στην ισχύ. Οι ατελείς λοιπόν εθνικοί καπιταλισμοί αρκούνται στο ρόλο του πολυτίμου υπηρέτη, του συμμάχου και του εταίρου των αρτιωμένων εθνικών καπιταλισμών, πρόθυμοι να ακολουθήσουν τον κύριό τους, με το αζημίωτο βέβαια, ακόμη και στις πιο ακραίες, στις πιο τυχοδιωκτικές και ανθρωποφαγικές εκστρατείες του.

Κινητήρια δύναμη, πηγή αυτών των ανταγωνισμών, είναι η αδυσώπητη ανάγκη κάθε καπιταλισμού και κάθε καπιταλιστή για διαρκή επέκταση των αγορών του, η ενδόμυχη τάση κάθε κεφαλαίου προς το μονοπώλιο (με την εκτόπιση των ανταγωνιστών του από την εθνική και την παγκόσμια αγορά και με την κατακυρίαση, ει δυνατόν, όλων των πηγών πρώτων υλών), η ζωτική ανάγκη να αναβληθεί ή να αμβλυνθεί η επαπειλούμενη κυκλική κρίση υπερπαραγωγής με την εξαγωγή της, με την εξαγωγή των εμπορευμάτων και του

πλεονάζοντος κεφαλαίου στο εξωτερικό, η διαρκής επιδίωξη να πιθασευτεί το πάντα δυνάμει επαναστατικό βιομηχανικό προλεταριάτο και η λοιπή εργατική τάξη με τη δημιουργία μιας αστικοποιημένης εργατικής αριστοκρατίας. Κάποιοι πρέπει να πληρώσουν για όλα αυτά, κάποιοι πρέπει να θυσιαστούν για να επιβιώσουν οι άλλοι. Και αυτοί είναι όσοι αποδειχτούν πιο αδύναμοι μέσα στην αέναη πάλη των τάξεων, η οποία, διά της ιστορικής εθνικοκρατικής θέσμησης των καπιταλισμών, μεταμφιέζεται συχνά σε επιθετικό και αμυντικό εθνικισμό, σε διαρκή ανταγωνισμό εθνικών κρατών και εθνικών καπιταλισμών για ισχύ, ηγεμονία και παγκόσμια κυριαρχία από τη μια, για εθνική ανεξαρτησία και αξιοπρεπή ύπαρξη από την άλλη.

Και όταν οι πιο αδύναμοι εθνικοί καπιταλισμοί ηττηθούν, όταν αποδειχτεί έμπρακτα η ταξική ιδιοτέλεια και η ανικανότητα της ιθαγενούς αστικής τάξης να επιλύσει προς όφελος και των μαζών τα καυτά και επείγοντα προβλήματα της συλλογικής επιβίωσης, τότε ξεσπάει η ανοιχτή κρίση ηγεμονίας, η πολιτική χρεοκοπία της εγχώριας αστικής τάξης και σημαίνει η ώρα της προλεταριακής επανάστασης. Αυτό διδάσκει η ιστορία της Κομμούνας του Παρισιού, αυτό διδάσκει αρνητικά η ιστορία των ηττημένων επαναστάσεων του 20ου αιώνα, (η ιστορία της ρωσικής επανάστασης του 1905, της γερμανικής επανάστασης του 1918, της ουγγρικής επανάστασης του 1919, της ελληνικής επανάστασης του 1944,) και αυτό επιβεβαιώνει θετικά η πείρα των νικηφόρων επαναστάσεων του ίδιου αιώνα, η πολύτιμη πείρα της οκτωβριανής, της κινεζικής, της γιουγκοσλαβικής, της κουβανικής και της βιετναμικής επανάστασης: αρκεί να υπάρχει ένα απαραίτητο ελάχιστο όριο βιομηχανικής ανάπτυξης μιας χώρας και ένα περιβάλλον συνολικής εθνικής κρίσης, για να εκκολληθεί μια προλεταριακή επανάσταση. Η νίκη της επανάστασης και η εγκαθίδρυση της δικτατορίας του προλεταριάτου εξαρτάται στη συνέχεια από την ωριμότητα του υποκειμενικού παράγοντα, από τον τρόπο με τον οποίο το κόμμα του προλεταριάτου παρενέβαινε, παρεμβαίνει και θα παρεμβαίνει πολιτικά στα γεγονότα. Το κόμμα, η πολιτική οργάνωση της εργατικής τάξης, μπορεί τότε να χαντακώσει ή να σώσει την επανάσταση.

Αυτή τη διαλεκτική οικονομικής κρίσης και προλεταριακής επανάστασης ο Πλεχάνοφ την παραβλέπει για τις χώρες που ο καπιταλισμός τους δεν είναι τόσο ώριμος, ώστε να επιτρέπει το άμεσο πέρασμα στο σοσιαλισμό. Έτσι παρουσιάζεται το οξύμωρο σχήμα ένας διακηρυγμένος μαρξιστής να καλεί το 1917 τα μεγάλα θύματα της κολοσσιαίας ρωσικής πανεθνικής κρίσης, τους εργάτες και τους αγρότες, να χύσουν το αίμα τους στην αστικοδημοκρατική επανάσταση, να γκρεμίσουν τον τσαρικό απολυταρχισμό, αλλά να μην πάρουν οι ίδιοι την εξουσία, να μη δημιουργήσουν το δικό τους κράτος, να μην επιβάλλουν με συνέπεια, ως το τέλος, τις ώριμες αστικοδημοκρατικές επαναστατικές αλλαγές - που συμπεριλαμβάνουν βέβαια και πολλά εργατικά κλπ. δικαιώματα, για τα οποία βέβαια καμιά αστική τάξη δεν ένιωσε ποτέ την

παραμικρή συμπάθεια. Και φυσικά να μη χρησιμοποιήσουν την εξουσία για να προχωρήσουν στη βαθμιαία οικοδόμηση του σοσιαλισμού μετά το πέρας της αστικοδημοκρατικής επανάστασης. Αντίθετα, οι εργάτες και οι αγρότες θα πρέπει να παραχωρήσουν στους αστούς ως αποκλειστικό τους προνόμιο την εξουσία, την κατακτημένη με το αίμα τους. Όσο για τους μπολσεβίκους, αυτοί οι απάτριδες θα πρέπει επιτέλους να πάρουν το όπλο τους και να πάνε να πολεμήσουν και να σκοτωθούν μαζί με τα εκατομμύρια των φουκαράδων μουζίκων στο Ανατολικό Μέτωπο για τη δόξα της Ρωσίας και τη μακροήμερευση του νέου μη εστεμμένου τσάρου, του Κεφαλαίου, αντί να οργανώνουν υπερεπαναστατικούς τυχодиωκτισμούς.

Και πράγματι, στην αρχή, οι εργάτες αυτό έκαναν. Με την ανοχή και τη συναίνεση των σοβιέτ, οι εξιδανικευμένοι από τον Πλεχάνοφ αστοί κυβέρνησαν τη Ρωσία εννιά ολόκληρους μήνες. Και δε στάθηκαν ικανοί να λύσουν ούτε ένα από τα ώριμα προβλήματα της αστικοδημοκρατικής επανάστασης (δεν αξιώθηκαν να καταργήσουν ούτε καν τη μοναρχία!), παρά μόνον ``αποφάσιζαν και διέτασσαν,`` ανήμερα την Πρωτομαγιά του 1917, τη συνέχιση του πολέμου με τη Γερμανία, δηλ. τη συνέχιση της ακατάσχετης αιμορραγίας της ρώσικης εργατιάς και αγροτιάς. Όσπου οι εργάτες πείστηκαν από την ίδια τους τη σκληρή πείρα για την ορθότητα της γραμμής του Τρότσκι, του Λένιν και του μπολσεβίκικου κόμματος - που είχε στο μεταξύ ξεπεράσει τις μεταφυσικές αγκυλώσεις ενός τμήματος των ηγετών του και είχε κατακτήσει την πλειοψηφία των συμβουλίων (σοβιέτ) των εργατών και των στρατιωτών (η συντριπτική πλειοψηφία των οποίων ήταν επιστρατευμένοι αγρότες). Και έτσι έγινε η μεγάλη οκτωβριανή επανάσταση από την πλειοψηφία των ενεργών πολιτικά ρώσων εργατών και αγροτών. Και η πραγματοποίησή της επιδοκιμάστηκε από την πλειοψηφία του ρωσικού λαού. Και επιδοκιμάστηκε όχι τυπικά, σε κάποιο ξενέρωτο δημοψήφισμα, αλλά ουσιαστικά, μέσα στην αιματηρή δοκιμασία του εμφύλιου και της ξένης επέμβασης. Όσοι συνεχίζουν να αμφισβητούν ότι η οκτωβριανή επανάσταση και οι μπολσεβίκοι εξέφραζαν τη συντριπτική πλειοψηφία του ρωσικού λαού, ας μας εξηγήσουν γιατί ο αυτός ο συγκεκριμένος πάνοπλος λαός δεν τους ανέτρεψε κατά τη διάρκεια του εμφύλιου πολέμου, όπως είχε ανατρέψει τον τσάρο, όπως είχε ανατρέψει την προσωρινή κυβέρνηση. Ας μας εξηγήσουν γιατί ο λαός αυτός κατέβαλε οικειοθελώς τεράστιο φόρο αίματος στον εμφύλιο πόλεμο, υπερασπίζοντας με νύχια και με δόντια την επανάσταση του δικού του Οκτώβρη, μολονότι την ίδια περίοδο οι μπολσεβίκοι με τον πολεμικό κομμουνισμό τους διαπράξαν μία από της μεγαλύτερες πολιτικές ηλιθιότητες που μπορούσαν να διαπράξουν.

Δ

Η διαφωνία του Πλεχάνοφ στο ζήτημα της κατάληψης της εξουσίας από το αριθμητικά σχετικά ισχνό ρωσικό προλεταριάτο και τη σύμμαχό του, την πολυπληθέστατη ρωσική αγροτιά, στηριζόταν στο επιχείρημα ότι στη Ρωσία δεν έχουν στον απαιτούμενο βαθμό αναπτυχθεί, δεν έχουν ωριμάσει οι υλικές προϋποθέσεις του σοσιαλισμού. Αλλά, αν δεχτούμε πως η οικοδόμηση του σοσιαλισμού δεν είναι εθνική, οικιακή υπόθεση, καμιάς χώρας – ούτε και της πιο αναπτυγμένης- και αν αναλογιστούμε ότι η οκτωβριανή επανάσταση έγινε μέσα σε ένα κλίμα γενικής πανευρωπαϊκής κρίσης που κυοφορούσε επαναστάσεις σε όλη την ηπειρωτική τουλάχιστον Ευρώπη, τότε δεν μπορούμε παρά να θαυμάσουμε το υψηλό αίσθημα ευθύνης που επέδειξαν οι μπολσεβίκοι έναντι του ευρωπαϊκού και του παγκόσμιου προλεταριάτου, εγκαινιάζοντας και πυροδοτώντας συνάμα την παγκόσμια επανάσταση. Κατά τα άλλα, ο Πλεχάνοφ έχει κι αυτός το δίκιο του- έναντι του Στάλιν όμως και όχι έναντι του Λένιν.

Ο Λένιν καταδίκασε ως λαθεμένη και ουτοπική την πολιτική του άμεσου περάσματος στο σοσιαλισμό, την πολιτική του πολεμικού κομμουνισμού. Επεξεργάστηκε, επίσης, τη ΝΕΠ ως την πλέον πρόσφορη πολιτική οικοδόμησης των υλικών προϋποθέσεων του σοσιαλισμού σε μια μικροαγροτική χώρα, και ως πολιτική βαθμιαίας και μακρόχρονης μετάβασης της στο σοσιαλισμό. Η πολιτική της ΝΕΠ, σύμφωνα με τον εμπνευστή της, θα κάλυπτε τουλάχιστον ολόκληρο τον 20^ο αιώνα, εφόσον η επανάσταση στο εγγύτατο μέλλον δε νικούσε σε μία ή περισσότερες αναπτυγμένες χώρες.²¹ Η πρόωρη αποκήρυξη της ΝΕΠ από το Στάλιν, το λανσάρισμα της γραφειοκρατικής ουτοπίας, της εθνικιστικής αντεπαναστατικής θεωρίας του σοσιαλισμού σε μία μόνο χώρα και η οπισθοδρόμηση της κρατικής πολιτικής στις βάρβαρες πρακτικές και μεθόδους του πολεμικού κομμουνισμού οδήγησαν στην τερατογένεση του εθνικού γραφειοκρατικού σοσιαλισμού. Για να αντιληφθούν όμως όλοι, και οι σχετικοί και οι άσχετοι, περί τίνος ακριβώς πρόκειται συνοψίζουμε και συστηματοποιούμε τις ρωσικές εξελίξεις.

Η Ρωσία των αρχών του 20ου αιώνα διαθέτει μια απόλυτη μοναρχία, μια μεγάλη γαιοκτησία, μια πολυπληθέστατη και άκρως δυσारेστημένη αγροτιά, μιαν αργόσυρτη ανάπτυξη του καπιταλισμού στο σύνολο της χώρας και μιαν εντυπωσιακή ταχύρυθμη ανάπτυξη της μεγάλης και της πολύ μεγάλης βιομηχανίας που συγκεντρώνεται γύρω από λίγα, επίσης μεγάλα και νευραλγικά αστικά κέντρα όπως π.χ. η πρωτεύουσα και η συμπρωτεύουσα του κράτους.

Οι μαρξιστές της ρωσικής αυτοκρατορίας διχάζονται με αφετηρία το χαρα-

κτῆρα της προλεταριακής επανάστασης και όχι με αφετηρία το χαρακτήρα της επικείμενης επανάστασης- που ως προς το περιεχόμενό της όλοι τη θεωρούν αστική επανάσταση. Υπάρχουν εκείνοι που βλέπουν την προλεταριακή επανάσταση σαν ένα μονόπρακτο δράμα που αρχίζει με την κατάληψη της κρατικής εξουσίας αποκλειστικά από το προλεταριάτο και τελειώνει σύντομα , σχεδόν ακαριαία, με την άμεση οικοδόμηση του σοσιαλισμού (μενσεβίκοι, Πλεχάνοφ). Είναι χαρακτηριστικό ότι η τάση αυτή υποτιμάει γενικά το ζήτημα του εργατικού κόμματος και το ζήτημα της μεταβατικής περιόδου ανάμεσα στον καπιταλισμό και το σοσιαλισμό, την πρώτη δηλ. φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας, υποτιμάει το ζήτημα της δικτατορίας του προλεταριάτου. Επειδή, λοιπόν, ο βαθμός ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων συνολικά στη ρωσική αυτοκρατορία δεν επιτρέπει το άμεσο πέρασμα στο σοσιαλισμό, η τάση αυτή αρνείται, εντελώς ανιστόρητα, τη δυνατότητα του προλεταριάτου να στηριχτεί σε μίαν εργατοαγροτική συμμαχία, να ηγηθεί της αστικοδημοκρατικής επανάστασης και να καταλάβει την εξουσία.

Έτσι όμως καταδικάζει σε αποτυχία και την αστικοδημοκρατική επανάσταση, γιατί σε παγκόσμιο επίπεδο, μετά το 1848, η αστική τάξη προτιμάει να συμβιβαστεί με τη μοναρχία και τους μεγάλους γαιοκτήμονες, αφού αρκείται σε μίαν αντιηρωική αστική επανάσταση από τα πάνω, η οποία την εξασφαλίζει από το νομοτελειακό, οχληρό και επικίνδυνο ανταγωνισμό του προλεταριάτου. Ο ανταγωνισμός αυτός οξύνεται ιδιαίτερα στην περίπτωση μιας αστικής επανάστασης από τα κάτω , στην περίπτωση δηλ. μιας κλασικής αστικοδημοκρατικής επανάστασης σαν την αγγλική των ετών 1642- 1648 ή σαν τη μεγάλη γαλλική επανάσταση που κοψοχόλιασε τους αστούς με το γιαντινισμό, τους αβράκωτους, και την τρομοκρατία. Ως πρώτη έμπρακτη απόδειξη αυτού του ιδιοτελούς και χλιαρού επαναστατισμού της ρωσικής αστικής τάξης θεωρείται η επαισχυντή στάση της στην επανάσταση του 1905, όταν εγκατέλειψε τις μαχόμενες μάζες στην τύχη τους και δήλωσε ικανοποιημένη με το πρόγραμμα δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων που υποσχέθηκε ο τσάρος- απογοητεύοντας οικτρά τον Πλεχάνοφ. Τη δεύτερη έμπρακτη και τελειωτική απόδειξη της ηγετικής της ανικανότητας την αποκαλύπτει η ταξικά προσδιορισμένη ολιγωρία της να λύσει έστω και κάποια από τα καυτά προβλήματα των μαζών από το Φεβρουάριο ως τον Οκτώβριο του 1917, όταν , μολονότι κατείχε την εξουσία, ακιζόταν με τη γαιοκτημονική αριστοκρατία και άφηνε όλα τα σημαντικά προβλήματα της αστικοδημοκρατικής επανάστασης, συν το πρόβλημα της επιβίωσης των λαϊκών μαζών, να χρονίζονται.

Η δεύτερη τάση μέσα στους μαρξιστές της Ρωσίας βλέπει την προλεταριακή επανάσταση σαν ένα έργο με πολλές πράξεις που αρχίζει σε εθνικό επίπεδο και οδηγείται στην τελική του λύση στο επίπεδο της οικουμένης. Απορρίπτει τη συγχρονικότητα στην κίνηση των διαφόρων επιπέδων του εθνικού

κοινωνικού σχηματισμού και σε σημαντικό βαθμό διαχωρίζει χρονικά το ζήτημα της πολιτικής επανάστασης από το ζήτημα της ολοκλήρωσης της κοινωνικής επανάστασης. Η πολιτική επανάσταση, η κατάληψη της εξουσίας από το προλεταριάτο που ηγείται και από την αγροτιά που το ακολουθεί, μπορεί να είναι το αφηγηρικό σημείο της αστικοδημοκρατικής επανάστασης. Μετά την κατάληψη της εξουσίας, η εργατοαγροτική κυβέρνηση επιλύει πρώτα πρώτα τα ώριμα προς άμεση λύση προβλήματα της αστικοδημοκρατικής επανάστασης (μοναρχία, φεουδαρχικός χωρισμός των τάξεων, γαιοκτησία και φεουδαρχικός τρόπος χρήσης γης, θέση γυναίκας, καταπίεση των εθνοτήτων) και στη συνέχεια προχωράει στη βαθμιαία οικοδόμηση των υλικών προϋποθέσεων του σοσιαλισμού και στη βαθμιαία επίσης οικοδόμηση καθεαυτού του σοσιαλισμού.

Η επιτυχημένη ολοκλήρωση της προαναφερθείσας διαδικασίας θα έχει ως επιστέγασμα την οικοδόμηση ενός ατελούς πρωτόλειου σοσιαλισμού, τοπικά περιορισμένου, εκτεθειμένου στη διαλυτική αποσυνθετική επίδραση των ανταλλαγών με τον υπόλοιπο κεφαλαιοκρατικό κόσμο. Κατά συνέπεια, η τοπικά περιορισμένη δικτατορία του προλεταριάτου δε χάνει ποτέ από το οπτικό της πεδίο το ζωτικό γι' αυτήν καθήκον να παρέχει βοήθεια για τη νίκη της επανάστασης και σε άλλες χώρες. Τέλος, μόνον η νίκη της προλεταριακής επανάστασης στις χώρες του αναπτυγμένου καπιταλισμού θα προσδώσει στις χώρες της δικτατορίας του προλεταριάτου το πλεονέκτημα της μόνιμης υπεροχής στην παραγωγικότητα της εργασίας και θα σημάνει την ώρα της ταχύρυθμης μετάβασης στον οικουμενικό σοσιαλισμό, δηλ. στην ολοκλήρωση τις οικοδόμησης του επιστημονικού σοσιαλισμού. Αυτή είναι η διαλεκτική της διαρκούς επανάστασης τόσο σε εθνικό ρωσικό επίπεδο όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Γι' αυτό και η τάση αυτή της διαρκούς επανάστασης (Λένιν) αποδίδει εξαιρετική σημασία στον υποκειμενικό και συνειδητό παράγοντα της επανάστασης, στο κόμμα του προλεταριάτου και στο κράτος της δικτατορίας του προλεταριάτου. Και γι' αυτό είναι και ικανή να πραγματοποιήσει από τα κάτω την αστικοδημοκρατική επανάσταση και να την οδηγήσει ως την πλήρη νίκη της, έτσι όπως έκαναν οι Γιακωβίνοι και οι Αβράκωτοι στη γαλλική επανάσταση.

Στ' άπνερα αυτών των δύο βασικών τάσεων, ανάλογα με την εξέλιξη των γεγονότων, αναπτύσσονται διάφορες παραλλαγές τους: η τάση της Κεντρικής Επιτροπής των μπολσεβίκων για επ' αόριστον αναβολή της κατάληψης της εξουσίας από το προλεταριάτο μετά την επανάσταση του Φλεβάρη του 1917, αφού η πρώτη φάση της αστικοδημοκρατικής επανάστασης δεν έφερε το προλεταριάτο στην εξουσία, στην οποία έμειναν μέχρι τέλους πιστοί ο Ζηνόβιεφ και ο Κάμενεφ` η τάση των αριστερών κομμουνιστών (Μπουχάριν) που επιδιώκει την άμεση οικοδόμηση του σοσιαλισμού και ανακηρύσσει τον πολεμικό κομμουνισμό του εμφύλιου πολέμου σε επιστημονικό σοσιαλισμό`

η τάση της Εργατικής Αντιπολίτευσης που απαιτεί το άμεσο πέρασμα στη σοσιαλιστική αυτοδιεύθυνση η δεξιά τάση υπέρ του ανεξέλεγκτου πλουτισμού των κουλάκων η τάση της λεγόμενης πρωταρχικής σοσιαλιστικής συσώρευσης σε βάρος της αγροτιάς και τέλος η τάση του σοσιαλισμού σε μία μόνο χώρα (Στάλιν) που επέβαλλε με μεθόδους πολεμικού κομμουνισμού τον εθνικό γραφειοκρατικό σοσιαλισμό.

Η τελική επικράτηση της σταλινικής τάσης διευκολύνθηκε από τις θεωρητικές ανεπάρκειες της τάσης της διαρκούς επανάστασης, από τις γραφειοκρατικές παραμορφώσεις του εργατικού κράτους στη Ρωσία (πολιτειακά όργανα προλεταριακά – τύπου Κομμούνας του Παρισιού- αλλά γραφειοκρατική διοίκηση με διατήρηση του συνόλου της τσαρικής γραφειοκρατίας, του μόνιμου στρατού και των δυνάμεων ασφαλείας, χωρίς το αντίβαρο του ένοπλου λαού) που συνδυάστηκαν με την αποταξικοποίηση μεγάλου μέρους του προλεταριάτου στη μετεμφυλιακή Ρωσία και τη συναφή βοναπαρτιστική αυτονόμηση της γραφειοκρατίας και οδήγησαν στην εκπόνηση και στην πρακτική εφαρμογή της πολιτικής " πλήρης νίκη του σοσιαλισμού σε μία μόνο χώρα" ως μέσου διαιώνισης της γραφειοκρατικής κυριαρχίας επί της σοβιετικής κοινωνίας..

E

Όπως κάθε αντιδραστική ουτοπία, ο εθνικός γραφειοκρατικός σοσιαλισμός δεν εξέφραζε την ιστορική αναγκαιότητα της εποχής, στην περίπτωση μας τα συμφέροντα της μοναδικής σύγχρονης κοσμοϊστορικής τάξης, του βιομηχανικού προλεταριάτου. Και γι' αυτό, ήταν βέβαια υπαρκτός αλλά όχι και πραγματικός, για να θυμηθούμε το Χέγκελ, τον κατασυκοφαντημένο από το σταλινισμό και τα υποπροϊόντα του γερμανό ιδεαλιστή φιλόσοφο. Και το λάθος όλων των απολογητών και των επικριτών του υπαρκτού σοσιαλισμού, πλην του Τρότσκι, είναι ότι ταυτίζουν τη γραφειοκρατική ουτοπία, αυτή την αποκρουστική καρικατούρα του επιστημονικού σοσιαλισμού, με τον επιστημονικό σοσιαλισμό. Το διπλό φιλοσοφικό υπόβαθρο αυτού του λάθους είναι η ταύτιση της αιτιότητας με την αναγκαιότητα, ο φιλοσοφικά παρωχημένος, αντιδιαλεκτικός αποκλεισμός του συμπτωματικού από την ιστορία, και η μεταφυσική αντίληψη ότι ο επιστημονικός σοσιαλισμός εξαλείφει όλες τις κοινωνικές συγκρούσεις και τις κοινωνικές αντιθέσεις.

Η ταπεινή φιλοδοξία των ιδρυτών του επιστημονικού σοσιαλισμού δεν ήταν να μετατρέψουν τη γη σ' έναν επίγειο παράδεισο της μεταφυσικής, από τον οποίο θα έχει εξωστεί ο πονηρός όφις της διαλεκτικής και η θεμελιώδης υλιστική διαλεκτική κατηγορία και ύπαρξη, η συγκεκριμένη ταυτότητα, η ταυτότητα που εμπεριέχει τη διαφορά και την αναπτύσσει σε αντίθεση και αντίφαση, για να γεννήσει μια νέα συγκεκριμένη ταυτότητα κ.ο.κ. Στόχος ζωής του

Μαρξ και του Ένγκελς ήταν να συμβάλλουν στην εξάλειψη μιας ειδικής κατηγορίας κοινωνικών αντιθέσεων, να συνεργήσουν θεωρητικά και πρακτικά στη δημιουργία *μιας τάξης πραγμάτων στην οποία δεν υπάρχουν κοινωνικές τάξεις και ταξικές αντιθέσεις, στην οποία οι κοινωνικές εξελίξεις θα πάνουν να είναι πολιτικές επαναστάσεις.*²²

Ο κομμουνιστικός τρόπος παραγωγής βασίζεται σε μια ειδική μορφή κοινοκτημοσύνης των μέσων παραγωγής, σύμφωνα με την οποία τα μέσα παραγωγής ανήκουν σε όλους μαζί τους ανθρώπους της γης που έχουν μετατραπεί σε εργάτες, και σε κανέναν άνθρωπο και σε καμιά ανθρωπινή ομάδα χωριστά. Στο πρώτο στάδιο της κομμουνιστικής κοινωνίας, στο σοσιαλισμό, τα μέσα παραγωγής δεν νοείται να ανήκουν δηλ. μόνο στους Ρώσους, μόνο στους Κινέζους, μόνο στους Γερμανούς κλπ. ή μόνο στους εργάτες της Ζάσταβα, στους αγρότες του τάδε κολχόζ κλπ., όπως παραπειστικά ισχυρίζονταν οι θεωρητικοί του εθνικού σοσιαλισμού. Εφόσον αυτό συμβαίνει, δεν είμαστε ακόμα στο σοσιαλισμό, στην πρώτη βαθμίδα της κομμουνιστικής κοινωνίας, αλλά σε μια αρχική, πρωτόγονη ακόμα, εθνική μορφή της δικτατορίας του προλεταριάτου. Το συναρπαστικό και δημιουργικό καθήκον των κομμουνιστών είναι να οργανώσουν έτσι την εθνική μορφή της δικτατορίας του προλεταριάτου, ώστε να επιτρέψει, χωρίς μια νέα πολιτική επανάσταση, το πέρασμα σε μία ανώτερη, πολυεθνική και στη συνέχεια παγκόσμια μορφή της δικτατορίας του νικηφόρου προλεταριάτου- και όχι να μας γανώνουν το κεφάλι με αστικές και μικροαστικές παρά φύση παραλλαγές του εθνικού σοσιαλισμού ή –επί το ποδοσφαιρικότερον- του σοσιαλισμού με εθνικά χρώματα.

Η μετάβαση από την πρωτόγονη εθνικοκρατική μορφή στην ώριμη οικουμενική μορφή της δικτατορίας του προλεταριάτου αποτελεί τη μία πλευρά της διεθνιστικής συνισταμένης της διαρκούς επανάστασης. Η άλλη πλευρά είναι η παροχή βοήθειας για την πραγματοποίηση της προλεταριακής επανάστασης και στις καπιταλιστικές χώρες. Είναι ανεπίτρεπτο να λησμονούμε ότι ο κομμουνιστικός τρόπος παραγωγής είναι ο μοναδικός τρόπος παραγωγής που απαιτεί οικουμενική και όχι εθνικοτοπική θέσμιση. Και γι' αυτό, σύν τοις άλλοις, μπορεί να ενοποιήσει την πολυδιασπασμένη ως τα τώρα ανθρωπότητα, μπορεί επι τέλους να παραγάγει, να υλοποιήσει και να εναθροπίσει την αφαίρεση του ανθρώπου στο πρόσωπο των συνεταιρισμένων παραγωγών της κομμουνιστικής κοινωνίας.

Οι συνεταιρισμένοι παραγωγοί της κομμουνιστικής κοινωνίας δεν ανταλλάσσουν τα προϊόντα της εργασίας τους που παύουν πια να είναι εμπορεύματα, μολονότι τα προϊόντα αυτά δεν παύουν να απαιτούν για την παραγωγή τους ένα ορισμένο κλάσμα, ένα άλφα μέγεθος κοινωνικής εργασίας (ο καθορισμός του αναγκαίου χρόνου εργασίας για την παραγωγή κάθε είδους προϊόντων της επιτελείται και διαμεσολαβείται στον κομμουνισμό από τον κοινωνικό

σχεδιασμό που προηγείται της παραγωγής). Κατά συνέπεια, οι ποιοτικοί και ποσοτικοί συντελεστές του κοινωνικού σχεδιασμού, οι παραγωγικές προτεραιότητες και οι όροι υλοποίησής τους, η κατανομή του κοινωνικού προϊόντος σε κοινωνικά αποθέματα και σε καταναλωτικά αγαθά που διανέμονται στους παραγωγούς με βάση την ποσότητα της ατομικής τους εργασίας (ή αργότερα με βάση της ανάγκες του καθενός παρά την ανισότητα της εργασιακής τους προσφοράς), όλα αυτά είναι προβλήματα τα οποία είναι αδύνατο να λυθούν αυτόματα. Αντίθετα, η ανεύρεση της βέλτιστης και της πιο αποδεκτής κάθε φορά λύσης προϋποθέτει διαδικασίες δημόσιου διαλόγου και προβληματισμού, διαφορισμό απόψεων ως την αντίθεση, σχηματισμό ρευμάτων, πλειοψηφιών και μειοψηφιών, διαδικασία λήψης αποφάσεων με βάση την αρχή της υποταγής της μειοψηφίας στην πλειοψηφία, και διαδικασίες διορθωτικών παρεμβάσεων στην προαποφασισμένη πορεία κάτω από την πίεση της μειοψηφίας ή με πρωτοβουλία της πλειοψηφίας. Όλα αυτά, μολονότι εμπεριέχουν τη δυνατότητα ακόμα και οξύτατων, μη ένοπλων συγκρούσεων, μολονότι για τους αστούς επιστήμονες είναι πολιτικά προβλήματα, για τους μαρξιστές είναι προβλήματα κομμουνιστικής αυτοδιεύθυνσης. Γιατί ο μηχανισμός διεύθυνσης της κοινωνίας δεν μπορεί να κάνει χρήση ένοπλης βίας εναντίον κοινωνικών τάξεων, πρώτον επειδή οι τελευταίες θα είναι ήδη καταργημένες και δεύτερον επειδή οι άνθρωποι, ακόμα και αν δεν έχουν ακόμη καταθέσει, κατά το παράδειγμα των αρχαίων Αθηναίων, τον σίδηρο, θα σιδηροφορούν όλοι, ο ένοπλος λαός δηλ. θα ταυτίζεται με το σύνολο των ενόπλων της κοινωνίας.

Η επινόηση, η εφεύρεση ουσιαστικά του μηχανισμού διεύθυνσης της κομμουνιστικής κοινωνίας ξεκινάει με την εγκαθίδρυση της δικτατορίας του προλεταριάτου. Οι πρωτόλειες μορφές αυτής της δικτατορίας, η λαοκρατική δημοκρατία τύπου γαλλικής επανάστασης και η Κομμούνα του Παρισιού, παρά την τεράστια προσφορά τους στην οικοδόμηση της ταξικής δικτατορίας της εργατικής τάξης, παραμένουν μορφικά πιστές στην αρχή της εδαφικότητας, στην αρχή της κοινότητας του εδάφους ως αρχής οργάνωσης της κοινωνίας υπό την κυριαρχία του προλεταριάτου. Με τα σοβιέτ, τα συμβούλια των εργατών, των στρατιωτών και των αγροτών (που δεν πρέπει να τα μπερδεύουμε με τα συνδικάτα, όπως έκανε η Εργατική Αντιπολίτευση) πρώτη η οκτωβριανή επανάσταση υπέδειξε την αρχή της εργασίας ως οργανωτική αρχή της νέας κοινωνίας, όπως το διαισθάνθηκε ο Λένιν και το θεωρητικοποίησε ο Γκράμσι²³. Και για να μην αγκυλωθεί και αυτοπαγιδευτεί ο οικοδομούμενος και ατελής πρωτόλειος σοσιαλισμός μέσα στα ασφυκτικά για τις σύγχρονες παραγωγικές δυνάμεις εθνικοκρατικά σύνορα ακόμα και μετά την προλεταριακή επανάσταση σε άλλες χώρες, και για να μη μεταβληθούν οι χώρες της δικτατορίας του προλεταριάτου σε ντυρινγκιανές κομμούνες καταδικασμένες να αποσυντεθούν από την ανάπτυξη των μεταξύ τους ανταλλαγών, η

προλεταριακή δικτατορία και κατ' επέκταση ο διευθυντικός μηχανισμός της σοσιαλιστικής κοινωνίας που θα προκύψει από τη βαθμιαία απονέκρωση των πολιτικών λειτουργιών του εργατικού κράτους, πρέπει ευθύς εξαρχής να οργανωθεί με βάση την αρχή της εργασίας και όχι με βάση την αρχή των εθνοτήτων (παραλλαγή της αιματοσυγγένειας) και την αρχή της εδαφικότητας. Και αποτελεί την πρώτη αντεπαναστατική ενέργεια του Στάλιν και σοβαρή θεωρητική ανεπάρκεια της μπολσεβίκικης ηγεσίας η οπισθοδρόμηση στην αρχή των εθνότητων και της εδαφικότητας ως οργανωτικών αρχών της προλεταριακής πολιτείας, που διευκόλυνε τους βοναπαρτιστικούς ελιγμούς της εκκολαπτόμενης εργατοαγροτικής γραφειοκρατίας και έκανε δυνατό τον πολιτικό πνιγμό της ολιγάριθμης, αποδεκατισμένης από τον εμφύλιο και αφαιμαγμένης από τη γραφειοκρατία ρωσικής εργατικής τάξης μέσα στο πέλαγος της μικροαστικής αγροτιάς.

Παρά την προμνημονευθείσα ανεπάρκεια, ο Λένιν είναι, αν δε με απατά η μνήμη μου, ο μοναδικός ηγέτης των μπολσεβίκων που δε θεωρεί αντικειμενικά αναγκαίο το γιγάντωμα της γραφειοκρατίας για την οικοδόμηση του σοσιαλισμού και ακόμα και μπροστά στον μνήματός του το ανοιχτό στόμα της κηρύσσει τον πόλεμο και εγκαινιάζει την αντιγραφειοκρατική πολιτική της ρωσικής εργατικής τάξης. Εκτός από μέτρα που μειώνουν την αριθμητική δύναμη της άχρηστης υπαλληλίας, που αναδιαπαιδαγωγούν τη γραφειοκρατία και μακροπρόθεσμα τη θέτουν υπό το λαϊκό έλεγχο και την αντικαθιστούν με τον αυτοδιοικούμενο λαό, ο Λένιν παραμένει ο μοναδικός ίσως μπολσεβίκος ηγέτης που έχει έγκαιρα (και όχι κατόπιν εορτής) διατυπώσει μια συγκροτημένη και θεωρητικά συνεπή, διαλεκτική, δηλ. και συγκρουσιακή, αντίληψη για τις σχέσεις της εργατικής τάξης με το κράτος της. Ο Λένιν δεν απαιτεί τη χωρίς όρους υποταγή της εργατικής τάξης στο κράτος της, αλλά τη συνειδητή και κριτική της νομιμοφροσύνη, η οποία μπορεί να κορυφωθεί με θεμιτούς απεργιακούς αγώνες κατά των γραφειοκρατικών παραμορφώσεων του εργατικού κράτους²⁴.

Και, γιατί παρακαλώ, μπορεί να ρωτήσει ο καθένας, ο Λένιν που τα ήξερε όλα αυτά, που ήξερε και τα αντιγραφειοκρατικά μέτρα της Κομμούνας του Παρισιού, δεν έκανε έκκληση στην εργατική τάξη, στους εργαζόμενους, στο λαό να παρέμβουν, για να συντρίψουν τη γραφειοκρατία; Γιατί της επέτρεψε να γίνει ανεξάρτητη από την εργατική τάξη, να αποποιηθεί το ρόλο του ταπεινού θεράποντα της ρωσικής μετεπαναστατικής κοινωνίας και να μετεξελιχτεί στο βάρβαρο δυνάστη της, στη μάστιγα της ραγδαίας εκβιομηχάνισης και της βίαιης κολχοζοποίησης, στο δεσμοφύλακα των στρατοπέδων συγκέντρωσης, στον εκτελεστή της παλιάς φρουράς των μπολσεβίκων, στο μελίχιο λάτρη των αφαιρέσεων άνθρωπος, λαός, προλεταριάτο που με σιδηρά πυγμή συνέτριψε τους πραγματικούς ανθρώπους, τον πραγματικό λαό, το πραγματικό προλεταριάτο στην Κροστάνδη, στην Ανατολική Γερμανία, στην Ουγγα-

ρία, στην Τσεχοσλοβακία κλπ., ώστε να μπορεί ανεμπόδιτος σήμερα από κλεπτοκράτης να μεταλλαχτεί σε νεοαστό;

Ο Λένιν ήταν αδύνατο να κάνει μια τέτοια έκκληση για δύο κυρίως λόγους, έναν πολιτικό και έναν κοινωνικοοικονομικό: ο πολιτικός λόγος ήταν η σχετική απομόνωση των μπολσεβίκων από τις μάζες, εξαιτίας της πολιτικής του πολεμικού κομμουνισμού και εξαιτίας της διατήρησης του συνόλου σχεδόν της τσαρικής υπαλληλίας στο σοβιετικό κρατικό μηχανισμό, ο κοινωνικοοικονομικός λόγος ήταν η καταστροφή της μεγάλης βιομηχανίας από τις συνεχείς πολεμικές επιχειρήσεις και, συνεπώς, η μεγάλη αποσάθρωση και η ταξική έκπτωση του κοινωνικού στηρίγματος των μπολσεβίκων, του κοινωνικού υποκειμένου της σοσιαλιστικής επανάστασης, η συρρίκνωση και η αποταξικοποίηση του βιομηχανικού προλεταριάτου.

Η Έλλη Παππά χρησιμοποιεί τους όρους βιομηχανικό προλεταριάτο και εργατική τάξη ως ταυτόσημες, ως λέξεις που έχουν την ίδια σημασία, όπως συμβαίνει για παράδειγμα με τις λέξεις καλαμπόκι και αραποσίτι. Ίσως γι' αυτό περιπίπτει σε μίαν ανεπίτρεπτη ανακρίβεια και βάζει το Λένιν να ισχυρίζεται ότι *ύστερα από την επανάσταση και τον εμφύλιο πόλεμο, εργατική τάξη πια δεν υπήρχε, κι ότι τη δικτατορία του προλεταριάτου την ασκούσε δικαιωματικά το Κόμμα – που συγκέντρωνε τα καλύτερα παιδιά της εργατικής τάξης*²⁵. Ο Λένιν όμως ποτέ δε διατύπωσε αυτόν τον τερατώδη και ανυπόστατο ισχυρισμό για μετεπαναστατική και μετεμφυλιακή εξαφάνιση της εργατικής τάξης και για υποκατάσταση της εργατικής τάξης από το μπολσεβίκικο κόμμα, που ελαφρά τη καρδιά του αποδίδει η Έλλη Παππά. Και δω δυστυχώς αληθεύει ξανά η λαϊκή παροιμία ``άλλα λέει η θεία μου - κι άλλα ακούν τ' αυτιά μου``. Άλλα γράφει ο Βλαδίμηρος και άλλα διαβάζει ή καταλαβαίνει η δοκιμιογράφος μας.

Το κείμενο στο οποίο φέρεται ο Λένιν να διατυπώνει τα όσα φοβερά και τρομερά του καταμαρτυρεί η Έλλη Παππά είναι το `Νέοι καιροί, παλιά λάθη με νέα μορφή`. Όποιος μπει στον κόπο να ανατρέξει σε αυτό, θα διαπιστώσει με τα ίδια του τα μάτια ότι ο Λένιν δεν κάνει λόγο για μετεπαναστατική και μετεμφυλιακή ανυπαρξία της εργατικής τάξης, αλλά για έκπτωση, για ξεπεσμό ενός μεγάλου μέρους της εργατικής τάξης από την ταξική της θέση²⁶. Αν συνεχίσει την έρευνά του και θελήσει να καθορίσει ποιο είναι αυτό το τμήμα της εργατικής τάξης που ξέπεσε από την ταξική του θέση, μπορεί να ανατρέξει στην Εισήγηση στο Συνέδριο των Επιτρόπων Πολιτικής Διαφώτισης, όπου ο Λένιν διαπιστώνει ψυχρά και αντικειμενικά αυτό το γεγονός που διαπιστώνουν όλοι οι μελετητές της σοβιετικής ιστορίας, ανεξάρτητα από την ιδεολογική τους ένταξη. Διαπιστώνει δηλ. ότι το βιομηχανικό προλεταριάτο *στη χώρα μας από τον πόλεμο και την απίστευτη καταστροφή και την ερήμωση αποταξικοποιήθηκε δηλ. ξέφυγε από την ταξική του τροχιά και έπαψε να υπάρχει σαν προλεταριάτο. Προλεταριάτο λέγεται η τάξη που ασχολείται*

*με την παραγωγή των υλικών αγαθών στις επιχειρήσεις της μεγάλης καπιταλιστικής βιομηχανίας. Αφού η μεγάλη καπιταλιστική βιομηχανία έχει καταστραφεί, αφού οι φάμπρικές και τα εργοστάσια έχουν σταματήσει, προλεταριάτο δεν υπάρχει. Τυπικά κάποτε θεωρούνταν προλεταριάτο, μα δεν ήταν συνδεδεμένο με οικονομικές ρίζες...'*²⁷

Είναι δικαίωμα της Έλλης Παππά να έχει τη δική της γνώμη για τα γεγονότα. Να θεωρεί π.χ. ότι οι βιομήχανοι παραμένουν βιομήχανοι, ακόμα και όταν η βιομηχανία τους χρεωκοπήσει' ότι οι τραπεζίτες παραμένουν τραπεζίτες, ακόμα και όταν έχουν χάσει την τραπεζά τους' ότι οι προλετάριοι παραμένουν προλετάριοι, ακόμα και όταν δεν εργάζονται στην κατεστραμμένη πια βιομηχανία τους, αλλά στο οικογενειακό τους κτήμα ή σε μια δημόσια υπηρεσία ή είναι χρόνια άνεργοι και επιβιώνουν με δουλειές του ποδαριού και λίγη μαύρη αγορά.. Όλους αυτούς έχει το δικαίωμα να τους προσφωνεί βιομηχάνους, τραπεζίτες και προλετάρους αντίστοιχα, όπως οι άνθρωποι που έχουν καλούς τρόπους προσφωνούν υπουργούς όλους όσους χρημάτισαν κάποτε υπουργοί και υφυπουργοί. Μπορεί μάλιστα να θεμελιώσει και φιλοσοφικά τη γνώμη της, επικαλούμενη κάποια αναλλοίωτη ουσία που υπάρχει μέσα σε κάθε άτομο και κάνει το βιομήχανο βιομήχανο, τον τραπεζίτη τραπεζίτη, τον υπουργό υπουργό και τον προλετάριο προλετάριο. Αλλά τότε τι τις θέλει τις εκκλήσεις και τις επικλήσεις στον αδιόρθωτο Μαρξ που θεωρεί ότι η ουσία του ανθρώπου (άρα και η ουσία του προλετάριου) δεν είναι αφαίρεση ενυπάρχουσα σε κάθε μεμονωμένο άτομο, αλλά η δραστικά ιεραρχημένη ολότητα (das Ensemble = die wirkungsvoll gruppierte Gesamtheit, κατά το έγκυρο Duden) των κοινωνικών σχέσεων που αυτοκαθορίζονται (σε τελευταία ανάλυση βέβαια, αλλά πάντως αυτοκαθορίζονται) από τις παραγωγικές σχέσεις μέσα στις οποίες εντάσσονται τα άτομα;

Δεν έχει όμως το δικαίωμα ούτε η Έλλη Παππά ούτε κανένας άλλος να μην αποδίδει ορθά, να διαστρεβλώνει τις γνώμες των άλλων για τα ιστορικά γεγονότα. Όσο για τη διασκεδαστική προσπάθειά της να αρνηθεί την ύπαρξη αυτού καθεαυτού του γεγονότος της αποταξικοποίησης του ρωσικού προλεταριάτου το 1921, προβάλλοντας τον ατυχή ισχυρισμό ότι η αποταξικοποίηση αυτή του ρωσικού προλεταριάτου ήταν ένα σόφισμα του Λένιν,²⁸ αυτό πια είναι στρουθοκαμηλισμός- ένα σπορ στο οποίο λίγο πολύ έχει διαπρέψει όλη η σταλινική και σταλινογενής αριστερά, που ό,τι μικρόμαθε δεν εννοεί να το μεγαλοξεχάσει.

Όποιος, όμως, δε θήτεψε στην ψυχοβγαλτική εριστική διαλεκτική της εθνικιστικής αριστεράς και έχει στοιχειώδη λογική ικανότητα να κρίνει, θα μπει πρώτα πρώτα στον κόπο ν' ανοίξει μερικές έγκυρες ιστορίες που αναφέρονται στη Σοβιετική Ένωση αυτής της εποχής. Και αβίαστα θα διαπιστώσει ότι τα στοιχεία όλων αυτών των έγκυρων ιστορικών εγχειριδίων συγκλίνουν στην παρακάτω ζοφερή εικόνα: μετά τον εμφύλιο *η βιομηχανία ήταν σε πλήρη διά-*

λυση. Η παραγωγή της είχε καταρακυλήσει στο ένα εβδομο της προπολεμικής της απόδοσης. Τα περισσότερα εργοστάσια δε λειτουργούσαν, πολλά μεταλλεία και πηγάδια μεταλλείων ήταν κατεστραμμένα και ληλατημένα. Καταστροφική ήταν η κατάσταση της μεταλλουργίας. Η παραγωγή ακατέργαστου σιδήρου ανέρχονταν το έτος 1921 μόνο σε 3 % περίπου της προπολεμικής παραγωγής. Τα αποθέματα σε μέταλλο και βιομηχανικά προϊόντα είχαν εξαντληθεί²⁹ ...Τον Ιούνιο του 1920 πάνω από το 60% των ατμομηχανών ήταν χαλασμένες (αρχές του 1917 16,5 %). Από αυτή την αιτία όλο και περισσότερα εργοστάσια, χωρίς πρώτες ύλες και καύσιμα, υποχρεώθηκαν να κλείσουν. Και η μεγάλη βιομηχανία το 1920 παρήγαγε πια μόνο το 18% του προπολεμικού της όγκου (1917 77%).³⁰

Αφού διασταύρωνε ότι η καταστροφή τη βιομηχανίας, και ιδιαίτερα της μεγάλης βιομηχανίας,(εργοστάσια, ορυχεία , μεταφορές) ήταν γεγονός εξακριβωμένο και αναμφισβήτητο, κάθε φιλομαθής άνθρωπος με τη στοιχειώδη λογική ικανότητα να κρίνει, θα άνοιγε το Κομμουνιστικό Μανιφέστο και θα διαπίστωνε ότι ο Ένγκελς ονομάζει προλεταριάτο την τάξη των σύγχρονων μισθωτών εργατών που, επειδή δεν έχουν μέσα παραγωγής, είναι αναγκασμένοι να πουλούν την εργατική τους δύναμη, για να μπορούν να ζήσουν.³¹ Και επειδή για έναν άνθρωπο με κρίση τίποτε δεν είναι αυτονόητο, ο φιλέρευνος φίλος μας θα προβληματιζονταν με το επίθετο 'σύγχρονων' που προσδιορίζει το ονοματικό σύνολο 'μισθωτών εργατών'. Και μετά από μια ενδελεχή ανάγνωση του κεφαλαίου 'Αστοί και Προλετάριοι' θα κατέληγε στο συμπέρασμα ότι ,όπως και για το Λένιν, έτσι και για το Μαρξ, *σύγχρονος μισθωτός εργάτης είναι ο εργάτης που εργάζεται όχι στο μικρό εργαστήρι του πατριαρχικού μάστορα αλλά στο μεγάλο εργοστάσιο του μεγάλου καπιταλιστή.*³² Και αφού στη Ρωσία του 1920/1921 τα περισσότερα μεγάλα εργοστάσια και το σημαντικότερο μέρος της μεγάλης βιομηχανίας δε λειτουργούσαν, τότε δεν υπήρχε και αριθμητικά αξιόλογο ενεργεία προλεταριάτο. Φυσικά υπήρχε η προβιομηχανική εργατική τάξη (οι εργάτες γης πιθανώς, οι τεχνίτες της οικοδομής, οι εργάτες της βιοτεχνίας κλπ.). Η προβιομηχανική, όμως, εργατική τάξη μόνη της, χωρίς το βιομηχανικό προλεταριάτο, δεν είναι επαναστατική αλλά μεταρρυθμιστική, όπως έχουμε παραπάνω εξηγήσει..

Στη Ρωσία του 1921 υπήρχαν επίσης και οι δυνάμει προλετάριοι που δούλευαν παλιότερα στη μεγάλη βιομηχανία και ή ήταν άνεργοι ή είχαν επιστρέψει στο χωριό τους για να πάρουν το μερίδιό τους από τη δημευμένη γη των τσιφλικάδων ή υπηρετούσαν στον Κόκκινο Στρατό κλπ. Αυτούς τους βιομηχανικούς εργάτες που έπαψαν πια να είναι εργάτες , και ακόμα και αν το θέλανε δε μπορούσαν πια ξαναγίνουν σύντομα εργάτες, γιατί τα εργοστάσιά τους ,τα τρένα τους, τα ορυχεία τους είχαν καταστραφεί και δεν ήταν δυνατόν να τεθούν γρήγορα ξανά σε λειτουργία , αυτούς τους εργάτες (που εμείς τους αποκαλέσαμε επί το αριστοτελικότερον δυνάμει προλετάριους) ο Λένιν τους

ονόμαζε αποταξικοποιημένους, χωρίς να πάψει ποτέ όμως να τους συνυπολογίζει και αυτούς, μαζί με το κομμουνιστικό κόμμα, μέσα στις πραγματικές αλλά εξαντλημένες από την ένταση της ταξικής πάλης δυνάμεις της ρωσικής εργατικής τάξης.³³ Όσο για τους εξυπνακιδισμούς του στυλ πώς είναι δυνατόν οι καλύτεροι εκπρόσωποι του ανύπαρκτου ωστόσο προλεταριάτου να κυβερνούν τη Ρωσία,³⁴ έχουμε τη γνώμη ότι είναι χαρακτηριστικοί του χυδαίου μαρξιστή που κρύβει μέσα του κάθε αριστερός εθνικιστής, ο οποίος νομίζει ότι η ιδεολογική αντιπροσώπευση της εργατικής τάξης είναι φυτό τρεφόμενο αποκλειστικά από εθνικές, ντόπιες κι όχι όποιες κι όποιες, ρίζες, και ότι μεταξύ του εποικοδομηματος και της οικονομικής βάσης ενός εθνικού κοινωνικού σχηματισμού υπάρχει απόλυτος συγχρονισμός και αυτοματισμός, ενώ κάθε υστέρηση ή προδρομή του εποικοδομηματος έναντι της οικονομικής βάσης τιμωρείται αυστηρώς και δια ροπάλου³⁵. Και όμως αυτή ακριβώς η χρονική υστέρηση και η πολιτική προδρομή στην κίνηση του πολιτικού εποικοδομηματος της Ρωσίας που παρέμενε προλεταριακό μέσα σε μια κατεστραμμένη μικραγροτική χώρα, παρά τις γραφειοκρατικές του στρεβλώσεις και παρά την αποσάθρωση της κοινωνικής του βάσης, παρά δηλ. την αποταξικοποίηση μεγάλου μέρους του προλεταριάτου, αυτή η αναντιστοιχία του σοβιετικού πολιτικού εποικοδομηματος έναντι της δεσπόζουσας στην οικονομική βάση μικρής αγροτικής παραγωγής, ήταν η μεγάλη ελπίδα της Ρωσίας και της προλεταριακής επανάστασης. Κατά τα άλλα, θα παρακαλέσουμε την Έλλη Παππά, αντί να υιοθετεί με καθυστέρηση δεκαετιών τα ρετρό του αστικού ιδεολογικού συρμού, να πραγματοποιήσει κάποτε αυτή την αναγγελθείσα και μηδέποτε πραγματωθείσα επιστροφή στο Μαρξ, να εντρυφήσει λίγο στη 18η Μπρυμέρ του Λουδοβίκου Βοναπάρτη και ειδικά πάνω στην κατά Μαρξ σχέση των πολιτικών και φιλολογικών εκπροσώπων των τάξεων προς την τάξη που εκπροσωπούν.³⁶ Και τότε, ίσως συνειδητοποιήσει ότι και η ίδια δεν ξεπέρασε ποτέ το στενό εθνικό ορίζοντα των δεμένων κυρίως με την τοπική και την εθνική αγορά μικροαστών και προβιομηχανικών εργατών.

Τότε ίσως συνειδητοποιήσει, επίσης, ότι η εθνικιστική γραφειοκρατική εκτροπή στη νεαρή Σοβιετική Ένωση δεν ήταν νομοτελειακή. Αυτή η εκτροπή κατέστη δυνατή από τη μια λόγω της προσωρινής εξάντλησης του βιομηχανικού προλεταριάτου από τον πόλεμο και από την άλλη λόγω των θεωρητικών ανεπαρκειών των επιγόνων του Λένιν που, παρά τους τελετουργικούς όρκους πίστης στο μεγάλο ηγέτη της επανάστασης, δεν υιοθέτησαν ποτέ ως στρατηγική τους το μετά την Κροστάνδη πολιτικό πρόγραμμα του Λένιν για την οικοδόμηση του σοσιαλισμού σε μία μικραγροτική χώρα, αλλά το αποδέχτηκαν με κρύα καρδιά και το εφάρμοσαν κουτσά στραβά ως έναν τακτικό ελιγμό ικανό να τους σώσει από τη δίκαιη λαϊκή εξέγερση και να τους συμφιλιώσει με την κοινωνία που έβραζε από εύλογο μίσος εναντίον του πολεμικού κομμουνισμού. Γι' αυτό διολίσθησαν στην αντιδραστική ουτοπία του

εθνικού σοσιαλισμού και επέστρεψαν στα μολωχτά στις θεωρητικά καταδικασμένες πρακτικές του πολεμικού κομμουνισμού- μιας έννοιας που για μας παραμένει προβληματική, γιατί τη διαμόρφωσε εκ των υστέρων η απολογητική τάση των μπολσεβίκων.

Τότε ίσως επίσης συνειδητοποιήσει ότι το Κόμμα που υιοθέτησε τις μεθόδους του Ηγεμόνα (και όχι του Μακιαβέλι) και του Νετσάγιεφ ήταν το κόμμα που προέκυψε μετά τη γονυπετή ανταρσία της γραφειοκρατίας εναντίον του Λένιν, μετά το πέταμα των οργανωτικών αρχών του Λένιν στον κάλαθο των αχρήστων, μετά την εξόντωση των δεκάδων χιλιάδων κομμουνιστών που πραγματοποίησαν την οκτωβριανή επανάσταση και έμεναν σε μεγάλο βαθμό πιστοί στα ιδανικά της, μετά την αντικατάσταση των εσωκομματικών Φύλλων Διαλόγου της εποχής του Λένιν από καταλόγους προγραμμένων διαφωνού- ντων της Αριστερής Αντιπολίτευσης της εποχής του Στάλιν. Τα αισθήματα ενοχής του Αγαθούλη που υπηρέτησε από υψηλές στελεχικές θέσεις ένα τέτοιο πολιτικό κτήνος δε δικαιολογούν την προσπάθεια θεωρητικής σπίλω- σης ενός πολιτικού ανδρός με το ανάστημα του Λένιν, ο οποίος δε φέρει την ευθύνη που του αποδίδεται για την ασύδοτη γραφειοκρατία της Σοβιετικής Ένωσης, αφού δεν υλοποιήθηκε η δική του πολιτική για την οικοδόμηση του σοσιαλισμού, για την περιφρούρηση του εύθραυστου προλεταριακού χαρα- κτήρα του κόμματος και την μετεπαναστατική οικοδόμηση ενός απαλλαγμέ- νου από την περιττή γραφειοκρατία κρατικού μηχανισμού.

Z

Δεν υπάρχει τίποτε το μυστηριώδες στην άλωση του μπολσεβίκικου κόμμα- τος από τους πατενταρισμένους γραφειοκράτες, τους αριβίστες, τους καριε- ρίστες και τους καιροσκόπους χειροκροτητές του Στάλιν, στη μετεπαναστα- τική και μετεμφυλιακή Ρωσία. Μέσα σε ένα κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον κατάρρευσης της μεγάλης βιομηχανίας, αποταξικοποίησης του βιομηχανικού προλεταριάτου, κούρασης και εξάντλησης των δυνάμεων της εργατικής τάξης, γραφειοκρατικών παραμορφώσεων του εργατικού κράτους, αρκούσε η πλειοψηφία της κομματικής ηγεσίας να αντιστρέψει τους κανόνες του Λένιν για τη διαγραφή από το- και την εγγραφή στο κόμμα, για να νιΐξει μέσα σε μια θάλασσα νέων μελών την ευάριθμη προλεταριακή παλιά φρουρά του κόμματος- όσους από τους 24000 μπολσεβίκους των αρχών του 1917 επέζη- σαν από τις θύελλες της επανάστασης και του εμφύλιου πολέμου. Αυτά τα νέα μέλη στρατολογούνταν μαζικά στο κόμμα από την επομένη του θανάτου του Λένιν, με πρωτοβουλία και υπό τον άγρυπνο οργανωτικό έλεγχο του Γραμματέα του κόμματος, του Ιωσήφ Βησαριόνοβιτς Στάλιν. Όπως ήταν λογικό και αναμενόμενο, ένα μεγάλο μέρος από αυτά τα νέα μέλη, η συντρι- πτική τους ίσως πλειοψηφία, προσχωρούσαν στον αδιαμφισβήτητο πια νέο

κυρίαρχο, στο κυβερνών κομμουνιστικό κόμμα, όχι από άδολο επαναστατικό ενθουσιασμό αλλά από ιδιοτελή κυνικό υπολογισμό για ευδόκιμη σταδιοδρομία και άλλα ατομικά τους οφέλη, που μόνο ο διαρκής συγχρωτισμός με την εξουσία και η προνομιακή αυθαίρετη νομή και άσκηση της διοίκησης τα προσφέρει και τα εξασφαλίζει. Αν κοντά σ' αυτά βοηθούσαν και στην πρόοδο του σοσιαλισμού, αυτό δεν τους 'χαλούσε' βέβαια. Αν όμως η πρόοδος του σοσιαλισμού απαιτούσε να θυσιαστεί η βολή τους και η σταδιοδρομία τους, τόσο το χειρότερο για το σοσιαλισμό ή, καλύτερα, τόσο το χειρότερο γι' αυτόν που με τις 'παράλογες' απαιτήσεις του για την πρόοδο του σοσιαλισμού σκότιζε τους ίδιους και δημιουργούσε προβλήματα στον προϊστάμενό τους.

Ο Λένιν όμως, εφαρμόζε την αντίθετη οργανωτική πολιτική: με μεγάλη ευκολία απαιτούσε και οργάνωνε μαζικές διαγραφές, μαζικές εκκαθαρίσεις του κυβερνώντος κόμματος από τα ταλαντευόμενα, διεφθαρμένα κλπ. μέλη του, με ανοιχτές μάλιστα κομματικές διαδικασίες στις οποίες συμμετείχαν με δικαίωμα λόγου και καταγγελίας και οι αδυσώπητες εξωκομματικές μάζες. Και, μετά τον εμφύλιο, με μεγάλη δυσκολία, με ταξική απαιτητικότητα, με προνοητική αυστηρότητα, επέτρεπε μόνον ατομικές εγγραφές νέων μελών, ύστερα από μακρόχρονη και σκληρή δοκιμασία των υποψηφίων.³⁷

Η μοναδική, αν δεν κάνω λάθος, φορά που ο Λένιν επέτρεψε τη μαζική είσοδο νέων μελών στο κόμμα, ήταν το φθινόπωρο του 1919, όταν ο εμφύλιος είχε πάρει δυσμενέστατη για την επανάσταση τροπή. Τότε, η είσοδος στο κόμμα των μπολσεβίκων ισοδυναμούσε, κατά πάσα πιθανότητα, με αυτοκτονία, αφού η αντεπανάσταση θριάμβευε σε όλα τα μέτωπα και οι ώρες του σοβιετικού καθεστώτος και των μπολσεβίκων φαίνονταν να είναι μετρημένες.³⁸ Αντίθετα, μετά τον εμφύλιο, ο Λένιν θεωρούσε υπερβολικό τον αριθμό των 528000 μελών που απέμειναν στο κόμμα μετά την πρώτη μαζική εκκαθάρισή του από το ένα τέταρτο περίπου των μελών του. Και απαιτούσε μια νέα μαζική εκκαθάριση του κόμματος, που θα διέγραφε άλλα εκατό με διακόσιες χιλιάδες μέλη του, για να αυξήσει το ειδικό βάρος της παλιάς φρουράς μέσα στη σύνθεση του κόμματος και να εξασφαλίσει μεγαλύτερες οργανωτικές εγγυήσεις για τη διαφύλαξη του εύθραυστου προλεταριακού του χαρακτήρα.

Ανιχνεύοντας αυθαίρετα και επιλεκτικά τις αιτίες γέννησης του σταλινισμού ως το απώτατο παρελθόν της ανθρωπότητας και ως τους γεωγραφικούς αντιποδες της Ρωσίας, την Ιταλία του Γκράμσι, γενικεύοντας τις ευθύνες για την επικράτηση του σταλινισμού, επιρρίπτοντάς τες επί δικαίων και αδίκων, αρνούμενη να κατονομάσει την κοινωνική ρίζα του σταλινισμού και των παραγώγων του, του εγκάρδιου χρουστσωφισμού, του στυφού μπρεζνιεφισμού, του πανηγυρτζιδίκου γκορμπατσωφισμού, του μαφιόζικου γιελτσινισμού κλπ., η Έλλη Παππά μπορεί και κατατροπώνει την αστυνομική αντίλη-

ψη της ιστορίας που επιστρατεύει το Κ.Κ.Ε., όταν αποδίδει σε προδότες και σε προδοσίες την καπιταλιστική παλινόρθωση στην Ανατολική Ευρώπη. Ωστόσο, παρά το απεγνωσμένο υψηλό ηθικό πάθος που χαρακτηρίζει τα γραφτά της για το τραυματικό αυτό θέμα, οι σχετικές θεωρητικές της παρεμβάσεις είναι διάτρητες και ανεπαρκέστατες από λογική, ιστορική και θεωρητική άποψη. Μολονότι μας υπόσχεται μια υστορικοϋλιστική ερμηνεία της ανόδου και της πτώσης του "υπαρκτού σοσιαλισμού", αυτό απομένει μια ιδεολογική της φαντασίωση, γιατί στην πράξη είτε παρανοεί είτε αποσιωπά είτε παρακάμπτει τις απόψεις του Μαρξ και τραβάει προς τον ιδεαλισμό και το νεοχγκελιανισμό. Και έτσι, οι ιδεολογικές της παρεμβάσεις είναι όχι μόνον ακατάλληλες να αντιμετωπίσουν την ανακάμπουσα πολιτική δικαίωση του σταλινισμού ως αναγκαίου και μικρότερου κακού αλλά και προετοιμάζουν τον αναγνώστη για την επικράτηση παρόμοιων απολογητικών θεωριών.

Έλλη Παππά: "Τα τέλη του 20ου αιώνα διάλεξε η Ιστορία για να θέσει το πιο δύσκολο, ή το πιο σκληρό πρόβλημά της κλπ." Μαρξ: "Η ιστορία δεν κάνει τίποτε...Ο άνθρωπος είναι που τα κάνει όλα...Η ιστορία δεν είναι παρά η δραστηριότητα του ανθρώπου, που επιδιώκει τους σκοπούς του."³⁹ Αλλά το ποιοι άνθρωποι, με τη μαρξική έννοια το ποια κοινωνικά στρώματα ή τάξεις, δημιούργησαν τον "υπαρκτό σοσιαλισμό," η Παππά το αφήνει αδιευκρίνιστο. Ή καλύτερα το διευκρινίζει επικαλούμενη μόνον την κακοποιό δράση ορισμένων μεγάλων ανδρών και την κακοποιό επίδραση ορισμένων δαιμονικών ιδεών.

Εάν ο αναγνώστης των δοκιμίων της Έλλης Παππά είναι αρκετά οξυδερκής και φιλοσοφικά επαρκής, θα ανακεφαλαιώσει τη βίβλο γενέσεως του σταλινισμού που του προσφέρει η συγγραφέας: η κακοδοξία του Μακιαβέλι εγέννησεν την κακοδοξία του Μπακούνιν, η κακοδοξία του Μπακούνιν εγέννησεν την κακοδοξία του Νετσάγεφ, η κακοδοξία του Νετσάγεφ εγέννησεν την κακοδοξία του Πιοτρ Τκατσόφ, η κακοδοξία του Πιοτρ Τκατσόφ εγέννησεν την κακοδοξία του Λένιν και η κακοδοξία του Λένιν εγέννησεν την κακοδοξία του Στάλιν, που εμπλουτίστηκε και με την κακοδοξία του Πλάτωνος. Και αφού ο φιλοσοφημένος αναγνώστης μας θυμηθεί κι αυτός τον Πλεχάνοφ του, που υποστήριζε ότι οι Γάλλοι *υλιστές πήραν μια καθαρά ιδεαλιστική θέση ότι οι δοξασίες κυβερνάνε τον κόσμο*,⁴⁰ θα καταλάβει βέβαια ότι και οι κακοδοξίες είναι απλώς λαθεμένες δοξασίες και ότι η Έλλη Παππά του προσφέρει μιαν ιδεαλιστική, φαταλιστική μάλιστα, ερμηνεία των λόγων για τους οποίους απέτυχε η οικοδόμηση του σοσιαλισμού στη Ρωσία.

Η Έλλη Παππά έχει επίσης φροντίσει να κρατήσει τους αναγνώστες της μακριά από τις μαρξικές αναλύσεις που δίνουν το θεωρητικό κλειδί για την κατανόηση του εθνικού γραφειοκρατικού σοσιαλισμού ως μίας σύγχρονης μορφής βοναπαρτισμού. Πουθενά στα σχετικά με το σταλινισμό βιβλία της δε γίνεται λόγος για το βοναπαρτισμό, για τη δυνατότητα του κράτους να

αυτονομηθεί για δικό του λογαριασμό από τις αλληλοεξισορροπούμενες τάξεις μιας κοινωνίας, για την ικανότητα του αυτονομημένου κρατικού μηχανισμού να ελίσσεται ανάμεσα σε αυτές τις κοινωνικές τάξεις, στρέφοντας τη μια εναντίον της άλλης, ευνοώντας και χτυπώντας πότε τη μια και πότε την άλλη, απειλώντας τες όλες με εκμηδένιση προς ίδιον όφελος.⁴¹ Έτσι, ο Αγαθούλης αναγνώστης που θα εμπιστευτεί την ανάλυση της Παππά, μένει χωρίς το μαρξικό μίτο της Αριάδνης που θα τον βοηθήσει από τη μια να μη χαθεί μέσα στο λαβύρινθο των σχετικών γεγονότων και από την άλλη να τα ερμηνεύσει με απαιτήσεις θεωρητικής επάρκειας.

Ακριβώς τώρα ο απληροφόρητος αναγνώστης μας είναι ώριμος να συναντήσει τον Περικλή Παυλίδη και τη σοφολογιότατη απολογία του εθνικού γραφειοκρατικού σοσιαλισμού που έχει ο τελευταίος εκπονήσει,⁴² ακολουθώντας και απλουστεύοντας το Βαζιούλιν, ένα σημαντικό σοβιετικό μαρξιστή φιλόσοφο, με κάποια κλίση όμως προς έναν τεχνολογικό ντετερμινισμό της ιστορίας και του σοσιαλισμού, και θιασώτη της σταλινικής κωδικοποίησης των τρόπων παραγωγής. Όλο το σχετικό βιβλίο του Παυλίδη στηρίζεται στο σόφισμα που λέγεται ετεροζήτηση ή άγνοια ελέγχου. Υποκαθιστά το πρόβλημα του πώς η γραφειοκρατία έγινε ο δεσπότης και ο απόλυτος κύριος της σοβιετικής κοινωνίας καθυποτάσσοντας και την εργατική τάξη και την αγροτιά, με το πρόβλημα της τεχνολογικής ρίζας του σοβιετικού γραφειοκρατισμού και γενικότερα με το πρόβλημα της τεχνολογικής ρίζας του γραφειοκρατισμού στο σοσιαλισμό. Μαζί με όλη τη σταλινογενή αριστερά, ο Παυλίδης και ο Βαζιούλιν θεωρεί το μακαρίτη υπαρκτό σοσιαλισμό πρώιμο αλλά επιστημονικό σοσιαλισμό, κάτι σαν εφταμηνίτικο ατροφικό μωρό που από ανεπάρκεια της παραμάνας πολιτικής γραφειοκρατίας έπαθε αναρρόφηση και απεβίωσε. Αλλά, μας διαβεβαιώνουν, δε θα πρέπει να ανησυχούμε, γιατί η μήτρα της ιστορίας παραμένει ακόμα γόνιμη. Οι μελλοντικές όψιμες σοσιαλιστικές επαναστάσεις θα επισυμβούν επί ομόλογης αυτοματοποιημένης τεχνικής βάσεως και γι' αυτό η γραφειοκρατία θα είναι αμελητέα ποσότης και η παιδική θνησιμότητα των όψιμων σοσιαλιστικών επαναστάσεων αναμένεται να είναι μηδαμινή! Μετά από αυτή την ένεση της ολίγον μυστήριας και εσχατολογικής για μας θεωρητικής αισιοδοξίας, που μεταμορφώνει σε κατ' εξοχήν τεχνολογικά προβλήματα όλα τα πολιτικά προβλήματα που έθεσε η νίκη της εθνικιστικής γραφειοκρατίας επί της σοβιετικής κοινωνίας, επί του κόμματος του προλεταριάτου και επί του ίδιου του σοβιετικού προλεταριάτου, ο ταλαίπωρος αναγνώστης του είναι μάλλον έτοιμος να ενταχθεί στο ΠΑΜΕ και να αρχίσει να κινείται ξανά μέσα στο φαύλο κύκλο του αριστερού μενσεβικοσταλινικού μαρξίζοντος εθνικισμού.

Όσο για μας, ας μας επιτραπεί να εκφράσουμε την πεποίθησή μας ότι η δυνατότητα μιας νέας γραφειοκρατικής εθνικιστικής εκτροπής παραμένει πραγματική και σε ένα μελλοντικό κύμα προλεταριακών επαναστάσεων. Τέτοιες επα-

ναστάσεις θα πρέπει να αναμένονται στον τρίτο και στον πρώην δεύτερο κόσμο, καθώς και σε χώρες του πρώτου κόσμου που θα αντιμετωπίσουν το φάσμα της απότομης υποβάθμισής τους από τις επιχειρούμενες ανατροπές στην ιεραρχία της ιμπεριαλιστικής αλυσίδας. Το συμπτωματικό δεν είναι αναίτιο. Παρόμοιες αιτίες οδηγούν σε παρόμοια αποτελέσματα. Η οξυτάτη ταξική πάλη μπορεί παντού να εξασθενήσει τις πραγματικές δυνάμεις του πραγματικού προλεταριάτου. Οι γραφειοκρατικές παραμορφώσεις του εργατικού κράτους είναι παντού δυνατές- και στις αναπτυγμένες κεφαλαιοκρατικές χώρες με τον κρατικιστικό μυστικισμό τους και την αιωνόβια πια παράδοση των αυταρχικών κρατικομονωπολιακών θεσμών τους, και στις υπό ανάπτυξη χώρες με τα εκατομμύρια αναλφάβητους εργαζόμενους και την εθισμένη στο μπαξίσι, στη διαφθορά, στην κλεψιά και στην κομπίνια γραφειοκρατία τους. Ο γιος της σκύλας πέθανε, αλλά η κοινωνική και η ιδεολογική μήτρα που τους γέννησε και τους δύο παραμένει ακόμα γόνιμη.

Δίχως την κατάλληλη ιδεολογικοπολιτική θωράκιση(που σε σημαντικό βαθμό μπορεί να αντληθεί σε σχετικά επεξεργασμένη μορφή από το μαρξικό Έμφύλιο Πόλεμο στη Γαλλία, από το ύστερο κυρίως έργο του Λένιν, από το αντιγραφειοκρατικό έργο του Τρότσκι, από τον πολιτειακό προβληματισμό του Γκράμσι κλπ), και δίχως μια περαιτέρω ανάπτυξη της αντιγραφειοκρατικής θεωρίας και πολιτικής του προλεταριάτου, και η επανάσταση θα αργοπορεί και οδυνηρότατες εκπλήξεις θα βιώσουμε, όταν διαπιστώσουμε πως ο Στάλιν και ο Βισίνσκι έχουν μια εκπληκτική δύναμη να μετεμψυχώνονται, όσο υπάρχει η απαραίτητη γι' αυτό κοινωνικοοικονομική βάση. Η αντιγραφειοκρατική πολιτική, λοιπόν, πρέπει να ξεκινήσει από τον καπιταλισμό, από την έμπρακτη σύγκρουση με τις απόψεις και τις πρακτικές που εξωραΐζουν τον ταξικό ρόλο της αστικής γραφειοκρατίας, του αστικού κράτους πρόνοιας και δικαίου, που εξιδανικεύουν το ρόλο της εργατικής γραφειοκρατίας στην επανάσταση και την οικοδόμηση του σοσιαλισμού, τις σταλινικές πρακτικές και αντιλήψεις για το κόμμα της εργατικής τάξης, για το πρόγραμμα της σοσιαλιστικής οικοδόμησης κοκ.

Γι' αυτό είμαστε αντίθετοι με την ψυχαναγκαστική επιστροφή στο Μαρξ. Δεν είμαστε διατεθειμένοι να πραγματοποιήσουμε βολонταριστικά άλματα προς τα μπρος, άλματα πάνω από τη Ρόδο, πάνω από την παροιμιώδη αυτή νήσο που συμβολίζει την πραγματικότητα της παρούσας ιστορικής στιγμής. Δεν είμαστε επίσης διατεθειμένοι να αναλωθούμε σε δήθεν επαναστατικό επιτόπιο τροχάδην και βήμα σημειωτόν. Αλλά, πάνω απ' όλα, δεν είμαστε διατεθειμένοι να κάνουμε βολонταριστικά άλματα πάνω από τη Ρόδο προς τα πίσω. Δε θα μιμηθούμε τον Πλεχάνοφ που ζούσε στη Ρωσία της δεύτερης βιομηχανικής επανάστασης, στη Ρωσία της εποχής του ιμπεριαλισμού και του μονοπωλιακού καπιταλισμού και μολαταύτα περίμενε να ορθωθεί μπροστά του μια αστική τάξη εφάμιλλη σε επαναστατικότητα με τη γαλλική αστική

τάξη της εποχής της μεγάλης γαλλικής επανάστασης, που ήταν ταυτόχρονα η εποχή της πρώτης βιομηχανικής επανάστασης, του λυκόφωτος της μανου-φακτούρας και του λυκαυγούς του βιομηχανικού καπιταλισμού και του ελεύθερου ανταγωνισμού. (Αν και χωρίς τους γιακωβίνους και τους αβράκωτους στη συνταγματική μοναρχία θα ξέμενε και αυτή) Δε θα επιστρέψουμε από την εποχή της τρίτης βιομηχανικής επανάστασης, από την εποχή του ύστερου ιμπεριαλισμού και της χρηματιστηριακής παγκοσμιοποίησης στην εποχή της δεύτερης βιομηχανικής επανάστασης, στην εποχή του περάσματος από τον καπιταλισμό του ελεύθερου ανταγωνισμού στο μονοπωλιακό καπιταλισμό, στην εποχή του υπερώριμου Μαρξ. *Δις εις τον αυτόν ποταμόν ουκ αν εμβαιίης.* Η μαρξική θεωρία, όπως αναπτύχθηκε δημιουργικά και στο έργο του Λένιν, είναι που χρειάζεται περαπέρα ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό, ώστε να ξαναγίνει μια επαναστατική θεωρία ικανή να βοηθήσει το σύγχρονο προλεταριάτο να ανταποκριθεί με επάρκεια στις επαναστατικές προκλήσεις και καταστάσεις, που ήδη παράγει η εποχή μας.

Το άλμα μας θα το κάνουμε λοιπόν πάνω στη Ρόδο, πάνω στην παρούσα ιστορική στιγμή. Και δω, ελπίζουμε ν' αξιωθούμε ν' αναγνωρίσουμε τη Vernunft, την ανανεωμένη, εμπλουτισμένη και επαρκή επαναστατική θεωρία και πράξη, *ως ρόδο πολύ και κρίνο που ανθίζει κρυφά.* πάνω στο σταυρό του παρόντος. Δεν εκκινούμε από την *παγερή απελπισία που ομολογεί, ότι σε αυτή τη συγκυρία τα πάει άσκημα ή το πολύ πολύ καλούτσικα, και, επειδή ακριβώς δεν μπορεί να περιμένει τίποτε το καλύτερο, μόνο γι' αυτό μπορεί να συμβιώσει φιλικά με την πραγματικότητα.* Εκκινούμε από τη *θαλπωρή της συμφιλίωσης με την πραγματικότητα, που μας την προσπορίζει* η κατακτημένη ως τώρα γνώση. Αυτή η γνώση στρεβλώνεται και διασύρεται συστηματικά από την Έλλη Παππά. Ακόμα και τώρα, που ο εθνικός γραφειοκρατικός σοσιαλισμός έχει ολοκληρώσει τη διαδικασία διαμόρφωσής του και έχει αυτο-τελειωθεί⁴³ με την επιστροφή στην αφετηρία του, στο μενσεβικισμό και στον υπό παλινόρθωση καπιταλισμό, η εμμονή στον εθνικισμό δεν επιτρέπει στη γλαύκα της Αθηνάς ν' αρχίσει τη νυχτερινή της πτήση προς την ιδεατή, τη θεωρητική επίγνωση του υπαρκτού σοσιαλισμού.

Αν η Έλλη Παππά θέλει πράγματι να συνεισφέρει στην ιδεολογικοπολιτική θωράκιση του εργατικού κινήματος έναντι του σταλινισμού, ας πάψει να διαβάξει το Μαρξ με τους παραμορφωτικούς φακούς του εθνικισμού στα μάτια της. Φυσικά, οι άτυχοι Αγαθούληδες που εισήχθησαν στο μαρξισμό-λενινισμό έχοντας σαν ευαγγέλιο τα *Ζητήματα Λενινισμού* του Στάλιν δεν είναι εύκολο να απαλλαγούν από την καταστροφική για τη μαρξιστική θεωρία επίδραση αυτού του υπεραπλουστευτικού, ατελέστατου και ευήθους κάποτε πνευματικού πονήματος. Και παρά τις αστοχίες της, όμως, τόσα που κατάφερε η ίδια η Έλλη Παππά, λίγα δεν είναι, αν συγκριθούν μάλιστα με την πολιτική και θεωρητική εξαχρείωση πάμπολλων συνομηλίκων της και νεωτέ-

ρων της. Υπάρχει ωστόσο ένας τομέας στον οποίο η θεωρητική προσφορά της Έλλης Παππά θα ήταν πιθανώς απaráμιλλη, αν η συγγραφέας μας παραδειγματιζόταν από το μεγάλο Νικολό Μακιαβέλι και εξέθετε σε ένα βιβλίο κάτι που σίγουρα το κατέχει πολύ καλά: τις αποτελεσματικές εξουσιαστικές τεχνικές της σταλινικής και της σταλινογενούς γραφειοκρατίας. Θα μπορούσε να δώσει σε αυτό το βιβλίο, που θα αποκάλυπτε στα εύπιστα μάτια των μαζών τη διπλή ηθική της σταλινικής και της σταλινογενούς γραφειοκρατίας, τη μορφή διαφωτιστικού μαθήματος προς ένα φέρελπι γραφειοκράτη. Ένα τέτοιο βιβλίο θα γινόταν το βιβλίο των κομμουνιστών της εποχής μας, με την ίδια σημασία που ο *Ηγεμόνας* του Μακιαβέλι έγινε, κατά το Ρουσό, το βιβλίο των δημοκρατών.

Αν όμως είναι πεπεισμένη για την πληρότητα και την ορθότητα των ατυχών θεωρητικών παρεμβάσεων που ήδη επισημίναμε, τότε δε μένει παρά να της αφιερώσουμε ένα φιλοσοφικό απόσπασμα για το οποίο φαίνεται να τρέφουμε και οι δύο μιαν ιδιαίτερη αδυναμία.

Να συλλάβουμε εννοιακά (και όχι με παρομοιώσεις Χ.Β.) αυτό που πραγματικά υπάρχει, αυτό είναι το καθήκον της φιλοσοφίας, γιατί αυτό που πραγματικά υπάρχει, είναι η διαλεκτική νόηση (Die Vernunft). Όσον αφορά λοιπόν, τα άτομα, έτσι ή αλλιώς ο καθένας είναι παιδί της εποχής του. Επομένως και η φιλοσοφία είναι η εννοιακή σύλληψη της ουσίας της εποχής της. Η φαντασίωση ότι οποιαδήποτε φιλοσοφία υπερβαίνει το σύγχρονό της κόσμο, είναι το ίδιο ανόητη με τη φαντασίωση ότι ένα άτομο κάνει άλμα πάνω από την εποχή του, ό,τι κάνει άλμα πάνω από τη Ρόδο. Αν η θεωρία κάποιου πράγματι ξεστρατίζει προς το επέκεινα, ο άνθρωπος αυτός οικοδομεί για τον εαυτό του έναν κόσμο σύμφωνο με μια δεοντολογία.. Ο κόσμος αυτός πράγματι υπάρχει, αλλά μόνο στη φαντασία του ατόμου- σε ένα στοιχείο εύπλαστο στο οποίο επιτρέπεται ανυπόθετα να έχουμε όλα όσα θέλουμε.⁴⁴

Etiam de te fabula narratur.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Σοφ. Οιδ. Τύραννος, 362

2 *Gesammelte Werke*, τ.4, σ.333.Ελληνική μετάφραση από τον Α. Στίνα στο *Η ρωσική Επανάσταση*, σελ.21-22, εκδόσεις Ύψιλον

3 (Μ. Αναγνωστάκης: Τα ποιήματα, σ. 124, Πλειάς)

Β'

4 Έλλη Παππά: Ο Πλάτωνας στην εποχή μας, σελ. 284, Εκδόσεις του εικοστού πρώτου

5 Αριστοτέλης : Μετά τα φυσικά, 991^α, μετάφραση Κ. Δ. Γεωργούλη.

6 Καρλ Πόπερ: Η ανοιχτή κοινωνία και οι εχθροί της , Εκδόσεις Δωδώνη

7 Γιώργος Ρούσης: Ασιατικός τρόπος παραγωγής και σοσιαλισμός σελ. 105 κ.ε., Σύγχρονη Εποχή

- ⁸ Κ. Ι. Δεσποτόπουλος: Πολιτική φιλοσοφία του Πλάτωνος , σελ. 88-101, 128, 184 υποσ, 5, εκδόσεις Παπαζήση
- ⁹ Κώστας Παπαϊωάννου: Η γένεση του ολοκληρωτισμού, Εναλλακτικές Εκδόσεις /Θεωρία 14. Στο ίδιο βιβλίο αναπτύσσεται και η συσχέτιση της κομματικής θεωρίας του Λένιν με αυτή του Νετσάγεφ και του Μακιαβέλι. Γενικά αυτό που διακρίνει την Έλλη Παππά είναι η αποσιώπηση της πατρότητας των απόψεων που παρουσιάζει στο `` Μακιαβέλι ή Μαρξ``
- ¹⁰ Τ. Α. Sinclair: Ιστορία της ελληνικής πολιτικής σκέψευς, σ. 237, Εκδόσεις Παπαζήση
- ¹¹ L. Kolakowski: Hauptströmungen dew Marxismus, 3 τόμοι ,Παρίσι 1976- 1978, Μόναχο 1977-1979.
- ¹² Γ. Πλεχάνοφ: Τα θεμελιώδη προβλήματα του μαρξισμού, σελ. 117- 119, Εκδόσεις Γερ. Αναγνωστίδη.
- ¹³ Μαρξ- Ένγκελς: Επανάσταση και αντεπανάσταση στη Γερμανία , σελ.51- 58 και Der Status quo in Deutschland, K. Marx- F. Engels, Studienausgabe, Band IV,s.17 u. ff. ,Fischer Verlag

Γ'

- ¹⁴ Engels, Die Entwicklung des Sozialismus von der Utopie zur Wissenschaft, s.83, Dietz Verlag Berlin Και ελληνικά Μαρξ- Ένγκελς Διαλεχτά έργα, τ.2, σ. 159
- ¹⁵ Κ. Marx- F. Engels, Studienausgabe, Band III,s.205, Fischer Verlag
- ¹⁶ Έλλη Παππά: Μύθος και ιδεολογία στη ρωσική επανάσταση, σελ.72-73
- ¹⁷ Κ. Marx- F. Engels, Studienausgabe, Band III,s.250- 251,s. 256 , Fischer Verlag
- ¹⁸ Μαρξ- Ένγκελς: Διαλεχτά έργα τ.1, σελ.13-14
- ¹⁹ Κ. Μαρξ: Οι ταξικοί αγώνες στη Γαλλία από το 1848 ως το 1850, Διαλεχτά Έργα, τ. 1, σελ.263
- ²⁰ Lenin: Drei Quellen und drei Bestandteile des Marxismus , s.64 , Dietz Verlag Berlin

Δ'

- ²¹ Χρήστος Βλόσιος: Summa antileniana, Επαναστατική Μαρξιστική Επιθεώρηση, τεύχος 9, Οκτώβριος 2005, σελ.46-47

Ε'

- ²² Κ. Marx: Die Frühschriften, s.593, Kröner . Και ελληνικά: Η αθλιότητα της φιλοσοφίας, σελ.174, Εκδόσεις: Γερ. Αναγνωστίδη
- ²³ Λένιν, Κράτος και Επανάσταση. Γκράμσι , Τα εργοστασιακά συμβούλια και το κράτος της εργατικής τάξης.
- ²⁴ Λένιν: Διαλεχτά Έργα, τ.2, μέρος 2, σελ.600
- ²⁵ Μακιαβέλι ή Μαρξ, σελ.85
- ²⁶ Λένιν : Διαλεχτά Έργα, τ2, μέρος 2 σελ.569
- ²⁷ Λένιν: Άπαντα, τ. 44, σελ. 161
- ²⁸ Μακιαβέλι ή Μαρξ, σελ.23

- 29 Georg von Rauch: Geschichte der Sowjetunion, s.144, Kröner
30 Helmut Altrichter: Kleine Geschichte der Sowjetunion, s.44, Verlag C. H. Beck München
31 Μαρξ- Ένγκελς: Διαλεχτά Έργα, τ.1,σελ.20
32 Στο ίδιο, σελ. 28
33 Λένιν : Διαλεχτά Έργα, τ2, μέρος 2,σελ.569
34 Μακιαβέλι ή Μαρξ, σελ.23
35 Marta Harnecker: Βασικές έννοιες του ιστορικού υλισμού, σελ. 87-91, Εκδόσεις Παπαζήση
36 Μαρξ- Ένγκελς: Διαλεχτά έργα τ.1, σελ. 316- 317

Z'

- 37 Λένιν: Άπαντα, τ.45 , σελ. 17-20
38 Ιστορία του Κ.Κ.Σ.Ε., σελ. 336, Σύγχρονη Εποχή
39 Έλλη Παππά: Μακιαβέλι ή Μαρξ, σελ.27 . Μαρξ- Ένγκελς, Η αγία οικογένεια, 114-115, Εκδόσεις: Γερ. Αναγνωστίδη
40 Πλεχάνοφ: Η εξέλιξη της μονιστικής αντίληψης στην ιστορία, σελ. σελ. 81 , Εκδόσεις Αναγνωστίδη.
41 Μαρξ: Η 18^η Μηνυμέρ του Λουδοβίκου Βοναπάρτη, και ειδικά Ένγκελς: Η καταγωγή της οικογένειας, της ατομικής ιδιοκτησίας και του κράτους, σελ. 370- 371 του δεύτερου τόμου των Διαλεχτών Έργων.
42 Περικλής Παυλίδης: Το φαινόμενο της γραφειοκρατίας στην Ε.Σ.Σ.Δ., εκδόσεις Προσκήνιο- Άγγελος Σιδεράτος
43 Hegel: Grundlinien der Philosophie des Rechts, s. 26-28, suhrkamp, και ελληνικά στις εκδόσεις Δωδώνη σελ. 29 -32
44 Στο ίδιο σ. 26

Συζήτηση για το σοσιαλισμό και την καπιταλιστική παλινόρθωση

Στις 17/11/2007, η εφημερίδα του ΜΑ-ΚΚΕ “Λαϊκός Δρόμος” δημοσίευσε ένα άρθρο όπου, ανάμεσα σ’άλλα, ασκούσε κριτική στις θέσεις της κομμουνιστικής οργάνωσης ΑΝΑΣΥΝΤΑΞΗ για το σοσιαλισμό.

Η Κ.Ο. ΑΝΑΣΥΝΤΑΞΗ έστειλε στο “Λ.Δ.” ένα κείμενο που απαντούσε στην κριτική και που η εφημερίδα δημοσίευσε στις 12.1.2008

Στις 26/1/2008 ο “Λ.Δ.” δημοσίευσε μια ανταπάντηση στο κείμενο της Κ.Ο. ΑΝΑΣΥΝΤΑΞΗ.

Το περιοδικό μας αναδημοσιεύει τα άρθρα αυτά.

Αντιμαρξιστικές-αντιλενινιστικές θεωρίες για το σοσιαλισμό και την παλινόρθωση

“Λαϊκός Δρόμος” 17/11/2007

Με αφορμή τα 90 χρόνια της Οκτωβριανής Επανάστασης, αναζωπυρώθηκαν οι σχετικές συζητήσεις και προβλήθηκαν από τις διάφορες πολιτικές δυνάμεις, (από το ΚΚΕ και το ΣΥΡΙΖΑ ως τις διάφορες οργανώσεις της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς) μέσα από αρθρογραφία, εκδηλώσεις κ.λπ. οι αντιλήψεις τους για το περιεχόμενο και το δρόμο του Οκτώβρη, για την εξουσία που εγκαθίδρυσε και την κοινωνία που οικοδόμησε, για το σοσιαλισμό, την καπιταλιστική παλινόρθωση κ.ο.κ.

Δεν θα σχολιάσουμε εδώ το ΣΥΡΙΖΑ, που η βασική «συνιστώσα» του, ο ΣΥΝ έχει ως γνωστόν μετά μανίας αποκηρύξει και κατασυκοφαντήσει ό,τι σημαίνει κι ό,τι σηματοδοτεί ο Οκτώβρης, και που όψιμα τώρα θυμήθηκαν την Οκτωβριανή Επανάσταση και διοργάνωσαν εκδηλώσεις, ψαρεύοντας στα θολά νερά και δίνοντας, με αντιπαροχή, σχετική δουλειά στους συμμάχους-νεροκουβαλητές του ΣΥΝ. Ούτε θα σταθούμε στις θέσεις του ΚΚΕ, (στις οποίες εξάλλου αναφέρεται συστηματικά η κεντρική ομιλία του Μ-Λ ΚΚΕ για τα 90 χρόνια της Οκτωβριανής Επανάστασης, που δημοσιεύεται στο σημερινό φύλλο του «Λ.Δ.»). Είναι γνωστή η δική μας θέση απέναντι στη ρεβιζιονιστική αντίληψη που θεωρεί πως, απ' την εγκαθίδρυση του σοβιετικού κράτους ως την ώρα περίπου που η περεστρόικα διέλυε και κατεδάφιζε τη Σοβ. Ένωση, «βρισκόταν σε εξέλιξη η σοσιαλιστική οικοδόμηση» και συνεπώς άπο την αρχή ως το τυπικό τέλος της Σ.Ε. υπήρχε αδιάλειπτά εκεί σοσιαλισμός! Αν η αντίληψη αυτή θεωρεί ότι είχαμε ως το τέλος σοσιαλισμό και σοσιαλιστική οικοδόμηση, το αντίστροφο ακριβώς, ότι δηλ. δεν υπήρξε ποτέ

σοσιαλισμός, προβάλλουν ορισμένοι άλλοι της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς. Στις θέσεις που προβάλλουν και στις αντιλήψεις που αυτοί διαδίδουν, θα σταθούμε ιδιαίτερα στο άρθρο αυτό.

Δεν πρόκειται μόνο, ούτε κυριότερα τώρα, για τις γνωστές απόψεις που ανέκαθεν πρόβαλλαν οι διάφορες οργανώσεις και ομάδες του «παραδοσιακού» τροτσκισμού. Αυτές οι δυνάμεις, αν και οι απόψεις τους γνώρισαν κάποια νεκρανάσταση και είχαν πέραση στον καιρό της περεστρόικα και του κλίματος εκείνης της περιόδου, παραμένουν αναξιόπιστες καθώς μάλιστα ακραιφνείς εκπρόσωποι και εκφραστές τους στη χώρα μας, (και όχι μόνο) εκτέθηκαν μάλλον υπερβολικά προβάλλοντας με ζήλο σα... σπουδαία «πολιτική επανάσταση» τη γκορμπατσοφική περεστρόικα και το έργο της, επιβεβαιώνοντας πόσο... μακριά έβλεπαν και πόσο «επαναστατικά» καταλάβαιναν τι γίνεται γύρω τους. Πρόκειται για το γεγονός ωστόσο ότι σε συνθήκες που καλλιεργήθηκε πλατιά η σύγχυση, με θεωρητικά εφόδια που είχαν συνήθως διαμορφωθεί κάτω απ' την επίδραση της πολύχρονης κυριαρχίας του ρεβιζιονισμού, με τη δυσπιστία καλλιεργημένη συστηματικά και για χρόνια απέναντι στο μαρξιστικό-λενινιστικό κίνημα και το Μάο, με την πίεση ενός αριστεριστικού κι αναρχικού ρεύματος να ξεπηδάει και να εκδηλώνεται σαν αναπόφευκτη τιμωρία και σαν αντίτιμο για τα δεξιά λάθη στο κίνημα, και με τη διάδοση σ' ένα τέτοιο έδαφος διάφορων ψευτομαρξιστικών θεωριών της μόδας, ζητήματα απαντημένα από τη ζωή και την πράξη, ζητήματα που τα έλυσε η ιστορία και που βοούν, μπήκαν κι αυτά σε αμφισβήτηση.

Θέλοντας να δώσουν απαντήσεις στα μεγάλα ιδεολογικά-θεωρητικά και πολιτικά ζητήματα που ανέδειξε η απροσχημάτιστη όσο και αναπάντεχη για πολλούς ανυποψία-στους κομμουνιστές καπιταλιστική παλινόρθωση και ο παταγώδης τρόπος με τον οποίο έγινε, αρκετοί, αντί να ξεκινήσουν από τη μελέτη της πείρας των αγώνων που προηγήθηκαν στο διεθνές κομμουνιστικό κίνημα για να αποτραπεί ακριβώς η παλινόρθωση, ψάχνουν να βρουν απαντήσεις στις απόψεις και στα ρεύματα εκείνα που νικήθηκαν όχι γιατί ήθελαν να αποτρέψουν την παλινόρθωση αλλά γιατί αρνούσαν ότι μπορεί να οικοδομηθεί σοσιαλισμός στη σοβιετική Ρωσία, και ήθελαν να αποτρέψουν και να φρενάρουν ευθύς εξ αρχής τη σοσιαλιστική οικοδόμηση!

Μια τέτοια προσπάθεια, που ψάχνει να βρει τις αιτίες της παλινόρθωσης στη δεκαετία του '20, και τώρα πιο πριν, στα 1919, 1918, αύριο ίσως στα 1917 και διαρκώς και πιο πίσω, τη μόνη κατάληξη που μπορεί να έχει δεν είναι άλλη παρά η απόρριψη και η άρνηση του λενινισμού, η διαστρέβλωση και υποκατάσταση του λενινισμού με παλιές και νέες αντιμαρξιστικές-αντιλενινιστικές ψευτοθεωρίες.

Και αυτό πράγματι συμβαίνει, αρκεί να ρίξουμε μια ματιά στις θέσεις που τώρα προβάλλονται με αφορμή τα 90 χρόνια της Οκτωβριανής Επανάστασης, ειδικά εκείνες του NAP.

Μερικοί, προβάλλοντας τα συμπεράσματα τους ότι ποτέ δεν οικοδομήθηκε στη Σοβ. Ένωση σοσιαλισμός, ισχυρίζονται ότι τα συμπεράσματα αυτά απορρέουν από τη μαρξιστική - λενινιστική θεωρία.

Άλλοι πάλι, όπως το NAP, προβάλλουν τα παρόμοια συμπεράσματα τους «υπερ-

βαίνοντας» τη θεωρία αυτή, διορθώνοντας απερίφραστα τον Λένιν, και αντικαθιστώντας τη θεωρία του με τη δική τους, διακηρύσσοντας ότι αποβλέπουν στη «ριζική επαναθεμελίωση της κομμουνιστικής θεωρίας».

Ας δούμε ορισμένες από τις βασικές απόψεις που προβάλλονται, ξεκινώντας από αυτές που επικαλούνται τη μαρξιστική-λενινιστική θεωρία:

Αριστερή Ανασύνταξη και Εργατική Πολιτική

Στην Εφημερίδα «Εργατική Πολιτική» (τεύχος 13, Μάης 2007) διαβάζουμε:

«...Α. Στη Σοβιετική Ένωση και κατά προέκταση σε όλες τις χώρες του λεγόμενου «υπαρκτού σοσιαλισμού» ουδέποτε οικοδομήθηκε ο σοσιαλισμός, δηλ. η πρώτη βαθμίδα της κομμουνιστικής κοινωνίας. Ο σοσιαλισμός, ως ανώριμος κομμουνισμός, είναι αταξική κοινωνία και δεν είναι δυνατό για οικονομικούς και πολιτικούς λόγους να αναπτυχθεί σε μια χώρα ή μία μικρή ομάδα χωρών, παρά μόνο στο μεγαλύτερο τμήμα του αναπτυγμένου κόσμου.

Β. Στην επαναστατική Ρωσία υπήρχαν όλα τα χαρακτηριστικά, στη βάση και το εποικοδόμημα, της πολιτικής μεταβατικής περιόδου από τον καπιταλισμό στο σοσιαλισμό, της δικτατορίας του προλεταριάτου. Ωστόσο μετά από μια σύντομη περίοδο ανάπτυξης αυτών των χαρακτηριστικών περάσαμε σε μια παρατεταμένη διαστρέβλωση τους και στην κοινωνική παρακμή.

Γ. Η γραφειοκρατία, τα διευθυντικά εκείνα στρώματα που αυτονομήθηκαν από το προλεταριάτο και εναντιώθηκαν στην ανάπτυξη των σοσιαλιστικών στοιχείων στην παραγωγή και την κρατική οργάνωση ήταν ο βασικός υπεύθυνος της παρακμής των μεταβατικών αυτών κοινωνιών και της καπιταλιστικής παλινόρθωσης...». Σοσιαλισμός, λοιπόν, σύμφωνα με τα παραπάνω ουδέποτε οικοδομήθηκε. Κι αυτό γιατί ο σοσιαλισμός είναι «αταξική κοινωνία» και δεν είναι δυνατό «για οικονομικούς και πολιτικούς λόγους» να οικοδομηθεί σε μια χώρα ή σε μια μικρή ομάδα χωρών, παρά μόνο «στο μεγαλύτερο τμήμα του αναπτυγμένου κόσμου». Υπήρχαν στην επαναστατική Ρωσία όλα τα «χαρακτηριστικά της πολιτικής μεταβατικής περιόδου από τον καπιταλισμό στο σοσιαλισμό, της δικτατορίας του προλεταριάτου» αλλά κι αυτά γρήγορα διαστρεβλώθηκαν. ¹

Υπήρχαν λοιπόν τα χαρακτηριστικά της πολιτικής μεταβατικής περιόδου από τον καπιταλισμό στο σοσιαλισμό... μιας μετάβασης ωστόσο που όπως προκύπτει από τα ίδια τα παραπάνω αποσπάσματα δεν μπορούσε να γίνει και δεν είχε καμιά προοπτική να γίνει, γιατί ο σοσιαλισμός δεν θα μπορούσε συμφωνά μ' αυτά τα συμπεράσματα να οικοδομηθεί σε μια μόνο χώρα ή σε μερικές, παρά μόνο αν η σοσιαλιστική επανάσταση νικούσε αν όχι σε όλες, τουλάχιστον στις περισσότερες καπιταλιστικά αναπτυγμένες χώρες.

Το συμπέρασμα που βγαίνει είναι ότι όλα αυτά σε τίποτε ουσιαστικά δεν διαφοροποιούνται από τις πιο τυπικές θεωρίες του τροτσκισμού και των άλλων αντιλενινιστικών ρευμάτων που αρνούσαν τη δυνατότητα ανοικοδόμησης του σοσιαλισμού στη Σοβ. Ένωση.

Βέβαια εδώ δεν γίνεται σαφής διάκριση και δεν προσδιορίζεται με συγκεκριμένο τρόπο ούτε ο ακριβής χρόνος, ούτε το ποιοι ήταν κάθε φορά οι φορείς και εκφρα-

στές «της γραφειοκρατίας και των διευθυντικών εκείνων στρωμάτων που εναντιώθηκαν στην ανάπτυξη των σοσιαλιστικών στοιχείων στην παραγωγή και την κρατική οργάνωση». Αλλά αυτό δεν αλλάζει σε τίποτε την ουσία του ζητήματος. Στα αποσπάσματα που παραθέσαμε, υπάρχει μια διαδοχή προτάσεων που διατυπώνονται αφοριστικά. Ο σοσιαλισμός, ενώ απ' τη μια χαρακτηρίζεται σαν πρώτη βαθμίδα του κομμουνισμού και σαν ανώριμος κομμουνισμός, ταυτόχρονα χαρακτηρίζεται σαν «αταξική κοινωνία», συγγέεται με άλλα λόγια με το ανώτερο στάδιο του κομμουνισμού. Αταξική κοινωνία, δηλ. κοινωνία στην οποία έχουν εξαλειφθεί όλες οι ταξικές διαφορές, σημαίνει πέρασμα στο ανώτερο στάδιο του κομμουνισμού, και κάτι τέτοιο βέβαια ποτέ πράγματι δεν υπήρξε. Κι όταν ο χρυσωφικός ρεβιζιονισμός διαβεβαίωνε πως στη Σοβιετική¹ Ένωση δεν υπήρχαν πλέον ούτε τάξεις, ούτε ταξική πάλη, οι μαρξιστές-λενινιστές ξεσκέπασαν και κατάγγειλαν τις ρεβιζιονιστικές επινοήσεις και τους αντισοσιαλιστικούς σκοπούς τους. Αλλά αυτό είναι άλλο ζήτημα. Όσο για την οικοδόμηση του σοσιαλισμού, ποια είναι τα γεγονότα; Είναι ότι ακριβώς υλοποιώντας το λενινιστικό σχέδιο μετάβασης από τον καπιταλισμό στο σοσιαλισμό, κάτω από το καθεστώς της δικτατορίας του προλεταριάτου, και συντρίβοντας την αντίσταση των εκμεταλλευτικών τάξεων, στη Σ.Ε. καταργήθηκε η καπιταλιστική ιδιοκτησία, εθνικοποιήθηκε η βιομηχανία και εγκαθιδρύθηκε η σοσιαλιστική παλλαϊκή ιδιοκτησία, πραγματοποιήθηκε η κολεκτιβοποίηση της οικονομίας και εγκαθιδρύθηκε η σοσιαλιστική συλλογική ιδιοκτησία και η σοσιαλιστική οικοδόμηση γνώρισε πράγματι ανεξάλειπτης σημασίας επιτεύγματα, ξανανοίγοντας πλατιές προοπτικές για μια σημαντική ανάπτυξη των κοινωνικών παραγωγικών δυνάμεων.

Την έννοια «σοσιαλισμός» δεν μπορεί να την προσδιορίζουμε σχηματικά, να την ορίσουμε σαν μια μορφή τελειωμένη αλλά σαν μια αδιάκοπη επαναστατική διαδικασία που αναπτύσσεται για μια μεγάλη ιστορική περίοδο κάτω από τις συνθήκες της δικτατορίας του προλεταριάτου. Στη σοσιαλιστική κοινωνία η δικτατορία του προλεταριάτου αντικαθιστά τη δικτατορία της αστικής τάξης, και η κοινωνική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής την ατομική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής. Από καταπιεζόμενη και εκμεταλλεόμενη τάξη, το προλεταριάτο γίνεται κυρίαρχη τάξη και επέρχεται ριζική αλλαγή στην κοινωνική θέση των εργαζόμενων μαζών. Ωστόσο στη σοσιαλιστική κοινωνία .οι τάξεις και οι ταξικές αντιθέσεις εξακολουθούν να υπάρχουν και η ταξική πάλη δεν εξαλείφεται, ακόμα και μετά το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της ιδιοκτησίας των μέσων παραγωγής." Για να εξασφαλιστεί η συνεχής πρόοδος του σοσιαλισμού και να αποτραπεί η παλινόρθωση του καπιταλισμού, είναι απαραίτητη η συνέχιση της σοσιαλιστικής επανάστασης σ' όλους τους τομείς, στο πολιτικό, οικονομικό, ιδεολογικό, πολιτιστικό μέτωπο.

Εάν το συμπέρασμα είναι ότι ο «σοσιαλισμός δεν ήταν δυνατό για οικονομικούς και πολιτικούς λόγους να αναπτυχθεί σε μια χώρα ή μια μικρή ομάδα χωρών, παρά μόνο στο μεγαλύτερο μέρος του αναπτυγμένου κόσμου», αυτό τίποτε άλλο δεν σημαίνει και σε τίποτε άλλο δεν θα μπορούσε να οδηγήσει, παρά μόνο στο να φυτοζωεί και να μαραζώνει το πρώτο στον κόσμο σοσιαλιστικό κράτος, καινά είχε γίνει η παλινόρθωση από τότε που πρωτοδιατυπώνονταν παρόμοιες με αυτές

ιδέες και ξεσηκώνονταν μανιασμένοι αγώνας ενάντια στο δρόμο της σοσιαλιστικής οικοδόμησης από τους φορείς των αντιλενινιστικών ρευμάτων, Τρότσκι, Ζηνόβιεφ, Κάμενεφ, Μπουχάριν και οία. Κι αυτό θα σήμαινε επίσης ότι η Οκτωβριανή Επανάσταση που τόσο την τιμούμε και την υμνούμε, θα είχε μείνει μια λαμπρή ανάμνηση ηρωικών προσπαθειών και υψηλών προθέσεων, αλλά που περισσότερο θα είχε διακηρύξει απ' όσα θα είχε τελικά πραγματώσει. Αν λοιπόν θέλουμε να στεκόμαστε στις θέσεις της επαναστατικής θεωρίας, του μαρξισμού-λενινισμού («με την παυλίτσα που κάποιοι χλεύασαν, που δείχνει όμως ότι ο λενινισμός είναι προέκταση του μαρξισμού όπως θα είναι και κάθε παραπέρα ανάπτυξη του») τότε οφείλουμε να δούμε ξανά και με τόλμη τα ζητήματα, προσπαθώντας μεταξύ άλλων να ελέγξουμε πραγματικά πιο συστηματικά τα γεγονότα, αξιολογώντας και τη γενίκευση της πείρας όλου του διεθνούς επαναστατικού κινήματος που έχει στο μεταξύ συσσωρευτεί, ειδικά μάλιστα στο ζήτημα της ταξικής πάλης στο σοσιαλισμό και του κινδύνου της παλινόρθωσης.

Το κείμενο απάντησης της Κ.Ο. ΑΝΑΣΥΝΤΑΞΗ

"Λαϊκός Δρόμος" 12/1/2008

Αγαπητοί σύντροφοι!

Στο άρθρο σας στο «Λ.Δ.» «Αντιμαρξιστικές-αντιλενινιστικές θεωρίες για το σοσιαλισμό και την παλινόρθωση» (17/11/2007) μας μέμφεστε για το γεγονός ότι προβάλλουμε την άποψη ότι ποτέ στη Σοβιετική Ένωση δεν υπήρξε σοσιαλισμός και μας κάνετε κριτική γιατί αυτό το θεωρούμε μαρξισμό-λενινισμό.

Κατ' αρχήν θεωρούμε πολύ θετικό να γίνεται διάλογος, κριτική και πολεμική ανάμεσα στις αριστερές οργανώσεις και τα αριστερά έντυπα, και εντελώς αναγκαίο για να αποκαταστήσουμε τη μαρξιστικο-λενινιστική θεωρία και να την αποκαθάρουμε από τα μικροαστικά επιστρώματα που εναποτέθηκαν πάνω της στη διάρκεια πολλών δεκαετιών-πράγμα που το χρειάζεται το σύγχρονο εργατικό κίνημα, αν πρόκειται να οργανώσει τη νικηφόρα απερίθωτη του.

Πράγματι, στα υλικά της συνδιάσκεψης μας, στις προγραμματικές κατευθύνσεις και τα άλλα κείμενα της κ.ο. ΑΝΑΣΥΝΤΑΞΗ διατυπώνεται η θέση ότι πουθενά στον πλανήτη γη δεν υπήρξε ακόμα ο σοσιαλισμός - α' φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας, και ότι αυτή η φάση της κοινωνικής εξέλιξης δεν μπορεί να επιτευχθεί σε μια χώρα, επιτυγχάνεται μόνο παγκόσμια ή τουλάχιστον στις βασικότερες χώρες. Αυτή μας τη θέση τη θεωρούμε όντως ως τη μοναδική, που είναι απόλυτα σύμφωνη με το μαρξισμό-λενινισμό.

Εμείς βλέπουμε το σοσιαλισμό - α' φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας - με την επιστημονική έννοια του όρου, με την έννοια που έδιναν σ' αυτή οι Μαρξ, Ένγκελς και Λένιν, και όχι όπως τη διαστρέβλωσαν οι επίγονοι τους. Εκείνο που υπήρξε στην ως τώρα ιστορία της ταξικής πάλης ήταν η μεταβατική περίοδος από τον καπιταλισμό στο σοσιαλισμό και το κράτος που αντιστοιχεί σ' αυτή την περίο-

δο, η δικτατορία του προλεταριάτου. Αυτή τη μεταβατική περίοδο εγκαίνιασε η Οκτωβριανή επανάσταση και αυτό το κράτος εγκαθίδρυσε, δηλαδή τη δικτατορία του προλεταριάτου. Ήταν η μεγαλύτερη ως τώρα κατάκτηση της παγκόσμιας εργατική τάξης, ένα γιγαντιαίο βήμα της κοινωνικής εξέλιξης προς τα μπρος, που έβαλε τη σφραγίδα του στις παγκόσμιες εξελίξεις του 20ου αιώνα και εμπνέει και σήμερα του πρωτοπόρους εργάτες όλου του κόσμου. Η Οκτωβριανή επανάσταση ήταν η νίκη της σοσιαλιστικής επανάστασης στην πρώτη της πράξη, ήταν το πρώτο βήμα αυτής της επανάστασης, όπως το περιέγραψαν οι ιδρυτές του μαρξισμού στο Κομμουνιστικό Μανιφέστο.

Σύμφωνα με το Μαρξ, με τη νίκη της επανάστασης στην πρώτη της πράξη, με το πρώτο βήμα της επανάστασης, δεν φτάνουμε αμέσως στο σοσιαλισμό - α' φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας. Ως εκεί υπάρχει ακόμα πολύς δρόμος, πρέπει να μετασχηματιστεί επαναστατικά η ιδιωτική ιδιοκτησία και όλες οι κοινωνικές σχέσεις. Ο Μαρξ ως γνωστόν, θεωρούσε ότι ανάμεσα στην καπιταλιστική και στην κομμουνιστική κοινωνία υπάρχει η περίοδος μετάβασης της μιας στην άλλη. Αυτή η περίοδος ήταν τα «μακρόχρονα κοιλοπονήματα» για τα οποία μιλούσε ο Μαρξ στην Κριτική του Προγράμματος της Γκότα, ύστερα από τα οποία φτάνουμε στην α' φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας, που είναι ήδη κομμουνισμός, ανολοκλήρωτος κομμουνισμός. Η πρώτη φάση του κομμουνισμού κατά το Μαρξ δεν είναι πλέον μεταβατική περίοδος, είναι κομμουνισμός. Είναι ήδη μια αταξική κοινωνία όπου το πολιτικό κράτος έχει απονεκρωθεί, οι εμπορευματικές σχέσεις έχουν καταργηθεί. Βέβαια αυτή η κοινωνία στην πρώτη της φάση είναι ακόμα επιβαρημένη από τα σημάδια της παλιάς κοινωνίας, από τους κόλπους της οποίας βγήκε, ύστερα από τα μακρόχρονα κοιλοπονήματα της μεταβατικής περιόδου, καθώς δεν έχει αναπτυχθεί ακόμα πάνω στην δική της βάση. Και δική της βάση δεν είναι η κρατική ιδιοκτησία της μεταβατικής περιόδου, όπου τα μέσα παραγωγής δεν ανήκουν ακόμα άμεσα, αλλά έμμεσα στους παραγωγούς, ανήκουν στο κράτος τους, που τα διαχειρίζεται στο όνομα της κοινωνίας. Η δική της βάση είναι η κοινή ιδιοκτησία των ισότιμων συνεταιρισμένων παραγωγών. Καθώς βαδίζει στα πρώτα βήματα πάνω στη δική της βάση, διαφέρει από τον ολοκληρωμένο κομμουνισμό, δεν υπάρχει ακόμα αφθονία αγαθών και γι' αυτό δεν μπορεί να υπάρξει διανομή με βάση τις ανάγκες.

Ο Λένιν όταν έγραφε το «Κράτος και Επανάσταση» αηδιασμένος από την προδοσία του Κάουτσκι, υπερασπίστηκε ακριβώς αυτές τις μαρξιστικές θέσεις σημειώνοντας τις 3 φάσεις της κοινωνικής εξέλιξης μετά το τσάκισμα του αστικού κράτους και την κατάκτηση της προλεταριακής κυριαρχίας. Σημειώνει: α) Μεταβατική περίοδος (μακρά κοιλοπονήματα), β) α' φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας, γ) ολοκληρωμένος κομμουνισμός. Την πρώτη φάση την ονόμασε και σοσιαλισμό.

Ο σοσιαλισμός λοιπόν, η πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας, δεν είναι αυτό που νομίζετε «μια αδιάκοπη επαναστατική διαδικασία που αναπτύσσεται για μια μεγάλη ιστορική περίοδο κάτω από τις συνθήκες της δικτατορίας του προλεταριάτου». Είναι μια πολύ συγκεκριμένη έννοια στο μαρξισμό-λενινισμό, είναι η κομμουνιστική κοινωνία στην πρώτη της φάση, μια κοινωνία αταξική και ακρατι-

κή.

Αυτή τη μαρξιστικολενινιστική θέση τη γνώριζε ο Στάλιν και την υπερασπιζόταν ως το 1925. Ο Στάλιν ως τότε μιλάει τη μπολσεβίκικη γλώσσα και υπερασπίζεται το λενινισμό. Σε μια ομιλία του στο Πανεπιστήμιο Σβερντλόφ λέει: «Η δικτατορία του προλεταριάτου δεν είναι αυτοσκοπός. Η δικτατορία είναι το μέσο, ο δρόμος προς το σοσιαλισμό. Και τι είναι σοσιαλισμός; Σοσιαλισμός είναι το πέρασμα από την κοινωνία με δικτατορία του προλεταριάτου στην κοινωνία χωρίς κράτος» Το Γενάρη του 1926 θα αναφέρει ως ένα από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της δικτατορία του προλεταριάτου τη «χρησιμοποίηση της εξουσίας του προλεταριάτου για την οργάνωση του σοσιαλισμού, για την εξάλειψη των τάξεων, για το πέρασμα στην αταξική κοινωνία, στη σοσιαλιστική κοινωνία» .

Όταν η δικτατορία του προλεταριάτου νικάει και αντικαθιστά την δικτατορία της αστικής τάξης, δεν φτάνουμε ακόμα στη σοσιαλιστική κοινωνία. Εδώ έχουμε την κοινωνία της μετάβασης, όπου οι τάξεις συνεχίζουν να υπάρχουν και η ταξική πάλη δεν εξαλείφεται, όπως και εσείς λέτε, ταυτίζοντας όμως αυτή τη μεταβατική κοινωνία με το σοσιαλισμό, ο οποίος όπως έλεγε και ο Στάλιν όταν ακόμα υπεράσπιζε τις μαρξιστικολενινιστικές θέσεις, είναι μια κοινωνία αταξική.

Αυτή η κοινωνία της μετάβασης, που βεβαίως, σύμφωνα με τους Μαρξ - Ενγκελς - Λένιν μπορεί να υπάρξει σε μια χώρα, όπως και το πρώτο στον κόσμο προλεταριακό κράτος, δεν είναι καθόλου μοιραίο να φυτοζωεί, να μαραζώνει, ούτε και να οδηγείται νομοτελειακά στην παλινόρθωση. Καθήκον του προλεταριακού κράτους είναι να προχωρήσει στους επαναστατικούς μεταβατικούς μετασχηματισμούς και αυτό ακριβώς σημαίνει «σοσιαλιστική οικοδόμηση». Να κάνει δηλαδή ότι είναι δυνατό να γίνει, όπως έλεγε ο Λένιν, και όχι μόνο να κρατήσει τα κεκτημένα αλλά να προχωρήσει στους μετασχηματισμούς και να συμβάλει ώστε να δημιουργηθούν οι παγκόσμιες προϋποθέσεις, όπου η κατάργηση των τάξεων και η απονέκρωση του κράτους, δηλαδή η εγκαθίδρυση του σοσιαλισμού να γίνει δυνατή, πράγμα που δεν είναι δυνατό πριν την κατάκτηση της παγκόσμιας δικτατορίας του προλεταριάτου ή τουλάχιστον στις βασικότερες χώρες του κεφαλαίου.

Αυτή τη λενινιστική αλήθεια τη γνώριζε επίσης ο Στάλιν και την υπερασπιζόταν ως το 1925. Να τι λέει το 1924: «Ο Λένιν εξέφρασε αυτή την ιδέα με δύο λέξεις, λέγοντας ότι καθήκον της νικήτριας επανάστασης είναι να πραγματοποιήσει "το ανώτατο όριο εκείνου που μπορεί να πραγματοποιηθεί σε μια χώρα για την ανάπτυξη, την υποστήριξη, το ξύπνημα της επανάστασης, σε όλες τις χώρες"»³.

Η δικτατορία του προλεταριάτου στη Σοβιετική Ένωση προχώρησε αρκετά στην πραγματοποίηση των μεταβατικών επαναστατικών μέτρων και έφτασε ως το πέρασμα των βασικών μέσων παραγωγής στα χέρια του κράτους και στη συνεταιριστικοποίηση της αγροτιάς. Αυτά όμως τα μέτρα, ο Στάλιν και η ηγεσία του ΚΚΣΕ τα θεώρησε ήδη σοσιαλισμό - α' φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας. Αλλά αυτός ο σοσιαλισμός δεν είναι ο σοσιαλισμός του Μαρξ

του Ένγκελς και του Λένιν, είναι ο σοσιαλισμός του Κάουτσκι, που ως γνωστόν τον έβλεπε ως εργατική εξουσία συν κρατική ιδιοκτησία συν συνεταιρισμοί, αγνοώντας και προδίδοντας ότι είχαν πει οι κλασικοί για κατάργηση των τάξεων, απο-

νέκρωση του κράτους κλπ.

Τέλος, είμαστε σύμφωνοι μαζί σας ότι, αν θέλουμε να στεκόμαστε στις θέσεις του μαρξισμού-λενινισμού, τότε οφείλουμε να δούμε ξανά με τόλμη τα ζητήματα. Όπως βλέπετε, ακριβώς αυτό προσπαθούμε να κάνουμε!.

κ.ο. ΑΝΑΣΥΝΤΑΞΗ

¹ Στάλιν: «Ερωτήσεις και απαντήσεις» (Ομιλία στο Πανεπιστήμιο Σβερντλόφ). Άπαντα 2.7 σ. 1-75-176 (εκδ. ΚΕ του ΚΚΕ)

² Στάλιν: «Πάνω στα ζητήματα του Λενινισμού», Άπαντα, τ. 8 σ. 36.

³ Στάλιν: «Οι βάσεις του λενινισμού». Άπαντα τ. 6, σ. 122.

Για το ζήτημα του σοσιαλισμού και της παλινόρθωσης

"Λαϊκός Δρόμος" 26/1/2008

Αγαπητοί σύντροφοι

Στο κείμενο της Κ.Ο. ΑΝΑΣΥΝΤΑΞΗ (που δημοσιεύτηκε στο «Λαϊκό Δρόμο» της 12.1.2008) υπερασπιζόμενοι τις απόψεις σας για το ζήτημα του σοσιαλισμού και της παλινόρθωσης απέναντι στην κριτική που εμείς ασκήσαμε στις απόψεις αυτές, σημειώνετε πως θεωρείτε «πολύ θετικό να γίνεται διάλογος, κριτική και πολεμική ανάμεσα στις αριστερές οργανώσεις και τα αριστερά έντυπα, και εντελώς αναγκαίο για να αποκαταστήσουμε τη μαρξιστική - λενινιστική θεωρία και να την αποκαθάρουμε από τα μικροαστικά επιστρώματα που εναποτέθηκαν πάνω της στη διάρκεια πολλών δεκαετιών, πράγμα που το χρειάζεται το σύγχρονο εργατικό κίνημα, αν πρόκειται να οργανώσει τη νικηφόρα αντεπίθεση του».

Συμμεριζόμαστε και προσυπογράφουμε τα παραπάνω, και μπορούμε να σας διαβεβαιώσουμε πως σ' ό,τι μας αφορά, οι στήλες του «Λαϊκού Δρόμου» είναι πάντα διαθέσιμες για έναν υπεύθυνο δημόσιο διάλογο, είτε πρόκειται για ζητήματα σαν αυτά που τώρα εξετάζονται είτε και για οποιαδήποτε άλλα από τα βασικά ζητήματα που απασχολούν την αριστερά και το κομμουνιστικό κίνημα. Ένας τέτοιος διάλογος, μπορεί αναμφισβήτητα να συμβάλλει στο φώτισμα και το ξεκαθάρισμα των προβλημάτων. Και θα μπορεί ακόμα αποτελεσματικότερα να συμβάλλει όταν δεν μετατρέπεται σε παράλληλους μονολόγους, αλλά στέκεται στα ζητήματα που η κάθε πλευρά αναδεικνύει, στα συγκεκριμένα επιχειρήματα που ο «άλλος» κάθε φορά παραθέτει.

Στο άρθρο μας με τον τίτλο «Αντιμαρξιστικές - αντιλενινιστικές θεωρίες για το σοσιαλισμό και την παλινόρθωση» (που δημοσιεύτηκε σε τρεις συνέχειες στο «Λαϊκό Δρόμο») έχουμε κριτικάρει τα κυριότερα σημεία που συνοψίζουν τη δική σας άποψη, και θα ήταν άχαρο να επαναλάβουμε εδώ τα όσα ήδη έχουμε γράψει. Θα περιοριστούμε έτσι σε ορισμένες πρόσθετες επισημάνσεις, παίρνοντας υπόψη το απαντητικό σας κείμενο.

1) Στο κείμενο αυτό υπερασπίζεστε τη θέση σας ότι «πουθενά στον πλανήτη γη δεν υπήρξε ακόμα ο σοσιαλισμός -α' φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας, και ότι αυτή η φάση της κοινωνικής εξέλιξης δεν μπορεί να επιτευχθεί σε μια χώρα, επιτυγχάνεται μόνο παγκόσμια ή τουλάχιστον στις βασικότερες χώρες». Και προσθέτετε με έμφαση: «Αυτή μας τη θέση τη θεωρούμε όντως ως τη μοναδική που είναι απόλυτα σύμφωνη με το μαρξισμό-λενινισμό». Εμείς απορρίπτουμε σαν τελείως αβάσιμη και λαθεμένη τη θέση αυτή.

Το ζήτημα αν μπορεί να οικοδομηθεί ο σοσιαλισμός στη Σοβιετική Ένωση, ήταν το κύριο ζήτημα πάνω στο οποίο διαφωνούσαν με το Λένιν, με το μπολσεβίκικο κόμμα, όλες οι αντιπολιτευτικές αντιλενινιστικές φράξιες. Για να φανεί ξεκάθαρα ποιες είναι οι λενινιστικές θέσεις, ποια είναι συνεπώς η «μαρξιστική - λενινιστική θεωρία» για τη δυνατότητα νίκης του σοσιαλισμού σε μια χώρα και ποιες είναι οι θεωρίες που αντιπροσωπεύουν τη διαστρέβλωση και την άρνηση της, για να μπορεί κάθε καλόπιστος να ελέγξει πληρέστερα τους ισχυρισμούς και τους δικούς μας και τους δικούς σας και του οποιουδήποτε, εμείς καταφύγαμε στην παράθεση στο «Λαϊκό Δρόμο» πολυάριθμων σχετικών αποσπασμάτων από τα ίδια τα έργα του Λένιν. Τα αποσπάσματα αυτά, σια οποία θα μπορούσε ασφαλώς να προστεθούν και πολλά άλλα, είναι κατά κανόνα απολύτως σαφή στο περιεχόμενό τους. Και έρχονται σε ριζική αντίθεση με όσα εσείς ισχυρίζεστε. Πιστοποιούν ξεκάθαρα, σ' όλους όσους θέλουν να βγάλουν απροκατάληπτα συμπεράσματα, πόσο μακριά βρίσκονται από τις λενινιστικές ιδέες, από τη μαρξιστική -λενινιστική θεωρία, τέτοιες διαβεβαιώσεις όπως αυτές που διατείνονται ότι ο σοσιαλισμός δε μπορεί να γίνει σε μια χώρα κ.λπ.

Ο Λένιν σε συνθήκες καπιταλιστικής περικύκλωσης, έθεσε με νέο τρόπο το ζήτημα των μορφών και των μέσων για τη μετάβαση από τον καπιταλισμό στο σοσιαλισμό, και επεξεργάστηκε ένα επιστημονικά θεμελιωμένο σχέδιο για την οικοδόμηση του σοσιαλισμού. Αυτό που έχει σημασία εδώ από την άποψη της μαρξιστικής - λενινιστικής θεωρίας, είναι ακριβώς η αναγνώριση της δυνατότητας να οικοδομηθεί πλήρως ο σοσιαλισμός με τις ίδιες εσωτερικές δυνάμεις της χώρας, χωρίς την προκαταβολική νίκη της προλεταριακής επανάστασης σε άλλες χώρες. Όσο για τη οριστική νίκη του σοσιαλισμού, με την έννοια της πλήρους εξασφάλισης από την ξένη πολεμική επέμβαση και την παλινόρθωση, αυτή πράγματι δε θα ήταν δυνατή χωρίς τη νίκη της επανάστασης τουλάχιστον σε μια σειρά από χώρες.

Αγαπητοί σύντροφοι, δεν είδαμε να κάνετε την παραμικρή νύξη για τις πολύ συγκεκριμένες θέσεις του Λένιν που παραθέτει ο «Λαϊκός Δρόμος». Τις θεωρείτε σωστές ή τις θεωρείτε λαθεμένες; Αν τις θεωρείτε σωστές, τότε πώς αρνείστε τη δυνατότητα να οικοδομηθεί ο σοσιαλισμός σε μια χώρα; Αν τις θεωρείτε λαθεμένες, τότε πώς μπορεί να επικαλείστε τη μαρξιστική - λενινιστική θεωρία, αρνούμενοι τις τόσο καθοριστικές και αποφασιστικής σημασίας για όλη την υπόθεση της σοσιαλιστικής επανάστασης θέσεις του Λένιν;

2) «Σοσιαλισμός» έτσι όπως εσείς τον αντιλαμβάνεστε και τον περιγράφετε, δηλ. σαν κοινωνία «αταξική» και «ακρατική», φυσικά δεν υπήρξε «πουθενά στον πλα-

νήτη γη».

Αλλά το ζήτημα δεν είναι πώς αντιλαμβάνεστε εσείς το σοσιαλισμό, αλλά πώς τον αντιλαμβάνεται, πώς σαφέστατα τον εννοεί και πώς —με τρόπο που δεν παίρνει αμφισβήτηση— τον ορίζει ο Λένιν και συνεπώς η θεωρία του μαρξισμού -λενινισμού. Ο σοσιαλισμός που εσείς περιγράφετε, δεν είναι ούτε του Μαρξ και του Ένγκελς, ούτε του Λένιν, είναι περισσότερο ένα παιχνίδι με τις λέξεις που παίρνοντας κάτι απ' τον Ζηνόφιεφ και τον τροτσκισμό και κάτι απ' τον Χρουστσώφ, ανεξάρτητα απ' τις προθέσεις, μετασχηματίζεται πρακτικά σε ολοκάθαρη υπεκφυγή. Γράφετε στο κείμενο σας, αντικρούοντας το «Λαϊκό Δρόμο», πως «ο Μαρξ ως γνωστόν, Θεωρούσε ότι ανάμεσα στην καπιταλιστική και στην κομμουνιστική κοινωνία υπάρχει η περίοδος μετάβασης της μιας στην άλλη. Αυτή η περίοδος ήταν τα «μακρόχρονα κοιλοπονήματα» για τα οποία μιλούσε ο Μαρξ στην κριτική τον προγράμματος της Γκότα, ύστερα από τα οποία φτάνουμε στην α' φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας, που είναι ήδη κομμουνισμός, ανολοκλήρωτος κομμουνισμός. Η πρώτη φάση τον κομμουνισμού κατά το Μαρξ δεν είναι πλέον μεταβατική περίοδος, είναι κομμουνισμός. Είναι ήδη μια αταξική κοινωνία όπου το πολιτικό κράτος έχει απονεκρωθεί... Ο σοσιαλισμός λοιπόν, η πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας δεν είναι (αυτό που νομίζει ο «Λαϊκός Δρόμος») "μια αδιάκοπη επαναστατική διαδικασία που αναπτύσσεται για μια μεγάλη ιστορική περίοδο κάτω από τις συνθήκες της δικτατορίας του προλεταριάτου". Είναι μια πολύ συγκεκριμένη έννοια στο μαρξισμό - λενινισμό, είναι η κομμουνιστική κοινωνία στην πρώτη της φάση, μια κοινωνία αταξική και ακρατική».

Αυτά λέει το κείμενο της Κ.Ο. ΑΝΑΣΥΝΤΑΞΗ, πιστεύοντας πως υπερασπίζεται τη μαρξιστική - λενινιστική θεωρία. Ας δούμε τι λέει για το ίδιο ζήτημα ο Λένιν. Φωτίζοντας καθαρά τη μαρξιστική θέση, για τη δικτατορία του προλεταριάτου, σαν κράτους της μεταβατικής περιόδου από τον καπιταλισμό στον κομμουνισμό, ο Λένιν σημειώνει πως: «Ο Μαρξ στην κριτική του για το πρόγραμμα της Γκότα, γράφει: «ανάμεσα στην καπιταλιστική κοινωνία και στην κομμουνιστική κοινωνία τοποθετείται η περίοδος του επαναστατικού μετασχηματισμού της μιας στην άλλη. Σ' αυτή αντιστοιχεί μια μεταβατική πολιτική περίοδος όπου το κράτος δεν μπορεί να είναι τίποτε άλλο από την επαναστατική δικτατορία του προλεταριάτου». Μέχρι τώρα η αλήθεια αυτή ήταν εκτός συζήτησης για τους σοσιαλιστές επομένως επιβάλλει την αναγνώριση του κράτους ως την εποχή που ο νικηφόρος σοσιαλισμός θα περάσει στον ολοκληρωμένο κομμουνισμό» (Λένιν, «Έκθεση σχετικά με μια συζήτηση για το δικαίωμα των Εθνών»).

Όπως βλέπουμε, η ιστορική περίοδος που στη διάρκεια της υπάρχει το κράτος της δικτατορίας του προλεταριάτου για την οποία μιλούν ο Μαρξ και ο Λένιν, δεν καλύπτει μόνο την περίοδο του περάσματος από τον καπιταλισμό στο πρώτο στάδιο του κομμουνισμού, αλλά αναφέρεται στην περίοδο του περάσματος από το σοσιαλισμό στον «ολοκληρωμένο κομμουνισμό», όπου όλες οι ταξικές διαφορές θα έχουν εξαλειφθεί κι όπου θα έχει εγκαθιδρυθεί η αταξική κοινωνία, δηλ. στην περίοδο του περάσματος από τον καπιταλισμό στο ανώτερο στάδιο του κομμουνισμού.

Σύμφωνα με τον Λένιν: «Η δικτατορία (του προλεταριάτου) δε θα χρειάζεται όταν εξαφανιστούν οι τάξεις. Οι τάξεις δε θα εξαφανιστούν χωρίς τη δικτατορία του προλεταριάτου»] {«Η οικονομία και πολιτική της εποχής της δικτατορίας του προλεταριάτου»}.

Σοσιαλισμός σημαίνει εξάλειψη των τάξεων. Αλλά ο σοσιαλισμός (το πρώτο σκαλοπάτι της νέας κοινωνίας που αναπτύσσεται από τον καπιταλισμό σε διάκριση από το πιο υψηλό παραπέρα σκαλοπάτι της, τον κομμουνισμό) ή για να χρησιμοποιήσουμε τα λόγια του Λένιν, η δημιουργία του «νέου σοσιαλιστικού κοινωνικού καθεστώτος», δεν αρχίζει με την ολοκληρωτική κατάργηση όλων των τάξεων, συμπεριλαμβάνοντας την εργατική : τάξη, την τάξη των αγροτών, τη διανοήση, αλλά ολοκληρώνεται με αυτήν, με το πέρασμα έτσι στην «αταξική κοινωνία», στην κοινωνία χωρίς κράτος. Σύμφωνα με τη διατύπωση του Λένιν, η ολοκληρωτική κατάργηση των τάξεων είναι «ο τελικός σκοπός του σοσιαλισμού».

3. Νομίζοντας εσφαλμένα ότι θα βοηθούσε τους συλλογισμούς σας, στο κείμενο της Κ.Ο. ΑΝΑΣΥΝΤΑΞΗ παραθέτετε ορισμένα αποσπάσματα από ομιλίες του Στάλιν (το 1925 και 1926) ο οποίος, όπως λέτε, «ως τότε μιλάει τη μπολσεβίκικη γλώσσα και υπερασπίζεται το λενινισμό». Έτσι π.χ. σε μια ομιλία του στο Πανεπιστήμιο Σβερντλόφ το 1925, ο Στάλιν λέει πως «η δικτατορία (του προλεταριάτου) είναι το μέσο, ο δρόμος προς το σοσιαλισμό. Και τι είναι ο σοσιαλισμός; Σοσιαλισμός είναι το πέρασμα από την κοινωνία με δικτατορία του προλεταριάτου στην κοινωνία χωρίς κράτος».

Εμείς δε βρίσκουμε κανενός είδους επιβεβαίωση της άποψης σας, στις παραπομπές που κάνετε στα λόγια του Στάλιν. Αφού όμως θεωρείτε ότι στις ομιλίες αυτές ο Στάλιν μιλάει τη μπολσεβίκικη γλώσσα και υπερασπίζεται το λενινισμό, θα πρέπει να συμφωνήσετε και με τα όσα λίγο παρακάτω, στην ίδια ομιλία στο Πανεπιστήμιο Σβερντλόφ, τονίζει ο Στάλιν, και πρόκειται σύντροφοι για την μπολσεβίκικη ακριβώς κριτική, για την υπεράσπιση του λενινισμού απέναντι σε απόψεις σαν αυτές που κι εσείς προβάλλετε! Ο Στάλιν, παραθέτει συνοπτικά το χρονικό της αντιπαράθεσης ανάμεσα στο Λένιν και τον Τρότσκι, σχετικά με το ζήτημα αν μπορεί ή όχι να οικοδομηθεί ο σοσιαλισμός στη Σοβ. Ένωση.

Να τι λέει ο Στάλιν στην ομιλία αυτή:

«...Ένα χρόνο αργότερα (το 1922) αντιπαράθετονται ξανά η μια στην άλλη, η δήλωση του Λένιν στην ολομέλεια του Σοβιέτ της Μόσχας, ότι «η Ρωσία της ΝΕΠ θα γίνει σοσιαλιστική Ρωσία» και η δήλωση του Τρότσκι... ότι «μια αληθινή άνοδος της σοσιαλιστικής οικονομίας στη Ρωσία, θα γίνει δυνατή μόνο ύστερα από τη νίκη του προλεταριάτου στις σπουδαιότερες χώρες της Ευρώπης».

Τέλος, ύστερα από άλλον ένα χρόνο, λίγο καιρό πριν από το θάνατο του, ο Λένιν ξαναέρχεται σ' αυτό το ζήτημα με το άρθρο του «για το συνεταιρισμό» (Μάης 1923) δηλώνοντας ότι στη Σοβιετική Ένωση έχουμε «όλα όσα χρειάζονται για την οικοδόμηση μιας πλήρους σοσιαλιστικής κοινωνίας»...

...Και μόνο απ' αυτή την ιστορική πληροφορία φαίνεται ότι το πρόβλημα της οικοδόμησης του σοσιαλισμού στη χώρα μας είναι ένα από τα σπουδαιότερα προβλήματα της πρακτικής κομματικής μας δουλειάς. Είναι ζήτημα αν χρειάζεται να απο-

δείξουμε ότι ο Λένιν δε θα επανερχόταν επανειλημμένα σ' αυτό το ζήτημα, αν δεν το θεωρούσε το σπουδαιότερο ζήτημα της πρακτικής μας δουλειάς... Πού βρίσκεται η σπουδαιότητα αυτού του ζητήματος από την άποψη της πρακτικής δουλειάς του κόμματος; Βρίσκεται στο ότι θίγει το ζήτημα της προοπτικής της οικοδόμησης μας, των καθηκόντων και των σκοπών αυτής της οικοδόμησης. Δε μπορείς να οικοδομείς πραγματικά, όταν δεν ξέρεις για ποιο σκοπό οικοδομείς... Οικοδομούμε άραγε στο όνομα τον σοσιαλισμού, αποσκοπώντας στη νίκη της σοσιαλιστικής Οικοδόμησης, είτε οικοδομούμε στην τύχη, στα τυφλά, για να λιπάνουμε το έδαφος για μια αστική δημοκρατία «περιμένοντας τη σοσιαλιστική επανάσταση σ' όλο τον κόσμο» - αυτό είναι τώρα ένα από τα βασικά προβλήματα...

Η μεγάλη σημασία τον λενινισμού βρίσκεται, ανάμεσα στα άλλα, ακριβώς στο ότι δεν παραδέχεται οικοδόμηση στην τύχη, στα τυφλά, δεν εννοεί την οικοδόμηση χωρίς προοπτική και δίνει μια ξεκάθαρη και συγκεκριμένη απάντηση στο ζήτημα της προοπτικής της δουλειάς μας, δηλώνοντας ότι τα έχουμε όλα όσα χρειάζονται για την οικοδόμηση της σοσιαλιστικής οικονομίας στη χώρα μας, ότι μπορούμε και πρέπει να χτίσουμε μια πλέρια σοσιαλιστική κοινωνία».

Η συζήτηση για το σοσιαλισμό και την παλινόρθωση, άνοιξε ανάμεσα μας, βοηθώντας ήδη να κατανοήσει, πιστεύουμε, καλύτερα ο καθένας, τις θέσεις του άλλου... Τα ζητήματα φυσικά παραμένουν. Εμείς, είμαστε πρόθυμοι, όποτε χρειαστεί να δώσουμε συνέχεια.